

Φοροῦσε γκριζα ραῦχα. Στὴ μορφὴ του,
στὰ μάτια του, παράδερν' ἕνας τρόμος.
Ἦταν χλωμὸς σὰν κέρινος, ἀλλ' ὅμως
τόσο κοιμηθὸς στὴ φέλπινη στολή του,
κ' ἦταν ὁ νέος τῆς βίλλας κληρονόμος.

Μὲ μπότες, μὲ μαστίγιο, μὲ τσιγάρο,
μὲ τὴ σκιά τοῦ ἀργοῦ, μοιραίου θανάτου,
ἐγέμιζε τῆς πόρτας τὸ τελάρο . . .
«Σατάν!» φωνάζει ξάφνου, κί' ἀπὸ κάτου
πετάχτη ἕνα λυκόσκυλο κοντὶ του.

Μὴν πῆτε ὅμως πὼς χύθηκε στὸ σπῆτι
στὸν κῆπο καὶ παντοῦ ζωὴ καινούρια.
Ἦφαινανε οἱ ἀράχνες στὸ φεγγίτη,
οἱ ἀνεμοδεῖχτες τρίζανε μὲ φούρια,
καὶ ζοῦσε ὁ νέος τὴ ζήση τοῦ ἐρημίτη.

Ἀνήσυχος σεργιάνιζε στὸν κῆπο,
ποτέ του δὲν ἐδέχτηκε κανένα,
ἐστήλωνε τ' αὐτὶ σὲ κάθε χτύπο . . .
Καὶ τὸ σκυλί του ἀπόκοντα ὀλοένα
τὸν κοίταζε μὲ μάτια λυπημένα.

Καὶ λέγαμε ὅλοι, βλέποντας νὰ μπαίνει
στὸν κῆπο του ὁ χιονιάς καὶ στὴ μορφὴ του :
Ποιὰ Μοῖρα ἀνεξιλέωτη νὰ προσμένη
τὸν ἄνθρωπο ποὺ ζῆ μὲ τὸ σκυλί του
κ' εἶν' ἕνα φυλλορρόημα ἢ ζωὴ του ; . .

Τέλος, μιὰ μέρα, ξέσπασε τὸ δράμα.
Δὲν ἦτανε χειμώνας μὲ τὰ χιόνια
τ' Ἀπρίλη, γῆ κί' οὐράνια, ἦταν τὸ θάμα
μὲ τ' ἀνθία, μὲ τὸν ἥλιο, μὲ τ' ἀηδόνια,
ποὺ γιὰ χαρὰ καλοῦσε, ὄχι γιὰ κλάμα.

Μὰ σὰν τὸν εἶδαμ' ἔτσι κρεμασμένο,
κ' ἡ Πλάση μᾶς ἐφάνηκε ἔρημη, κρύα !
Ἀπὸνα δέντρο, ποῦνταν ἀνθισμένο,
κρεμότανε, κουρέλι ἀγνοημένο,
κ' ἦταν ἡ ὄψη του ὅλη μιὰ ἀγωνία !

Στὴ φοβερὴ στιγμὴ ποὺ θὰ τραντάχτη
λίγ' ἀνθία ἦταν πεσμένα στὰ μαλλιά του.
Τὸ κράτος τῆς Σιγῆς καὶ τοῦ Θανάτου
τὸ βάραινε τὸ σπῆτι κί' ὡς στὸ φράχτη,
καὶ μόν' ὁ σκύλος οὐρλιάζε ἀπὸ κάτου.

Κί' οὐρλιάζοντας ὁ σκύλος μ' ἄγριον πόνο,
ἦρθαν ἄνθρωποι, βάλανε μιὰ σκάλα,
κατέβασαν τὸν ἔρημο αὐτοκτόνο,
καὶ τὸ σκoinί του ἀφήνοντας στὸν κλῶνο,
τὸν πῆραν σ' ἕν' ἀμάξι, ὄλο τρεχάλα.

Κί' ὄλο τρεχάλα μάκραινε τ' ἀμάξι
κί' ὁ σκύλος τὸ κατόπι, ταιριασμένοι.
Ἄ δρόμος κί' ὁ καιρὸς τοὺς ἔχει ἀρπάξει
κί' ὡς ἦρθαν, ἔτσι ἐφύγαν ξεχασμένοι,
μ' ἀκόμα τὸ σκoinί στὸ δέντρο μένει.

. . . Ὅταν φυσᾶη βοριάς γύρω ἀπ' τὴ βίλλα
(μεγάλη, καγκελόφραχτη, κλεισμένη)
σφυρίζει τὸ σκoinί—κί' ὄλα τὰ φύλλα
μιὰ τραγωδία ἀνιστοροῦν μ' ἀνατριχίλα.
ἐδῶ παιγμένη, ἐδῶ δραματισμένη !

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Η ΟΘΟΝΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ

Κινδυνεύει τὸ θέατρο ἀπ' τὸν κινηματογράφο : Ἴδού τὸ ζήτημα ποὺ ἀπασχολεῖ, τῶρα τελευταία δικούς μας καὶ ξένους. Ἡ ἀνακάλυψη τοῦ «ὀμιλοῦντος» κινηματογράφου ἔκαμε τίς σχετικὰς κωδωνοκρουσίες τοῦ κινδύνου συχνότερες. Καὶ κατάντησε νὰ εἰπωθῆ, καὶ ἀπὸ δικούς μας ἀκόμα, στὴ γῆ αὐτῇ ποὺ στάθηκε ἡ πατρίδα τοῦ θεάτρου, ὅτι τὸ θέατρο παραχωρεῖ ὀριστικὰ τὴ θέση τ.υ. στὸν «ὀμιλοῦντα». Ἀπ' τὸν κινηματογράφο—εἶναι τὸ ἀφελέστατο ἐπιχείρημά τους—δὲν ἔλειπε παρά ὁ λόγος, συγχρονισμένος μὲ τὴν πράξη· μιὰ φορὰ, ποὺ τὸν ἀπέχτησε κί' αὐτόν, τὸ θέατρο δὲν ἔχει πιά κανένα λόγο νὰ ὑπάρχη. Ἀνήκει στὴν ἱστορία. Καὶ τοῦ ἀπαγγέλλουν τὸν ἐπικήδειό του.

Ἐὐτυχῶς, μερικὰ φωτισμένα πνεύματα, σὲ ὄλον τὸν κόσμον, ποὺ δὲν συμμερίσθησαν ἀπαρχῆς τίς ἀστείες αὐτὲς ἀνησυχίες, βγήκαν νὰ τονίσουν τὴ μεγάλη παρεξήγηση καὶ νὰ βάλουν τὰ πράγματα στὴ θέση τους. Τελευταία ἀκόμα, στοχαστικὸς καὶ καλὰ πλη-

ροφορημένος γιὰ τὰ μεγάλα αἰσθητικὰ προβλήματα κριτικῆς, ὁ κ. Φῶτος Πολίτης, σ' ἕνα διαφωτιστικώτατο ἄρθρον του, δημοσιευμένο στὴν «Πρωτὰ», ξεχώρισε, καὶ γιὰ τοὺς πιὸ ἀνίδεους, τὰ ἔρια δυὸ τόσο διαφορετικῶν πραγμάτων, ὅπως τὸ θέατρο καὶ ὁ κινηματογράφος, ποὺ ἔσες ἐξωτερικὲς ὁμοιότητες κί' ἂν παρουσιάζουν μεταξὺ τους, ξεχωρίζουν τόσο ριζικὰ, κατὰ βάθος, στὴ φύση τους καὶ τὴν οὐσία τους.

Ἐπεισοδίου, δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, ποὺ κρούονται οἱ κώδωνες τοῦ κινδύνου γιὰ τὸ δυστυχημένο τὸ θέατρο. Καὶ ἔταν λέμε θέατρο, ἐννοοῦμε φυσικὰ στὴν περίστασις αὐτῇ τὸ δραματικὸ θέατρο, τὸ θέατρο τέχνης. Ὅσοι παρακολούθησαν τὴν ἱστορία του στὰ τελευταία ἑλληνικὰ χρόνια, θυμοῦνται ὅτι, πρὶν φανερωθῆ ἀκόμα ὁ σοβαρώτερος ἀντίπαλός του, τὸ θέατρο τῶν σκιῶν, οἱ φίλοι του εἶχαν διακρίνει, μὲ συγκινητικὲς ἀνησυχίες, ἐπικίνδυνους ἀντιπάλους στὸ ἔλαφρό, λυρικὸ θέατρο. Γιὰ μιὰ στιγμὴ εἶχε

πιστευθῆ, ἔτι ἡ ὑπερέττα καὶ ἡ ἐπιθεώρησις, ποὺ εἶχαν κατακτήσει τὶς ἀθηναϊκὲς σκηνὲς καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλήθους, ἔδιναν τὸ τελειωτικὸ χτύπημα στὸ δραματικὸ θέατρο. Ὅταν, ἀργότερα, στοὺς ἐπικίνδυνους αὐτοὺς ἀντιπάλους ἤρθε νὰ προστεθῆ ὁ κινηματογράφος, οἱ σχετικὲς ἀνησυχίες διπλασιάσθησαν. Ὅμως οἱ ἀνησυχίες αὐτὲς εἶχαν καὶ κάποια λογική. Ἐκείνοι, ποὺ τὶς ἐννοιωθῆσαν καὶ τὶς διαλαλοῦσαν, ἔβλεπαν, τοῦλάχιστον στὸ ἐλαφρὸ θέατρο καὶ στὸν κινηματογράφον, μονάχα τὸν ἐπικίνδυνον συναγωνισμό. Ἐν τῷ συναγωνισμῷ τῶν θεαμάτων ποὺ ἐπειδὴ τραβοῦσαν τὰ πλήθη, ὅπως τὰ τραβοῦν πάντα τὰ κατώτερα καὶ προστυχότερα εἶδη, ἀπειλοῦσαν νὰ κάνουν προβληματικὴ τὴν ζωὴ τοῦ δραματικοῦ θεάτρου, ποὺ δὲ θὰ μπορούσε νὰ ζήσῃ ἀπὸ τὴν περιορισμένη πελατεία τῶν ὀλίγων τοῦ ἐκλεκτῶν. Καὶ οἱ φρόνοι αὐτοὶ ἦσαν πραγματικοὶ καὶ βίαιοι, ἰδίως ἀπ' τὸ συναγωνισμό τοῦ κινηματογράφου, ποὺ εἶχε φτάσει ν' ἀπορροφᾷ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ θεατρικοῦ κοινοῦ. Ὅχι γιατί τὸ δραματικὸ θέατρο εἶχε βρῆ τὸν ἀντικαταστάτην του στὸ θέατρο τῶν σκιῶν — τέτοια ἀνοησία κανένας δὲν τὴν εἶχε ἐκστομίσει ἀκόμα — ἀλλὰ γιατί, ἀπλοῦστατα, εἶχε χάσει ἓνα μεγάλο μέρος τῆς πελατείας του. Ὁ κίνδυνος αὐτὸς δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ ὡς σήμερα, ὅταν κίνδυνος ὅμως ἐντελῶς ἐξωτερικὸς καὶ καθαρὰ ὕλικός, ὅπως φανερώνεται σὲ ὅλον τὸν κόσμον, μὲ τὴν κρίσιν τοῦ δραματικοῦ θεάτρου, μὲ κρίσιν ὅμως ὄχι ἀνίαν, ποὺ θὰ μπορούσε ν' ἀντιμετωπισθῆ ὅπως ἀντιμετωπίζονται ἀποτελεσματικὰ καὶ στοὺς φυσικοὺς ὀργανισμοὺς οἱ λειτουργικὲς ἀνωμαλίαι τῆς ζωῆς, ὅταν δὲν ἔχουν ὀργανικὴ βάση.

Μὲ τὴν ἐμφάνισιν ὅμως τοῦ «ὀμιλοῦντος» κινηματογράφου τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Δὲν

εἶναι καὶ ὁ ἐμπορικὸς συναγωνισμὸς, ποὺ ἀνησυχεῖ τοὺς κωδωνοκροῦστες τοῦ κινδύνου. Ἦναι τὸ δραματικὸ θέατρο κινδυνεύει νὰ πεθάνῃ — ἢ θανατικὴ του καταδίκη ἔχει ἀπαγγελθῆ ἔριστικὰ ἀπὸ μερικοὺς — ὄχι γιατί ἀντιμετωπίζει ἓνα ἐπικίνδυνον ἀνταγωνισμό, ἀλλὰ γιατί βρέθηκε ἀπλοῦστατα ὁ... ἀντικαταστάτης του. Ἦναι πῶς περισσότερο, δηλαδή, τίποτα λιγώτερο, ὑπάρχουν σήμερα ἄνθρωποι, ποὺ βλέπουν στὸν «ὀμιλοῦντα» κινηματογράφον ὄχι πλέον ἓνα καινούργιον θεαματικὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν τελευταία ἐξέλιξιν τοῦ θεάτρου τοῦ Αἰσχύλου καὶ τὴν τελειωτικὴν του μορφή!

Θὰ ἦταν ἀχάριστο καὶ νὰ συζητήσῃ κανεὶς ἀπλῶς μὴ τόσο συγκινητικὴ ἀνοησία. Ὁ ἄφωνος τοῦλάχιστον κινηματογράφος, δημιουργὸς μιᾶς illusion, ἦταν ἓνα ξεχωριστὸ εἶδος, ποὺ μπορούσε νὰ δώσῃ, μὲ αἰσθητικὴ συγκίνηση, μὲ τὸν ὑποβλητικὸν τρόπο ποὺ ἐνεργοῦσε στὴν ψυχὴ τοῦ θεατοῦ, καὶ μὲ τὸν ἐλεύθερον ῥόλον ποὺ ἄφηνε στὴ φαντασία του, νὰ συμπληρώσῃ τὸ θέαμα μὲ τὸν ἐνδιάθετον λόγον. Ὁ «ὀμιλῶν» θανάτωσε καὶ τὴν illusion τοῦ ἄφωνου. Καί, παρουσιάζοντας ψεύτικες σκιὰς νὰ μιλοῦν μὲ φωνὴν ζωντανῶν ἀνθρώπων, ἐπρόσθεσε μιᾶν ἄσχημη ψευτιά ἀπάνω σὲ μιᾶ ὠραία ψευτιά, καταστρέφοντας τὴν ὠραιότητά της, χωρὶς νὰ δημιουργήσῃ καμμιά νέα ὠραιότητα. Ἀπλοῦστατα, ὁ «ὀμιλῶν» κινηματογράφος, ἀντὶ τὸ πρόκειται νὰ θανατώσῃ κάποιον, θὰ θανατώσῃ τὸν ἄφωνον ἀδερφόν του. Ἐν τῷ θεάτρῳ θὰ ζήσῃ γιὰ τὸν ἀπλοῦστατον λόγον, ὅτι ἡ ποίησις δὲν πεθαίνει ποτέ, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ζωὴ. Καὶ ἀν ἀκόμα ἀπομείνῃ στὸν κόσμον αὐτὸ ἓνα ποιητὴς, ἓνας ἠθοποιὸς καὶ ἓνας θεατὴς, οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι, ἐπάνω σὲ μιᾶ γωνιά γῆς, θὰ εἶναι ἀρκετοὶ γιὰ νὰ κρατήσουν ζωντανὸν τὸ θέατρο.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Ὁ τακτικὸς συνεργάτης τῆς «Νέας Ἑστίας», καθηγητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς κ. Α. Ἀνδρεάδης μετέβη εἰς Ἰαπωνίαν, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Ἰαπωνικῆς κυβερνήσεως πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὸ ἐν Τόκιω συνέδριον τῆς Στατιστικῆς. Μὴ περιορισθεὶς εἰς τὸ νὰ περιέλθῃ τὴν χώραν τῶν χρυσαυθῆμων, τὴν ἐμελέτησε, μὲ τὴν γνωστὴν του χαλκέντερον ἐπιμέλειαν, καὶ ἀπὸ κοινωνικῆς καὶ ἀπὸ ἱστορικῆς, καί, ἐννοεῖται, ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Ὅθεν ἀπεξόμισεν ἐκ τοῦ ταξιδίου του σειράν μελετῶν, αἵτινες εἶδαν ἢ θὰ ἴδουν τὸ φῶς εἰς ἓνα μέγα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας, καὶ προσέφεραν ἐπίσης ὕλικόν διὰ σειράν πανεπιστημιακῶν παραδόσεων.

Τὰς κυρίως εἰπεῖν ταξιδιωτικαῖς του ἐντυπώσεις ὁ κ. Ἀνδρεάδης συνόψισεν εἰς δύο διαλέξεις, γενομένας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἑλληνοἰαπωνικοῦ Συνδέσμου εἰς τὸν Παρνασσόν, τὴν 14^{ην} καὶ 20^{ην} Δεκεμβρίου 1930. Ἡ «Νέα Ἑστία» εἶναι εὐτυχῆς δημοσιεύουσα in extenso τὰς διαλέξεις ταύτας, αἵτινες πραγματεύονται θέματα ἐξόχου ἐνδιαφέροντος καὶ αἱ ὅποια μαρτυροῦν ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχομεν ἐπιστήμονας, οἱ ὅποιοι συνδυάζουν τὴν ἐνδελεχὴ καλλιέργειαν ξηρᾶς κατ' ἐπίφρασιν ἐπιστήμης (τοιαύτη θεωροῦνται τὰ Οἰκονομικά), πρὸς μόρφωσιν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀριάν. — Σ. τ. Δ.

ΟΙ ΙΑΠΩΝΕΣ ΚΑΙ Η ΙΑΠΩΝΙΑ

ΤΩ ΣΟΦΩ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΤΩ ΣΥΝΑΔΕΛΦΩ ΚΑΘΗΓΗΤΗ W. LOTY, ΣΥΜΠΑΡΤΗΡΙ.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ (*)

Κυρταὶ καὶ Κύριοι,

Ὁ Ἑλληνοἰαπωνικὸς σύνδεσμος πολλοὺς λόγους εἶχε νὰ ὀργανώσῃ σειράν διαλέξεων, ἀποβλεπουσῶν εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσι καλύτερον τὴν Ἰαπωνίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐν πρώτοις τὴν συμπάθειαν ἡτις συνδέει τοὺς δύο λαοὺς.

Καὶ τῆς μὲν συμπαιθείας τῶν Ἰαπώνων πρὸς ἡμᾶς ἐπαρκῆ τεκμήρια εἶναι ἡ φροντίς, μεθ' ἧς ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ὁ Μικάδος ἐκλέγει τοὺς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει ἀντιπροσώπους του, ὡς καὶ τὰ φιλικώτατα αἰσθήματα ἅτινα τρέφουσι πρὸς τὴν πατρίδα μας οἱ ἐπιφανεῖς οὔτοι διπλωμάται, αἰσθήματα ἅτινα καὶ δημοσίᾳ ἐξεδήλωσε πρὸ ἐλαχίστων ἡμερῶν ἀπὸ τούτου τοῦ βήματος ὁ προσηλῆ-

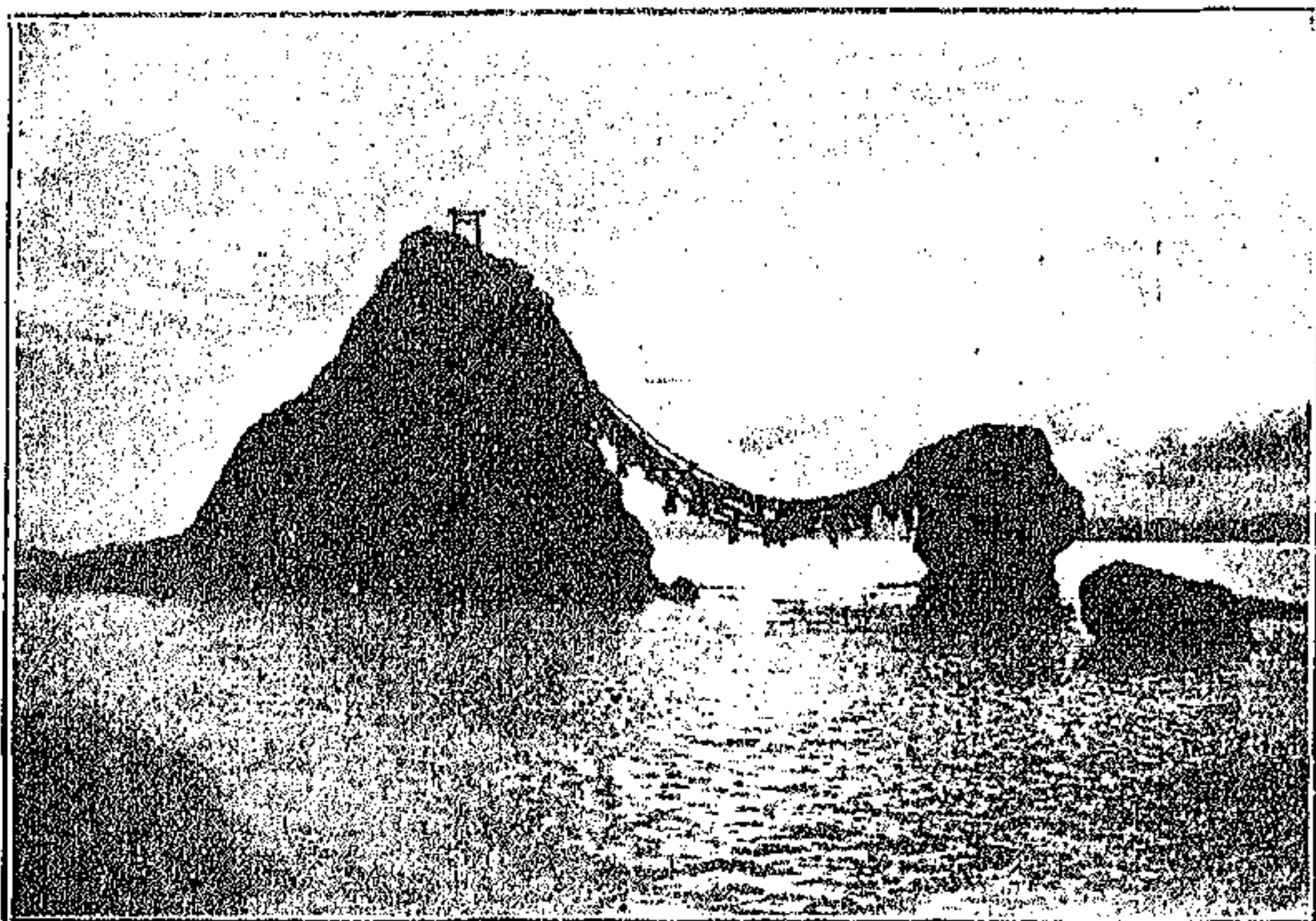
στατος εἰς τοὺς Ἀθηναίους κ. Ν. Καβασιμιά (1). Ὅσοι δ' ἠκολούθησαν τὰς ἀπὸ δωδεκαετίας, ἰδίᾳ ἐν Παρισίοις καὶ Γενεύῃ, διεξαχθείσας σπουδαίας διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις, γνωρίζουσι ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ ἀπόψεις, ὁσάκις — καὶ τοῦτο συνήθως συνέβαινε — εἶχον τὸ δίκαιον ὑπὲρ αὐτῶν, ἐτύγγανον τῆς εἰλικρινοῦς ἀρωγῆς τῶν Ἰαπώνων ἀντιπροσώπων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἐξόχου νομομαθοῦς καὶ διπλωμάτου κ. Adatchi. Ἐπίσης ὅσοι ἀνέγνωσαν ἔργα περὶ τῆς πνευματικῆς κινήσεως ἐν Ἰαπωνίᾳ, γνωρίζουσι διὰ πόσης τιμῆς περιβάλλεται ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία, καὶ ὅτι μάλιστα μίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀφιερῶνται εἰς τὴν μνήμην τοῦ Σωκράτους (2).

Ὅχι δ' ὀλίγον μᾶς συνεκίνησεν ὅλους ἡ

(1) Ὁ διακρεπὴς Ἰάπων πρέσβυς, πρὸ τῆς ὀμιλίας τοῦ προέδρου κ. Καρσιμιά, δι' ἧς ἀνεκαινίσθη ἡ σειρά τῶν διαλέξεων, ἀπηύθυνε φιλελληνοκωτάτην προσλαλίαν.

(2) Ἡμεῖς περιορισθήμεν νὰ δώσωμεν τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου εἰς ὁδόν, ἦτις, στενὴ, θαρσυβάδης καὶ κακῶς συντηρουμένη, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ κληθῆ ὁδὸς Ξανθίπης.

(*) Ἡ εἰς κεφάλαια καὶ παραγράφους κατανομή καὶ τινες δι' ὑποσημειώσεων ἐπεξηγήσεις προσετέθησαν διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ἀναγνώστου. — Σ. τ. Σ.

Φουτζι-Γλά-Όφρ, όπου είνισκονται οί ίεροί βρόχοι

πληροφορία ότι ο εσχάτως εν Τόκιο ιδρυθείς έλληνοϊαπωνικός σύνδεσμος περιλαμβάνει ου μόνον υπηρετήσαντας εν Αθήναις διπλωμάτας και έπιφανεσιότους καθηγητάς και διανοουμένους, αλλά και τοὺς μεγασιάνους τοῦ έμπορίου και τῆς βιομηχανίας. Τοῦτο δεικνύει ότι ἡ αγάπη διά τὴν Ἑλλάδα δέν περιορίζεται, ὡπως άλλαχοῦ, εἰς τοὺς λογίους και τοὺς φιλοτέχνους. Εἶναι γενική. Ὅντως, ἀρκεῖ νά εἴπη τις εν Ίαπωνία ὅτι εἶναι Ἕλληνας, διά νά γίνῃ ἐγκαρδίως δεκτός. Ἐπανειλημμένως δέ ἀνθρωποί ἀπλοϊκοί, οἷτινες μέ τὴν παροιμιώδη Ίαπωνικήν φιλοφροσύνην μοί ἔδιδον πληροφορίας, μαθόντες ποῖος εἶμαι, μοῦ ἐζήτησαν τὸ ἐπισκεπτήριόν μου, ὅπερ ἤθελον νά κρατήσωσιν ὡς ἀνάμνησιν συναντήσεως μ' Ἕλληνα καθηγητὴν και ἀκαδημαϊκόν.

Ἀλλά και ἡμεῖς δέν συμπαιθοῦμεν τοὺς Ίάπωνας ὀλιγώτερον παρ' ὅτι αὐτοὶ μῖς συμπαιθοῦσι. Συμμετέχομεν ἐγκαρδίως τῶν χαρῶν και τῶν θλίψεόν των, ὡς μοιρωρεῖ και ἡ συγκίνησις ἦν προεκάλεισεν ἐνταῦθα ὁ φορικαλέος σεισμός τοῦ 1923. Τρανοτάτη δ' ἀπόδειξις τῶν αἰσθημάτων μας εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐγραψμεν περὶ Ίαπωνῶν

οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες οἷτινες ἔζησαν εν Ίαπωνία. Εἰς τὴν πρώτην δέ γραμμὴν τούτων κατιτάσσω τὸν Λευκάδιον Hearn, ὅστις ἐγεννήθη εν Ἑλλάδι ἐξ ἑλληνίδος μητρὸς και πατρὸς παριόδειγμα, ὅπερ ἐμιμήθη ἔκτοτε ἡ ἡμελλήνις κόμησσι de Noailles, διεξεδίκει τὴν ιδιότητα Ἕλληνας⁽¹⁾.

Ἡ ἀμοιβαία αὔτη μετιξὺ Ἑλλήνων και Ίαπωνῶν συμπάθεια ἐξηγεῖται ἐξ ἀμοιβαίας κατανόησεως. Πυραβάλετε τὰ ἔργα τοῦ Χέρν πρὸς τὰ τοῦ Λοιτ! Τὰ δεύτερα, ἀπὸ καλλιλογικῆς ἀπόψεως εἶναι ἴσως ἀνώτερα τῶν πρώτων, ὡς στοιχεῖα ὅμως κοινωνιολογικῆς ἐρεῦνης στεροῦνται σημασίας. Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Madame Chrysanthe» εἶδε μόνον τὴν ἐπιφάνειαν, δι' ὃ και γράφων — αὐτὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ—ὀλίγον πρὸ τοῦ πολέμου κατὰ

(1) Ὁ Hearn ἐγεννήθη εν τῇ νήσῳ Λευκάδι, ἐξ οἷ και τὸ ὄνομά του. Ἡ μήτηρ του δέ ἦτο Κυθηρία, τὸ γένος Κασιμάτη. Περὶ ταύτης βλ. λεπτομερείας ἀνεκδότου εν τῇ διαλέξει περὶ Χέρν τοῦ πολλύκις ὑπουργεύσαντος ἐξαδέλφου της κ. Σπ. Στάη (ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή», φύλλον 22, δεκ. 1930 κεξ., ἐνθα και ἡ ἐπιστολή, ἐν ἣ ὁ Χέρν δηλοῖ ὅτι θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς Ἕλληνας).

τῆς Κίνας, οὐδαμοῦ σημειοῖ τὸ πολεμικὸν μένος ὅπερ ἐκόχλιαζεν εἰς τὰς καρδίαις τῶν Ίαπωνῶν και ἔμελλεν ὅσον οὐπω νά καταισθήσῃ τὴν πατριδα των κραταιοτάτην ναυτικὴν δύναμιν. Ὁ Λευκάδιος, τοῦναιντίον, διεισδύει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ίαπωνῶν. Ἐπίσης δέ και ἡ κυρία Μεταξῶ, τὸ γένος Κάνισε, νῦν καθηγήτρια εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Τόκιο, και ἦς τὸ ἔργον «Ἡ μυστικοπαθὴς Ίαπωνία» (Le Japon Mystique), ἐσχάτως ἐκδοθέν, θερμῶς σᾶς συνιστῶ⁽¹⁾.

Ἀλλά και ἂν δέν ὑπῆρχον μετιξὺ τῶν πατριδῶν μίς τόσοι δεσμοί, πάλιν ἔπραξε νά μελετήσωμεν τὴν Ίαπωνίαν, και ὡς μίαν τῶν κυριωτέρων εν τῇ οἰκουμένῃ ἑσσιῶν τέχνης, και ἔνεκα τῆς γραφικότητος και ιδιοσυμυρίας τῶν ἠθῶν της, και λόγω τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἀνέκαθεν παρουσίαζεν ἡ ἱστορία της, και τῆς ἀπὸ ἐξηκονταετίας ὄντως καταπληρικῆς πολιτικῆς, στρατιωτικῆς και οικονομικῆς ἐξελίξεώς της. Καὶ περὶ μὲν τῆς Ίαπωνικῆς τέχνης σᾶς ἀμίλησεν ἤδη εὐφραδῆς και ἀρομόδιος τεχνικρῆς, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἑλληνοϊαπωνικοῦ Συνδέσμου κ. Ἰεπ. Καραβίας. Εἰς ἐμέ, καθ' ὃ ἐπισκεφθέντα, κατόπιν τιμητικῆς προσκλήσεως τῆς Ίαπωνικῆς Κυβερνήσεως, τὴν χώραν τοῦ Ἀνατέλλοντος Ἡλίου και μετ' ἐνδιαφέροντος ἐγκύψαντα καθ' ὄλας τὰς διακοπὰς εἰς τὰ περὶ ταύτης γραφέντα⁽²⁾, ἔλαχε νά ὀμιλήσω

(1) Ἡ «Νέα Ἑστία» ἐδημοσίευσεν ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ βιβλίου. Καὶ μία τῶν παρατιθεμένων εἰκότων εἶναι ἐρασιωμένη ἐξ αὐτοῦ. — Σ.τ.Δ.

(2) Ἐννοεῖται δέν εἶμαι εἰς θέσιν ν' ἀναγνώσω Ίαπωνικά, ἀλλά

Ναξι-Νο-Τακί, ὁ μεγαλύτερος καταρράκτης τῆς Ίαπωνίας, κατὰ τὸν πίνακα τοῦ Κότζεν Τορίτα.

περί Ίαπωνίας και Ίαπόνων. Τὸ θέμα εἶναι εὐρύτατον δι' ὃ εἶχε κρατήσει ἀρχικῶς σκέψης νὰ κατανεμηθῆ εἰς τρεῖς διαλέξεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἢ ἀφιερῶντο εἰς ἐπισκόπῃσιν τῆς Ίαπωνικῆς ἱστορίας μέχρι τέλους τοῦ Μεγάλου πολέμου ἢ δευτέρα, ὑπὸ τύπον ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, εἰς τὴν περιγραφὴν, τῇ βοήθειᾳ προβολῶν, τῶν μᾶλλον ἀξιοθεάτων ἐξ ὧν εἶδον ἐν Ίαπωνίᾳ τοπίων, γαῶν, ἀνακτόρων, μουσείων, θεατρικῶν παραστάσεων, ἐκ δὲ καὶ σκηναῶν καθημερινῆς ζωῆς ἢ τρίτη εἰς ἐπισκόπῃσιν τοῦ συγχρόνου πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ βίου.

Περιπτώσεις ἀνεξίτητοι τῆς θελήσεώς μου νὰ ἠνάγκασαν νὰ περιορισθῶ εἰς δύο διαλέξεις. Ὅθεν, συγχωνεύων τὰ τρία θέματα, σήμερον μὲν θὰ πραγματευθῶ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ίαπωνίας μέχρι τοῦ 1868 (ἔτους καθ' ὃ συνετελέσθη ἡ Μεγάλη Μεταρρύθμισις) καὶ ἐν τῷ πλασίῳ τούτῳ θὰ περιλάβω τὰ εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀναγόμενα τρία μεγάλα κέντρα τέχνης (sanctuaires d'art, θὰ ἔλεγεν ὁ Schuré), τὴν Νάρα, τὸ Κιότο καὶ τὸ Νίκο. Τὴν ἐπομένην ἐβδομάδα θὰ διαλάβω περὶ τῆς Ίαπωνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1868 καὶ ἐντεῦθεν ἢ ἀπροσπαθήσω δὲ κυρίως νὰ αἰς ἐξηγήσω πῶς τόσον ταχέως ἡ Ίαπωνία, τέως μεσαιωνικὸν κράτος, κατέστη καὶ στρατιωτικῶς καὶ οἰκονομικῶς τελείως συγχρονισμένη Μεγάλῃ Δύναμις.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης ἐσπευσμένως γενομένη συγχώνευσις διαλέξεων, ὧν ἡ προπαρασκευὴ εἶχεν ἀπαιτήσει πολλὰς ἐβδομάδας, συνεπήγαγε καὶ ἀρχιτεκτονικὴν δυσαρμονίαν καὶ παραλείψεις, δι' αἷς αἰς ζητῶ ἐκ τῶν προτέρων συγγνώμην.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τι εἶσιν Ίαπωνία ; (1)

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸ κύριον θέμα, δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ αἰς ὑπενθυμίσω ὁποία εἶναι ἡ χώρα, ἣς ἡ ἱστορία, ἡ τέχνη καὶ οἱ κάτοικοι θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν.

Πλεῖστα ἐγράψαν περὶ Ίαπωνίας εἰς εὐρωπαϊκῶς γλώσσας, οὐ μόνον ὑπὸ ξένων, ἀλλὰ καὶ (συνήθως ἀγγλιστί) ὑπὸ ἐγχωρίων.

(1) Οἱ Κινέζοι ἐκάλουν τὴν Ίαπωνίαν μὴ (ἡλίος), ρεν (ρίζα), κιο (βασίλειον), δηλαδὴ βα-

γνωρίζετε ὅτι τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας κλεισιῶν, ἐν εἶδει τόξου, ἀπὸ τῆς Καριταίας μέχρι τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου, τέσσαρες καὶ πλέον χιλιάδες νήσων (διὰ τὴν ἀκρίθειαν 4,223), ἐξ ὧν πολλὰ (600) εἶναι ἀκατοίκητοι, ἀλλὰ πέντε εἶναι μεγάλα. Ἐκ τούτων πάλιν τὴν νοτιωτέραν Φορμόζαν (ιαπωνιστί Ταϊβάν) οἱ Ίάπωνες ἀπέκτησαν μόνον τὸ 1895, τὴν δὲ βορειωτέραν Σακαλιν ἐτι προσφατώτερον, τὸ 1905 (2). Ὡστε τὴν κυρίως Ίαπωνίαν ἀποτελοῦσιν αἱ μεταξὺ τούτων νῆσοι, ἰδιαίτατα δ' ἡ μεγαλόνησος Χονδό. Εἰς ταύτην ἀνέκειθεν εὐρίσκονται ὅλαι αἱ μεγάλα πόλεις, ἐδρεύει ἡ κυβέρνησις καὶ συγκεντρῶνται ὁ οἰκονομικὸς καὶ πνευματικὸς βίος.

Ἡ Ίαπωνία, λοιπόν, εἶναι κράτος καθαρῶς νησιωτικόν. Τοῦτο φυσικὰ ἐπέδρασε τόσον εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅσον καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων. Εἰς τούτους ἀνευρίσκωμεν τὸν νησιωτισμὸν (insularité) ἐκείνον, ὃν περιττὸν νὰ αἰς ἐξηγήσω, διότι διακρίνει καὶ τὰ τέκνα πολλῶν ἰδικῶν μας νησιῶν. Ἴσως δὲ καὶ ὁ ἀμετρος πατριωτισμὸς, τὸ κυριώτατον τοῦτο γνώρισμα τοῦ Ίάπωνος, ἐδῶ ἔχει τὴν πηγὴν του.

Ἄλλο παράδειγμα μεγάλου κράτους νησιωτικοῦ ἢ γεωγραφία ἀνευρίσκει μόνον ἐν : τὸ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Δι' ὃ καὶ πρὸς τοῦτο ἡ Ίαπωνία πολλὰ ἔχει τὰ κοινά (3). Διαφέρει δ' ὅμως καὶ ἐν πολλοῖς, ἰδίᾳ δὲ καθ' ὅσον, ὡς γράφει ἐπιφανῆς καὶ λίαν

σίλειον τοῦ Ἀνατέλλοντος Ἡλίου. Αἱ πρῶται δύο λέξεις προφέρονται ἱαπωνιστί Νιρρον, καὶ οὕτω οἱ Ίάπωνες λέγουσι τὴν πατρίδα των, ἢ ἐνίοτε καλοῦσι καὶ Γιαματο, ἀλλ' οὐδέποτε διὰ λέξεως ὑπενθυμίζουσιν τὸν ἡμέτερον γεωγραφικὸν ὄρον. Ἡμεῖς, ἐννοεῖται, ἐμμήθημεν τοὺς Φράγκους, οἵτινες πάλιν ἐμμήθησαν τὸ μαλακὸν jaraus, παραφθορὰν τοῦ σινικοῦ ὀνόματος.

(2) Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πόρτσμουθ, ἡ Ρωσία παρεχώρησε τῷ Μικάδῳ τὸ νότιον ἡμῖον (Karafuto). Μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, οἱ Ίάπωνες κατέσχον καὶ τὸ βόρειον τμήμα ἐπιστρέψαντες τοῦτο εἰς τὰ Σοβιέτ, ἐπεφύλαξαν δικαιώματα ἐπὶ τοῦ κυρίου πλοῦτου αὐτοῦ, τοῦ πετρελαίου.

(3) Τὰνάπαλιν, σημεῖα κοινὰ ἀνευρέθησαν μεταξὺ μεγάλων τινῶν κρατῶν τῆς Ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Κίνας. Ἐπὶ τῶν ὁμοιοτήτων τούτων βασισθεὶς ὁ Φραγκίσκος Sarscy ἐγράφη σάτιραν τῆς γαλλικῆς γραφειοκρατίας ὑπὸ τίτλον: «Les misères d'un fonctionnaire chinois». Ἐν τούτῳ μάλιστα ὁ συγγραφεὺς, ὁσάκις ἠμλεῖ περὶ Ίαπωνίας, ὑπόνοεῖ τὴν Ἀγγλίαν.

γνωστὸς εἰς τοὺς Εὐρωπαίους Ἰάπων (1), εἶναι ὄρων τοῦ προϊστορικοῦ πυρός, ὅπως ἡ Αἴγυπτος εἶναι ὄρων τοῦ Νελλου». Τὸ δὲ γεγονός ὅτι ἡ Ίαπωνία εἶναι καθαρῶς ἡφαιστειογενής, ἔσχε μεγίστας συνεπείας. Εἰς αὐτὸ ὀφείλονται αἱ ἔκτακτοι φυσικαὶ καλλογαί (2), οἱ γραφικώτατοι συν-

Ὁ κόμης Yanagisawa μετὰ τῆς θυγατρὸς του.

δυναμοὶ ὄρέων, θαλασσῶν, δασῶν καὶ ὑδάτων (3). Εἰς αὐτὸ ἐπίσης χρεωστεῖται ἡ ἐ-

(1) Ὁ δόκτωρ Νιτοβέ. Οὗτος, εἰς τῶν πορωτέρων Νιπτόνων, πλεῖστα ἐγράφη καὶ εἰς Εὐρωπαϊκῶς γλώσσας (ἰδίως Ἀγγλιστί), ἐζημίαισε δὲ καὶ πάρεδρος γενικὸς γραμματεὺς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν κατὰ ὁκτώ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Ὁ Νιτοβέ, οὐ καὶ ἐν Γενεῇ ἐλάβομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα μας ἐνδιαφέρον, εἶναι μέλος τοῦ Ἑλληνο-ιαπωνικοῦ συνδέσμου.

(2) Τούτων ἰδέαν τινὰ λαμβάνει ὁ ἀγαγνώστης ἐκ τῶν περιττεμένων φωτογραφιῶν.

(3) Ἡ ἀφθονία αὐτῆς ρεόντων ἢ καταρρεόν-

πίμονος καὶ ἡ λεπτολόγος φιλοπονία τῶν κατοίκων, οἵτινες διαδέτοντες ἔδαφος ἀποτελούμενον κατὰ τὰ ἐκτὰ ὄγδοα (86%) ἐξ αἰγιαλῶν καὶ βοιωχιδῶν βουνῶν, ἠναγκάσθησαν ἀνέκαθεν νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν ἐντατικὴν καλλιέργειαν.

Υπάρχουσι δὲ μάλιστα οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ διάπλασις τῆς χώρας, καὶ ἰδίᾳ αἱ μικραὶ πεδιάδες ἢ στεναὶ κοιλάδες, εἰς αἷς διαβιοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Ίαπόνων, ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῆς καλλιτεχνίας καὶ ἐτροφεν αὐτὴν πρὸς τὴν λεπτοτεχνίαν καὶ τὴν μικροτεχνίαν.

Ἄλλὰ διὰ τὰ ἐννοήση τις τοὺς Ίάπωνας, δὲν ἄρκει νὰ μελετήσῃ τὴν φύσιν τῆς πατρίδος των· πρέπει νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν ἱστορίαν ταύτης. Μὲ ἄλλον ἱστορικὸν βίον, διάφορος θὰ ἦτο ἡ διάπλασις τοῦ λαοῦ· τὰνάπαλιν, μὲ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν συνδέονται ἀρρήτως τ' ἀπαράμιλλα καλλιτεχνικο-θηρησκευτικὰ κέντρα, τὰ γοητευόντα καὶ θαμβοῦντα τὸν ταξιδιωτὴν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα θέλουσι μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερον.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἡ ΙΑΠΩΝΙΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΟΥ 1868

1. Θεολογικὸι καὶ πρῶτοι ἱστορικὸι χρόνοι.

Κατὰ τὸ λαμπρότατον ἀποχαιρετιστήριον γεῦμα ὅπερ ἔδωκεν ὁ ὀργανωτὴς τοῦ συνεδρίου κόμης Yanagisawa (4), ἐπὶ τοῦ menu, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἦτο ἔργον τέχνης, ἀνεγράφητο ὡς ἡμερ. 26 Σεπτεμβρίου 2590 καὶ ὄχι 1930. Οὕτω ἐδιδάχθησαν οἱ ἀγνοῦντες, ὅτι ἡ παρούσα δυναστεία ἄρχει ἀπὸ δυσχιλίων πεντακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν (5), καὶ

των ὑδάτων διακρίνει τὴν Ίαπωνίαν μερικῶν ἡφαιστειογενῶν τμημάτων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς αἷ, εἰς τὸν θεώμενον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πλοίου, πολλὰ ἐμφανίζει τὰ κοινά.

(4) Περὶ τούτου θὰ γίνῃ ἐκτενέστερος λόγος ἐν τέλει τῆς δευτέρας διαλέξεως· παραπλεύρως δημοσιεύεται ἡ φωτογραφία αὐτοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς του.

(5) Ἰδρυτὴς αὐτῆς φέρεται ὁ Jimmu Tenno, δηλαδὴ Ἀυτοκράτωρ θεϊκῆς ἀνδρείας, ὅστις λέγεται βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 660—585 π. Χ. καὶ ὅστις μυθολογεῖται ὡς ἀπόγονος τῆς θεᾶς τοῦ φωτός.

ὅτι συνεπὼς ἡ ἱστορία τῆς Ἰαπωνίας ἀνέρο-
χεται εἰς τρισχίλια μὴλόχιστον ἔτη. Ὁμο-
λογούμενος οὐδέποτε μαθήματα χρονολογίας
ἐδόθη κατὰ τρίτον εὐπροσδεκτότερον εἰς
τὸν οὐρανίσκιον. Ὁ Ἀλέξανδρος Ρ. Ραγκα-
βῆς ἔγραψεν ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἀγίαν τσα-
σαρακοστήν προσκυλούμενοι ὑπὸ τῆς κυ-
ρίας Λουρουβῆ ἐνήστευον κατὰ τὸ συνα-
ξίριον τοῦ ὁσίου Λουκούλλου. Ἐπὶ τοῦ
προκειμένου ὁ αἰεδισμός κατακτητῆς τοῦ
Πόντου ἐφαίνετο ἀναξήσιμος ὡς διδύκωλος
τῆς ἱστορίας.

Ἡ παιδείασις ἀπλῆς ἡμερομηνίας ἐπέ-
τραπεν εἰς τοὺς ξένους νὰ ἐννοήσουν πρὸς
ταῖς ἄλλοις, καὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Μι-
καῖδου τυμῆται ὡς θεογενῆς. Ἐὰν αὐτὸ ἦ τι
ἀνάλογον θὰ εἶχε συμβῆ παρ' ἡμῶν, ἂν
ἦρχε σήμερον τῆς Ἑλλάδος ὁ οἶκος τῶν
διογενῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης, ἢ ἀπόγονος

τῶν εἰς τοὺς Ἁγίους καταταχθέντων Ἑ-
λένης καὶ Κωνσταντίνου.

Ἐν τούτοις, ἡ ἐπὶ μνημεῶν καὶ οὐχὶ
θρόνων βυσιζομένη ἱστορία χρονολογεῖται
μόνον ἀπὸ δεκατριῶν αἰώνων, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ
τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν διεδόθη ὁ βουδδισμός (1)

(1) Πρώτηρον ἐπεκράτει τὸ Shintu To (σινική
λέξις σημαίνουσα: Ὁδὸς τῶν θεῶν ἢ τῶν πνευ-
μάτων). Τοῦτο δὲν εἶναι θρησκεία κατὰ τὴν ἐκ-
δοχὴν ἣν ἔχει ἡ λέξις παρὰ χριστιανοῖς, βουδδι-
σταῖς καὶ μουσουλμάνοις: διότι οὔτε βιβλία ἱερά,
οὔτε δόγματα, οὔτε κώδικα ἠθικῆς γνωρίζει. Ἐ-
ξωτερικῶς, ὁ σινταϊσμός οὕτως παρουσιάζει ση-
μεῖα τινὰ κοινὰ πρὸς τὴν λατρείαν τῶν ἀρχαίων
Ἑλλήνων, ὅταν πολυθεϊσμός, τοπικούς ἡμι-
θέους καὶ ἥρωας, ναούς, πομπάς, ἱεροῦς χο-
ροῦς καὶ θεωρίας εἰς παλαίφατα ἱερά. Ἀλλὰ
πραγματικὴ βᾶσις αὐτοῦ εἶναι ἡ λατρεία τῆς
μνήμης τῶν προγόνων καὶ εὐρύτερον τῶν ἡρώων
καὶ αὐτοκρατόρων, εἰς τὰς περιπτώσεις ψυ-
χῶς τῶν ὁποίων ἀποτρέφονται οἱ πιστοὶ ζητοῦν-

Ὁ ἄγγλο-ἑλλῆς συγγραφεὺς Λευκάδιος Κέρν μετὰ Ἰαπωνικὴν ἐνδυμασίαν, καὶ ὁ τάφος του εἰς τὸ Τόκιο.

ΤΑ ΑΔΕΛΦΑΚΙΑ. — Κορίτσια τῆς Ἰαπωνίας μετὰ τέλεγάκια τῶν στὰ μάχη

καὶ συνετελέσθη μεταρρυθμίσεις γενικὴ καὶ
ριζική, ἀνάλογος πρὸς τὴν γενομένην τῶν

τες βοήθειαν καὶ ὁδηγίας. Σήμερον ὁ βαθύτε-
ρος οὗτος χωρικτῆρ ἐπεκράτησεν ἐπὶ τοσοῦτον,
ὥστε ἡ Ἰαπωνικὴ κυβέρνησις ἐδήλωσεν ἐπισή-
μως ὅτι ὁ Σινταϊσμός δὲν εἶναι θρησκεία, ἀλλὰ
εἶδος πολιτικῆς φιλοσοφίας, καὶ ὅτι δύναται νὰ
συνδυασθῇ πρὸς πᾶσαν ἄλλην θρησκείαν. Τὸ
βέβαιον δ' εἶναι ὅτι ὁ ἀναπόσπαστος σύν-
δεσμος τοῦ Σινταϊσμοῦ πρὸς τὴν οἰκογένειαν,
τοὺς τοπικούς ἥρωας καὶ τὴν θρόνον καθιστᾷ
τοῦτον κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν θεσμόν ἐκ
τῶν θεμελιωδεστέρων, καὶ ὅτι ἄνευ τινὸς συμβι-
βασμοῦ μετ' αὐτοῦ (ὅστις καὶ ἐπετεύχθη κατὰ
τὸν ἑβδομῶν αἰῶνα ὑπὸ τῶν βουδδιστῶν) οὐδε-
μία θρησκεία δύναται νὰ κατακτήσῃ ἔδαφος εἰς
τὴν Ἰαπωνίαν. Τοῦτο δὲν φαίνεται ἀντιλη-
φθέντες οἱ χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι. Ἄλλος ὁ
διαμαρτυρούμενος A. J. Brown δὲν θ' ἀνεδημο-
σίευσεν μετὰ τόσων ἐπαίνων τμήματα τοῦ ἄρθρου
δι' οὗ ὁ καθολικὸς ἐπίσκοπος Coihaz ἐπεχεί-
ρησε ν' ἀνασκευάσῃ τὴν κυβερνητικὴν δέησιν·
βλ. Japan of to-day (Λονδίνον, 1930) σελ. 262—3.

1868. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὡς εἴπομεν
ἤδη καὶ θὰ ἐξηγήσωμεν λεπτομερέστερον,
ἡ Ἰαπωνία, κράτος ἀνατολικὸν καὶ μεσαιω-
νικόν, μετεβλήθη ὡς ἐκ θαύματος εἰς συγ-
χρονισμένην εὐρωπαϊκὴν πολιτείαν. Κατὰ
τὸν ἑβδομῶν μ. Χ. αἰῶνα ἡ Ἰαπωνία, χώρα
πρωτόγονος γεωργῶν, ἀλιέων καὶ θηρευ-
τῶν, στρέφει τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Κίναν,
ἣτις ἦτο τὸ μόνον καλῶς ὀργανωμένον
κράτος τῆς Ἀνατολῆς (1), καὶ ἀποφασίζει
νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τοὺς πολιτικούς
αὐτῆς θεσμούς καὶ τὸν πνευματικὸν καὶ
κοινωνικὸν τῆς βίον.

Ἐντὸς βραχυτάτου σχετικῶς χρόνου, συν-
τελεῖται μετὰμόρφωσις ἐκ πρώτης ὄψεως

(1) Θὰ ἔλεγέ τις τῆς οἰκουμένης, ἂν δὲν διεήρξεν
ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἣς ἡ ὀργάνωσις εἶ-
χεν ἄλλως πολλὰ τὰ κοινὰ σημεῖα πρὸς τὴν Σι-
νικήν.

απίστευτος, προκαλούσα έκπληξιν ανάλογον πρὸς ἐκείνην, ἦν θὰ ἐγέννη ἢ αἰφνιδία μεταμόρφωσης τῆς Ἑλλάδος τῶν ἡμερικῶν ἐκπὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ τοῦ Προκλείου.

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Υαμοτο, οὗ ἡ πραγματικὴ ἐξουσία δὲν φαίνεται ὑπερβαίνουσα πολὺ τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων, μεταμορφοῦται εἰς παντοδύναμον αὐτοκράτορα ὀργανωμένου κράτους. Καὶ αἱ μακριναὶ ἐπιτροπὴν διοικοῦνται τοῦ λοιποῦ ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτοῦ διὰ πολυπληθοῦς γραμμοκρατίας, ἧς προϊσταται πολυμελὲς ὑπουργεῖον, καὶ ἦτις ἐπεμβαίνει καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου (*).

Ἡ ρυθμίσιμα τὸ νέον καθεστὼς νομοθεσία ταχέως κωδικοποιεῖται. Μέρη μνα συστηματικῶς λαμβάνεται ὑπὲρ τῶν γραμμύτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τούτων ἐπέμεινα εἰς τὰ μαθη-

(*) Οὕτω, κανονίζονται καὶ αὐτὰ αἱ ὥραι τῆς ἐργασίας, ἢ μᾶλλον τῆς σχολῆς.

μια, τὰ ὁποῖα ἔκαμα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ περὶ τῆς οικονομικῆς ἐξελίξεως τῆς Ίαπωνίας. Πρὸ ἡμῶν, οἵτινες δὲν προαλείψασθε διὰ τὸ πτυχίον τῶν πολιτικῶν καὶ οικονομικῶν ἐπιστημῶν, συνειδὸν εἶναι νὰ τὰ παρατρέξω καὶ νὰ στραφῶ πρὸς ἄλλην μεταρρυθμίσιν, ἐμμέσως μὲν, ἀλλὰ μεγάλως ἐνδιαφέρουσαν τοὺς φιλοτέχνους: Ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος καθιερώθη ὁ θεσμὸς τῆς πρωτεύουσας, δηλαδὴ ἔδρα μόνιμος τῆς κυβερνήσεως καὶ οὐχὶ ἀπλῆ αὐτοκρατορικὴ διαμονὴ συνεχῶς μεταβαλλομένη ἀπὸ ἀνακτος εἰς ἀνάκτα. Ὑπαρχεις δὲ πρωτεύουσας φαίνεται, κατὰ κανόνα ὀλίγας ὑφιστάμενον ἐξαιρέσεις (*), προϋπόθεσις δημοουργίας κέντρον τέχνης ἐξ ἐκείνων ἀνα διαβιοῦσι διὰ τῶν αἰῶνων. Πρώτη πρωτεύουσα τῆς Ίαπωνίας ὑπῆρξεν ἡ Νάρα ἢ ἄλλως «Πρωτεύουσα τῆς Εἰρήνης». Αὕτη θὰ εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἡμῶν σταθμὸς.

(*) Ταῦτων μάλιστα αἱ πλείσται εἶναι φαινομενικαί· διότι πρόκειται περὶ πόλεων, αἵτινες ὑπῆρξαν πρωτεύουσας τοῦλάχιστον ὀπωσδήποτε αὐτονόμου πολιτείας.

(Ἐκδοθῆναι) Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΠΩΣ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΠΕΘΑΙΝΑ...

Πῶς ἤθελα νὰ πέθαινα, ἔτσι ἀπλὰ κι' ὥραϊα...

Νᾶναι τὸ πάρκο σιωπηλό, περίλυπη ἢ ἀλλέα,
καὶ πέρα πρὸς τὸ σβήσιμο τῶν δέντρων, κάβαλλάρι
νὰ βλέπω νᾶρχεται σ' ἐμὲ τὸ Χάρο νὰ μὲ πάρη.

Νὰ ξεπεζεύη τὸ κομψὸ κορμὶ μὲ σβελτοσύνη,
νὰ μοῦ προσφέρη τ' ἄσαρκα τὰ δάχτυλα βοήθεια,
κι' ἐγὼ νὰ νοιώθω πλάϊ τσου μιὰ τέτοια ἐμπιστοσύνη,
κι' ἔτσι σὰν κῦμα ἀνάπαυσης στὰ πικραμένα στήθια.

— Πόσο καθάριο τῆς ζωῆς τὸ νόημα μπροστὰ μου! —

Κ' ἐνῶ θὰ κάνη μου τιμὲς ἐκεῖνος σὰν ἱππότης,
ἐγὼ καθὼς τριαντάφυλλο νὰ βγάλω τὴν καρδιά μου,
νὰ τοῦ τὴ δώσω μὲ ὄρμη μανῆς ἀγάπης πρώτης!

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ ΜΑΛΑΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ (')

ΠΕΤΡΑ

«Τὸ μορφὸν τὸ χωριό», ὅπως τὴ λέει ὁ πεντάγλυκος Ἐφορευτικὸς. Καμὰ τρικοσιμιά στίτι χτισμένα στὰ βορεινὰ τῆς Λέσβου, στὴν ὀμορφότερη ἀκρογιαλιά τοῦ νηιοῦ. Βουνὰ ἀπαλόγραμμα τὴ ζώνουνε καὶ τὸ κῦμα ξωτικὲς κεντὰ νταντέλλες ἀτάμιογιάλι, πού στὰ πόδια τῆς ἀπλόχωρα στρώνεται. Ἀντίκρου, τὰ τρεῖ ρημονήσια πού οἱ ἀναιχτόκαρδοι Πετρανοὶ ξημερώνονται στὸ γλέντι καὶ στὸ πυροφῆνι. Καὶ στοῦ χωριοῦ τὴ μέση, θάμια πλιστικὸ, ὁ ἄγριος κι' ἀπόρημος κι' ἀπὸ τὴ θάλασσα γλυμμένος τῆς Παναγιᾶς τῆς Γλυκοφιλοῦσας ὁ βράχος. Γιατὶ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, στὴ θέση πού εἶναι τὸ χωριό, ἡ θάλασσα γλυκόπαιζε καὶ ψηλιά, πολὺ ψηλιά, σὲ κοντινὸ βουνό, βλέπει κανένας μαρμαρένιο πηγιάδι μὲ χαλκὰ στὴ μέση, καὶ λένε πὼς ὁ Ἀχιλλέας, γυρνώντας ἀπ' τὸ διαγούμισμα τῆς Τροίας, ἐκεῖ πέρα ἔδεσε τὸ καράβι του. Τὸν τόπο κεῖνο τὸν λένε Χιλοπηγάδα.

Ὁ βράχος — πού ἀπὸ δαῦτον πῆρε τὸ νομὶ τοῦ χωριό — ἀπὸ παντοῦ ἀσίμωτος. Μοναχὰ ἀπ' τὴ βορεινὴ μεριά, ἐκατὸ δεκατέσσερα σκαλιὰ μὲ ὑπομονὴ στὸ βράχο σκαλισμένα, σ' ἀνεβάζουνε τὴ χάρη τῆς νὰ προσκυνήσης καὶ τίς γύρω κορφές νὰ θαμίσης: τὴ γριζα τῶν ἐλιῶν θάλασσα, πού ἀπὸ κάθε παραθυρῆκα τοῦ τοίχου ἀντικρύζεις, καὶ τὸ πέλυγο, τὸ πλατὺ πέλυγο πού λαμποκοπᾷ στοῦ ἡλίου τὰ χαϊδέματα.

* *

Τὴ γλήγορα πού περνᾷ ὁ καιρὸς! Ἐκατὸ χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότες πού κάποιος, Γαλαξειδιώτικος θαρρῶ, καράβι ἔρριξε τὴν ἄγκυρά του στὰ ρημονήσια δίπλα, καὶ πῆγε ὁ θεοφοβούμενος καπετάνιος — Σαββατό-

(*) Ἀπὸ τὸν Γ' Λογοτεχνικὸ Διαγωνισμὸ τῆς «Νέας Ἑστίας». Βλ. τεύχος 95—96.

βράδυ εἶτανε — νὰ θαμίση τὸ θαματοργὸ τῆς Παναγιᾶς κόμισμα. Σίτισε ὁ γερόλυκος καὶ τὸ τσοῦρο σταυροκοπήθηκε. Τὸ κόμισμα ἔλειπε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ κανένας δὲν ἤξερε τί γίνηκε. Θάμια μεθές! Ὅταν ἔξαφνα γυρίζουν κατὰ τὴ στερού, καὶ στοῦ χωριοῦ πάνω τὸ βράχο βλέπουν λάμψη θεϊκὰ νὰ πεκαρίζει. Χαρὰ χαρούμενος ὁ καπετάνιος ἀρματώνει τὴ βάρκα καὶ στὸ λειρὸ στὴν Πέτρα φαίνεται. Σὲ λίγο ἡ Παναγιᾶ βρισκότανε στὸ κονοστάσι τοῦ καραβιοῦ. Σὰν αὔριο τὸ πρῶτ', τὸ κόμισμα ἦτανε πάλι στὴ θέση του· στὸ βράχο κι' αὐτὴ τὴ φορά τὸ βλέπουνε νὰ φρεγγοβολάει. Μιὰ καὶ δυὸ τοῦ καραβιοῦ τὰ παλληκάρια τὸ ξαναφέρανε στὸ κονοστάσι, μὰ καὶ τὴν τρίτη μέρα τὰ ἴδια. Κατάλαβαν τότες πὼς ἡ Παναγιᾶ λαχτάρησε τὸ βράχο γιὰ στίτι τῆς.

Θεμέλιο ἡ χάρη τῆς. Κι' ὄλοι οἱ χωριανοὶ δώσανε χέρι στὴ δουλειά, καὶ σὲ λίγο ἡ ἐκκλησιὰ ἀσπρολογαῦσε στοῦ βράχου τὴν κορφή.

* *

Ὡς τὰ 1912, ἡ Πέτρα στῶν Τουρκῶν τὰ χέρια. Καὶ στὶς 9 τοῦ Νοέμβρη, ἓνα πρωινό, στὶς Γλυκοφιλοῦσας τὸ βράχο ἀντίκρου, Ἑλληνικὸ πολεμικὸ τὴν ἄγκυρά του ἔρριξε. Στὴν πλώρη του ἡ γαλανόλευκη περήφανα κυμάταζε κι' ὄλος ὁ κόσμος στὸ γιὰλὸ μαζώχτηκε, νὰ τὴ χαιρετήση, τὰ χρώματά τῆς τὰ γλυκὰ νὰ καμαρώση πού χρόνια εἶχε νὰ τὰ δὴ λείπει στοῦ ἀγέρου τὰ ριπίσματα. Σὲ λίγο τέσσερα Πετρανὰ παλληκάρια ἀνεβήκανε στὸ καράβι καὶ πρωτομάθανε τὸ καλίκουστο μαντάτο. Χτὲς ἀκόμα, ἀπὸ δυὸ τοῦ νηιοῦ ἀκρογιαλιές, δικὸς μας πλάκωσε στρατὸς κι' ἐρχότανε τὴ λευτεριά νὰ μᾶς χαρίση τὸ πολὺ-πολύ, ἴσαμε αὔριο βράδυ θάτανε κοντὰ μας.

Όλοι καταχάρηκαν κ' οι σημαίες, που στά βιάζι των πεντακων βρισκόντανε καταχω- νιασμένες, κρημασθήκανε στὰ παραθύρια. Κι' όλοι οι Πετρινοί στο καράβι ανεβήκα- νε, σά για νά τὸ προσκυνήσουν. Μά σάν άρχισε νά σκοτεινιάζει, τὸ καράβι έφυγε.

Όλες αὐτές τις φρασίες οί Τούρκοι, κρημένοι στο μιχαλί τους, δέν τις βλέπα- νε με καλὸ μάτι. Κι' όπως κερνούσαν οί μέρες κ' ὁ στρατός πουθενά δέν φαινό- τανε, φόβος έπιασε τοὺς ντόπιους, που τοὺς έκανε νά κρύβονται σιῶν σπιτιῶν τις σκέπασες για νά γλυτώσουν απ' τὰ χέρια τῶν Τούρκων, που μέρι με τὴ μέρι και πὸ άγριοι γινόντανε. Κι' άρχή γάνανε με τὸ φριχτὸ σφιξιμο ενός χωριανοῦ. Τοῦ βγά- λανε τὰ μιάτια πρώτα κ' ύστερα κόψανε τὴ μύτη του, ταῦτιά του, τὰ πόδια του.

Στις δυὸ τοῦ Δεκέβρη κατέβηκε ἀπὸ τὸν Κλαπάδο ὁ Χικμέτ μπέης με τοὺς άσκερ- λήδες του. Σκοπὸς του νά κιάη τὴν Πέτρα. Τὴν ἴδια βριδνιά, καμιά τριανταριά ἀπὸ διώ- τους σπίασανε τὴν πόρτα ενός σπιτιοῦ και βαλθήκανε νά τυραγοῦνε τὸν νοικοκύρη, που δύσκολα γλύτωσε ἀπὸ τὰ νύχια τους.

Στις τέσσερις τοῦ Δεκέβρη, μέρα Τρίτη, ἦτανε τὰ καράβια τὰ Ἑλληνικά τέσσερα ἦτανε κ' άρχηγὸς τους ὁ Δαμιανός. Και σάν τὰ εἶδανε οί Τούρκοι, αφήσανε τὸ δια- γούμισμα, και ἀφοῦ μαζωχτήκανε στο κα- τάγιολο και πίσω ἀπὸ πέτρες κρηφτήκανε, βάλανε φωτιά καταπίνω τους. Ἦτανε παμπόνηρος ὁ Χικμέτ μπέης. Ἀπάντεχε νά πέση καμιά κανονιά κ' έτσι νά διαρ- ρευτὴ πὸς ἀπὸ αὐτὴν ἡ Πέτρα πήρε φωτιά.

Και σάν πέσανε δυὸ-τρεις κανονιές ὅξω ἀπ' τὸ χωριό, αφήσανε οί Τούρκοι τὸ κα- τάγιολο κ' άρχίνησαν τὴ δουλειά τους. Πρώτα-πρώτα στὴ Δημογεροντία βάλανε φωτιά, και στερνά, ἀφοῦ σπούσανε τὸν σπι-

τιῶν τις πόρτες κ' άρχίζανε ὅ,τι μπρὸς τους βρισκανε, χύνανε μπόλινο γκάτζι και δόστου φωτιά. Κι' ὅποιον βρισκανε στο δρόμο, τὸν σκοτώνανε. Σὲ λίγο, ὅλα τῆς Πέτρας τ' άρχοντόσπιτα, τὸ καράρι τοῦ χωριοῦ, λαμπυδίζανε.

Μά ἦτανε βιαστικοί οί Τούρκοι, γιατί ὁ ὁ στρατός μας, ὅλο νικόντας, εἶχε φτιάσει στὴν Καλλονή. Κ' οί στρατιῶτες τοῦ Χικ- μέτ μπέη τὸ βάλανε μπρὸς για τὸν Κλα- πάδο, ὅπου ἦτανε μαζωμένος ὁ Τούρκικος στρατός, έτοιμος νά χτυπήση τὸν ἔχτρο.

Σάν ἔμαθαν οί χωριανοί πὸς φύγανε οί Τούρκοι, με βάρκες ανεβήκανε στὰ καρί- βια κ' εἶπανε τὰ πάδια τους. Κ' ἐκεῖ μεί- νανε δυὸ μερόνυχτα.

Στις ὀχτὼ τοῦ Δεκέβρη τοῦ 1912, ὅστε ρα ἀπὸ τὴ μεγάλη μάχη τοῦ Κλαπάδου, που ὁ Τούρκικος στρατός νικημένος παρα- δόθηκε, τῆς λευτεριῆς ὁ άγέρας τὸ χωριὸ γλυκοχάιδεψε.

* * *

Ἀπὸ τότες ἡ Πέτρα ὅλο και μπρὸς πάει κ' εἶναι σήμερα ένα ἀπ' τὰ πὸ ὄμορφα χωριά τῆς Μυτιλήνης, γεμάτο ἀπὸ τις φη- σικὲς ὄμορφιές που ἀπλόχερα σκαρπιστή- κανε σ' ὅλες της τις μεριές. Βουνά και θάλασσα, ἄμμουδιά και κάμποι ὀργιάζουνε σὲ χρώματα. Και τὸ καιλοκαίρι, ὄντας γλυ- κὰ εἶναι τὰ βράδια και τὸ φεγγάρι τὴ θά- λασσα ξεμπλάει, στὴν ἄμμουδιά πληθος οί παρές. Τότες λένε πὸς φυσάει εἰδυλλιακὸς άγέρας.

Και πάντα ἡ Πέτρα ὄμορφη φαντάζει ἀπὸ μακρυνά με τὸ θαλασσόδαρτο στὴ μέ- ση βράχο της. Και μέσα στοῦρανοῦ τὴ γα- λανάδα, τῆς ἐκκλησιῆς τὸ χῶμα, μαζί με τοῦ Χριστοῦ τὴ μάνα, σοῦ θυμίζουνε και τὰ χρώματα κάποιας ἄλλης Μητέρας...

Τ. Π. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

Μιά άποψη τῆς Πορταρίας (Πηλίου)

ΤΟ ΠΗΛΙΟ

— ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ — (*)

Όταν πάλι έρθη ὁ μπαρμπέρης νά ξυρίση⁽¹⁾ τὸ γαμπρό, οί φίλοι του τραγουδοῦν⁽²⁾.

Μπαρμπέρη, τὸ ξυράφι σοι καλά νά τὸ τραχίση για νά μὴν κόψη τὸ γαμπρό, τρίχα νά μὴν ραχίση.

Ἐτὴν ὥρα που θά «πάρουν τὴ νύφη» ἡ ἴδια τραγουδάει ἀποχαιρετώντας τοὺς δικούς της και πειράζοντας τους:

Δὲ με κλαῖς, καθμένη μάνα, δὲ με κλαῖς, δὲ με λυπάσοι, τὴρα κίνηση θά πάω, ατ' ἀντραδέρφια μ'στὰ πεθερικά μου.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

(1) Γύρω στο καιμὸ τοῦ γαμπροῦ δένουν τὸ μπαρ- μπερομάντηλο που εἶναι κεντημένο ἀπὸ τὴ νύφη. Στο μπαρμπερομάντηλο ρίχνουν, ὅσοι βρίζονται ἐκεῖ, σιγάδες (νομίσματα) που τοὺς πέρνει ὁ μπαρ- μπέρης.

(2) Ὅτε ἀπὸ τὸ ξύρισμα, έτοιμάζονταν τὸ φλάμπρο, δηλαδὴ ένα μακρὸ καλάμι, που στὴν κορφὴ του εἶχε ένα σταυρὸ στολισμένο με λουλού- δια δεμένα γύρω στο σταυρὸ με κόκκινη κλωστή. Ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ σταυρὸ ράβεται ἡ δένεται μαν- τήλι κόκκινο. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ θυμίζει τελετὲς Βυ- ζαντινῆς.

Εἶμαι γὼ και δὲ χωροῦσε τὴρα χόρτασ' κ' δού κ' ἀλλή σου, φεύγω, στρώσε και κοιμήσου. θά με θυμηθῆς τὸν καιλοκαίρι σάν τὸ κρὸ νερὸ ἀπ' τὴ βρύση. θά με θυμηθῆς και τοῦ χειμῶνα σάν τὸ ζεστὸ ψωμί ἀπὸ τοῦ φούρνο.

Ἦρην ξεκινήσει ἡ πομπή, ὁ μπράτμος άρ- χίζει νά τουφεκάη και γίνεται ὁ ὀδηγὸς τῆς πομπῆς. Κρατάει μάλιστα και τὸ φλάμπρο. Ὁ πατέρας τῆς νύφης πάλι, ἄμα ἔρθη ὁ γαμ- πρὸς και τοῦ βάλλει μετάνοια (φιλάει τὸ χέρι τοῦ πεθεροῦ), πέρνει τὴ νύφη και τὴν κάνει ἔπάνω στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τεσλιμ (τὴν παραδίνει με εὐχὲς στο γαμπρό). Ἀπὸ τό- τες τὰ ὄργανα άρχίζουν νά παίζουν.

Ἡ νύφη άρχίζει τότες νά προσκυνάη (=νά κάνει τρεῖς ὑπόκλισης τοῦ κεφαλιοῦ της με μεγάλη πόζα και καμάρι) και ἡ μάν- να της πετροβολάει τὸ γάμο με βαμπακό- σπορο και σιτάρι που τὰ ἔχει μέσα σένα πα- νέρι ἡ πυκνάδα. Ἄμα ρίξη ὅλο τὸ βάμπα- κόσπορο και τὸ σιτάρι, δίνει τὴν πυκνάδα που κρατοῦσε, σένα παιδί που τὴν ἀκλουθεῖ και

πού έχει μάνα και πατέρα, γιὰ νὰ τὴν πᾶν στὸ σπίτι και νὰ τὴ βάλῃ, σὲ ὑψισμένο μέρος ἀνάποδα. Κι' αὐτὸ γιὰ νὰ γίνῃ τὸ πρῶτο παιδὶ ἀγῶρι (¹). Τέτοια ἐξήγηση δίνουσαν στὸ ἔθιμο αὐτὸ. Ἄμα γίνῃ ἡ βλόγα ἢ ἡ στέψη, ἀπέξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ γίνεται χορὸς κ' ὕστερα ξεκινοῦν ἔλοι γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἐξὸν ἂν ὁ γαμπρὸς εἶναι σὺγγαμπος, δηλαδὴ ἂν ἡ συμφωνία εἶναι νὰ μείνῃ στὸ σπίτι τοῦ πεθεροῦ του (²) ὁπότε γυρίζουν στὸ σπίτι τῆς νύφης μὲ τὴν ἴδια πομπή και παράτα (³).

Στὸ σπίτι, ἄμα γυρίσουν κι' ἀρχίσουν τὰ κέρασματα (δίνουν μπακλαβὰ στοὺς καλεσμένους), ὁ σύντεκνος τραγουδάει :

Βάστα, γαμπρέ μ' τὴ νύφη, τρεῖς γύρους νὰ γυρίσῃ,
τρεῖς γύρους νὰ γυρίσῃ και νὰ πολυχρονίσῃ,
Και νὰ πολυχρονίσῃ, στεφάνια νὰ φιλήσῃ.

Ἐλειώνοντας ὁ σύντεκνος τὸ τραγοῦδι του, οἱ ἄλλοι, οἱ πιὸ στενοὶ φίλοι τοῦ γαμπροῦ, λένε :

Νὰ ζῆσ' ὁ σύντεκνος του κουμπάρου και νουνός του
Νὰ ζῆσ' ἡ συντεκνιά του κουμπάρα κ' ἡ νουνά του.
Νὰ ζήσουν κ' οἱ ἄλλοι πού κάνουν τὸ σεργιάνι
Νὰ ζήσουν μὲ υγιεία, μεγάλη εὐτυχία.

Ὁ γάμος, δηλαδὴ τὸ γλέντι, βαστάει ἴσα με τὴν Τρίτη. Φίλοι και συγγενεῖς τρῶνε μεσημέρι βράδυ μαζί, και ἐνῶ τὰ βιολιά ἢ τὰ ὄργανα παίζουν, χορεύουν διάφορους χορούς. Στὴ ροῦνα (=αὐλή) πάλι, παλλὰ

(¹) Ἀκόμα και σήμερα ὑπάρχουν ἕνα σωρὸ ἄλλες προλήψεις γιὰ τὴν ἀπὸ τὰ πρὶν προσπάθεια νὰ κάνουν οἱ νιόγαμπροὶ ἀγῶρι. Τὸ ἀγῶρι τὸ θέλουν ὄχι μοναχὰ οἱ γονεῖς μὰ και τὰ πεθερικά. Κι' αὐτὸ γιὰ τὸ ἀγῶρι, κυρίως στὰ παλιότερα τὰ χρόνια, δὲν εἶταν βάρος στὸ σπίτι, μὰ ἀπὸ 10 χρονῶ βοηθοῦσε τὸ σπίτι του, ἐνῶ τὸ κορίτσι, μὲ τὸ νὰ εἶναι, ἀπὸ τίς καθυστερημένους συνθήκες πού ἐπικρατοῦσαν, κλειδομανταλωμένο στὸ σπίτι, εἶταν βάρος, ἐτρῶγε τζάμπα, καὶ ἀκόμα ἄμα μεγαλύτερε ἤθελε και προικιά. Ἐπειτα τὸ κορίτσι εἶχε γιὰ τὴν οἰκογένεια και ἕνα σωρὸ κιντόνους: "Ἄν τύχαινε νὰ ἀγαπήσῃ κανέναν ἢ νὰ ξεμυαλιστῇ, ρεζίλευε τὸ σπιτικό του και τὸ σόι του.

(²) Στὴν περίπτωση αὐτὴ γίνεται συμφωνία οἱ γέροι νὰ κρατήσουν μὲ δυὸ κἀμαρες, τὰ γεροντομοίρια.

(³) Ἄμα φτάσουν κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, ὁ μπράτμος δίνει στὴ νύφη ἕνα ποτηράκι μέλι και μ' αὐτὸ ἡ νύφη ἀλοιφεῖ τὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ συμβολίζει τὴν ἀγάπη και ἑμόνοια τοῦ ἀντρόγυνου. Ἐπίσης ἐπάνω στὸ κατώφλι ὑπάρχει ἕνα κλειδί, πού οἱ νιόγαμπροὶ πρέπει νὰ τὸ πατήσουν γιὰ νὰ γίνουσι οἰδερένιοι.

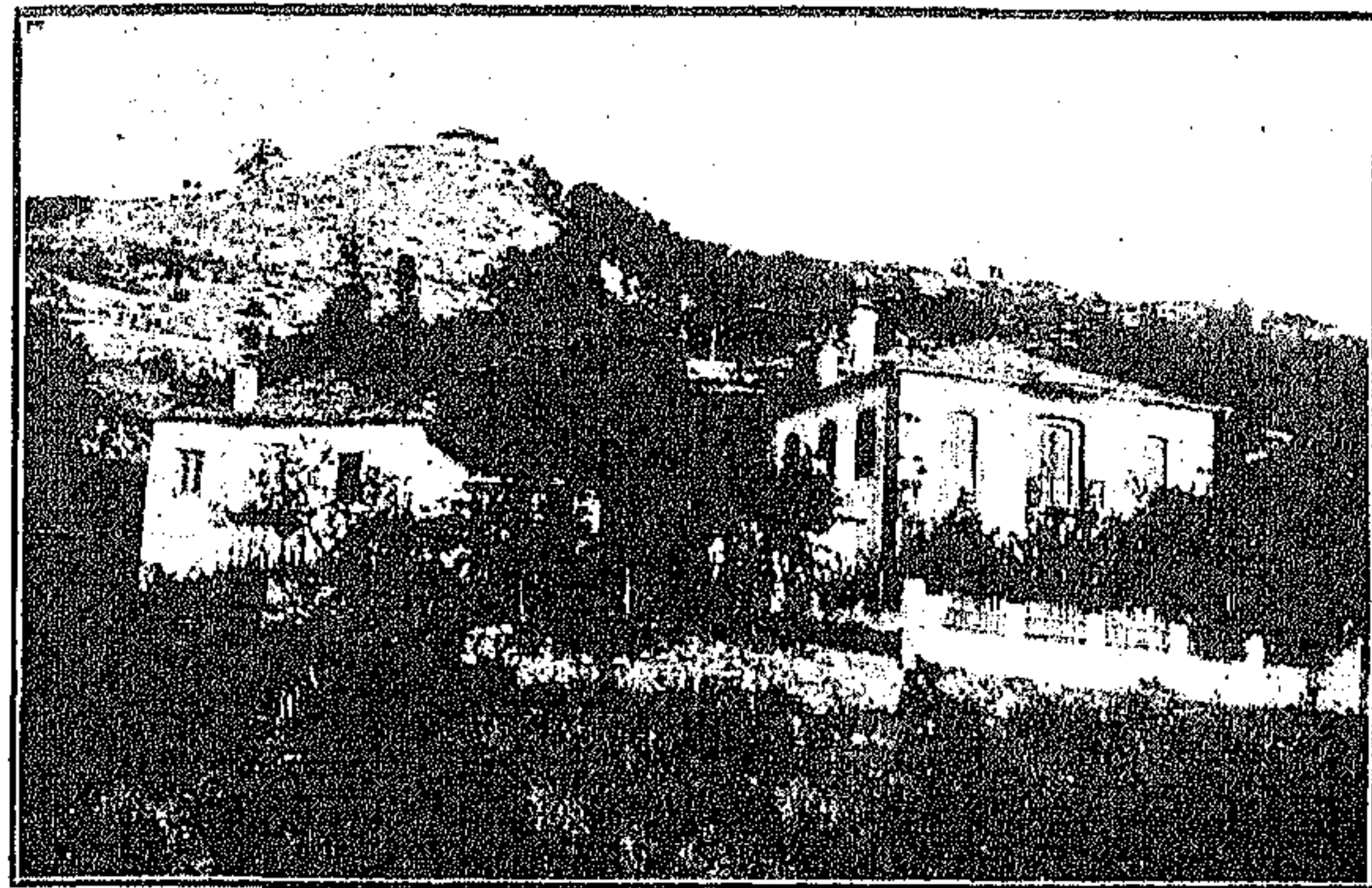
γειτονοπαῖδια και φτωχοὶ περιμένουν ν' ἀγλιέψουν κανένα κόκκαλο ἢ νὰ φᾶνε κανένα κομμάτι μπακλαβὰ, ἂν ὁ γάμος εἶναι πλούσιος.

Ἡ Δευτέρα τὸ μεσημέρι, ἄμα φᾶνε και σηκωθῆ τὸ τραπέζι, ἡ νύφη σκουπίζει τὴν κἀμαρα στὴν ὁποία εἶταν στρωμένο τὸ τραπέζι. Μπροστὰ ἀπὸ τὴ σκουπια ἔλοι οἱ καλεσμένοι πρέπει νὰ ρίξουν κάποιον παρὰ (νόμισμα) πού τότε μαζεῦει μὲ χαρὰ ὁ μπράτμος. Τὸ ἀπόγεμα τῆς ἴδιας μέρας, οἱ καλεσμένοι μαζί μὲ τὴ νύφη, πού κρατᾶει ἕνα μαστραπᾶ ἢ ἕνα σταμνί, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ τοὺς ἀκολουθεῖ ὁ γαμπρὸς, πηγαίνουν στὴ βρύση πού εἶναι ἐκεῖ πιὸ κοντὰ και τὴ φιλεύουν (=ρίχνουν παράδες—νομίσματα). Ὅταν γυρίζουν πίσω, ὁ γαμπρὸς πού περιμένει στὴν πόρτα, πέρνει τὸ μαστραπᾶ ἢ τὸ σταμνί (¹) ἀπὸ τὰ χέρια τῆς νύφης γιὰ νὰ πιῇ κι' ἐκεῖνη τὸν πισκουρντίζει (=τὸν ραντίζει) μὲ νερό. Τὸ ἴδιο κάνει και ὁ γαμπρὸς. Τὸ παιχνίδι αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο ξεθάρεμά τους, γιὰ τὴν ἴσα με τὴν ὥρα κείνη ὁ γαμπρὸς δὲν τὴν ἔχει ἀκόμα κάνει γυναῖκα του. Τὸ ταχὺ (μέρα Τρίτη) οἱ καλεσμένοι γιὰ τελευταία φορὰ ἐρχονται και τρῶνε ἔλοι μαζί. Ἄμα τελειώσῃ τὸ φαί, ἡ νύφη πρέπει νὰ γνέση λίγη κλωστή ἢ νὰ πλέξῃ κάτι. Κοντὰ ἔμωσ στὸ βασιλεμα τοῦ ἡλιοῦ, ὁ γάμος τελειώνει και ὁ παπᾶς ἐρχεται νὰ λύσῃ τὰ στεφάνια πού εἶναι δεμένα πάνω στὸ κονοστάσι. Ἄμα ὁ παπᾶς λύσῃ τὰ στεφάνια και τὰ βλογῆσῃ, οἱ νιόπαντροὶ πηγαίνουν, γιὰ πρώτη φορὰ, νὰ πλαγιάσουν μαζί—στὸν ὄντᾶ πού εἶναι ξεπίτηδες στρωμένος. Ἡ πιὸ γεροντίσσα ὅμως τοῦ χωριοῦ ἢ πιὸ εἰδικὴ μπροστὰ στὸ κονοστάσι βάλλει μετάνοιες (=γονατίζει και φιλεῖ τὸ πᾶτωμα) λέγοντας μουρμουριστὰ διάφορες ἀκατανόητες εὐχές γιὰ νὰ λυθῇ τὸ ἀμπόδεμα, ἂν τυχόν οἱ ἔχτροὶ τοῦ γαμπροῦ τοῦ ἔκαναν μάγια και τὸν ἔχουν ἀμποδεμένον.

Ἐπάνω στὴς ὄχτῶς μέρες, γίνεται ἄλλο γλέντι. Εἶναι τὰ πιστρόφια. Οἱ νιόπαντροὶ πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ πατέρα τῆς νύφης. Στὰ πιστρόφια εἶναι καλεσμένοι πολλοὶ και τὸ γλέντι βαστάει ὡς τὸ πρωί.

Αὐτὲς εἶταν οἱ κυριώτερες «γαμήλιες συνή-

(¹) Σ' ἄλλα χωρὶά ὅμως, στὴ βρύση πού πᾶνε ἄμα τὴ φιλέψουν, σπάζουν τὸ σταμνί ἢ τὸ κανάτι.

Ἐνα κομμάτι τῆς Ζαγορᾶς (Πηλίου) μὲ τὸν Ἄθωνα

θεις στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἐπάνω στὸ Πήλιο κ' ἴσως και σ' ἄλλα μέρη τῆς Θεσσαλίας. Σήμερα τὰ ἔθιμα αὐτὰ εἶναι παραμορφωμένα και λίγο πολὺ ἐκφυλισμένα ἢ ὀλότελα ξεχασμένα. Οἱ καινούργες κοινωνικοοικονομικὲς συνθήκες ἄλλα ἔχουν καταργήσει κι' ἄλλα ἀλλάξει.

Ἄν ὕστερόγραφο, δημοσιεύω δύο τρία ἀκόμα δημοτικὰ τραγοῦδια πού ἔχουν κάποιον ἐνδιαφέρον γενικώτερο.

Ἐνα ἀπ' αὐτὰ, τὸ πρῶτο στὴ σειρά, ἐνῶ μᾶς θυμίζει τὸν παλιὸ δάσκαλο, πού εἶταν ὁ τρομοκράτης τοῦ παιδιοῦ, ἀρχίζει μὲ δυὸ στίχους ὀλότελα ἀκατανόητους.

Μὰ τὸ μί, μὰ τὸ πλί
χαρετήματ' ἀητέ.
Ἰάλλω δῶ, ψάλλω κσι.
Σήκω, κυρά, ἀπ' τὸ θρονί
νὰ μοῦ δώσῃς τὸ ἀβγό.
Ἔχω δάσκαλο κακό
και δασκάλα πιὸ κακιὰ
πού μὲ δέρν' και μὲ χτυπάει
και στὸν τοῖχο μὲ βροντᾶει

Ἡ γριὰ Τριαντάφλαινα τοὺς δυὸ πρώτους στίχους μοῦ τοὺς εἶπε ἔτσι :

Χαῖρε νι, χαῖρε πλί
χαῖρε χαῖρε, σταυραητέ,

Και τοὺς δυὸ τελευταίους

πού μὲ δέρνει βραδὺ πουρνὸ
και μὲ κᾶν' ὄν τὸ παστό.

Ἐνα ἄλλο πάλι, πού ἔχει πολλὲς παραλλαγές, εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸν ἀντισημειωμὸ του :

Κίνησ' ἡ κυρά ἢ Παναγιὰ νὰ πᾶν στὸν Ἅγιον Ἱώπο.
Στὸ δρόμο ὅπου πῆγαινε, στὸ δρόμο πού πηγαίνει
Χρυσὸ ἀγκωνάρι βρῆκε κι' ἀκούμπησε
κάθησ' νὰ ξεποστᾶσ' κι' ἀποκοιμήθηκε.
Πέρασ' ὁ Χριστὸς και μὲ τὴ δεξιὰ του τὴν ἐσκουόντησε.
— «Κοιμᾶσαι, μάνα μου, κυρά τοῦ κόσμου.
Κοιμᾶσαι, μητέρα μου, ἢ ἀγρυπνᾶς;»
— «Ὅτε κοιμῶμαι, Χρυσὸ μου τέκνο, ὅτε ἀγρυπνῶ,
Ὅνειρα εἶδα στὸν ὕπνο μου και δειλιῶ νὰ σοῦ τὸ πῶ.
Ἐβραῖοι μᾶς κυνηγοῦσαν, ψηλὰ βουνὰ μᾶς ἀγεθάσανε
καρφιὰ πολλὰ μᾶς μπήξανε οἱ ἄνομοι.
Ἐτρῆχε αἷμα και νερὸ ἀπ' τὰ σωθικά μας.»
— Μὴ φοβάσαι, μάνα μου, Κυρά τοῦ κόσμου.
Τὸ αἷμα εἶν' ἢ κοινωνιὰ
και τὸ νερὸ ὁ ἀγιασμός.»

Κι' ἄλλη παραλλαγή ἀπὸ τὸ δέκατο στίχο και κάτω :

Οἱ Ἐβραῖοι μᾶς πιάσανε,
ἔθι και καρπιὰ μᾶς πατίσανε,
τριὰ καρφιὰ μᾶς μπήξανε,
ἕνα στὰ πόδια μας
κ' ἕνα μέσ' στὴν καρδιά μας.»

— Ἀληθινή 'σαι, μόνον μου.
ἀληθινό και τ'σουρά σου.
'Αντε, μανάκα μ', στὸ καλό
και δούλερο μὴν ἔχης.
Μόνον τὸ Μεγασάδατο,
τότε νὰ μὴ παντέγγης,
πού θὰ λαλήρη σὺ πατνός
θὰ χτιήσουν οἱ καμπάνες.

Οἱ Ἰβραῖοι εἴταν παντοῦ και πάντοτε ἐπικλίνοντο ἀνταγωνιστὲς στὸ ἐμπόριο, γι' αὐτὸ ὁ ἀντισημειωμὸς παντοῦ και πάντοτε πέρασε ἀπὸ διάφορα στάδια. Ἡ λαϊκὴ ποίηση φυσικὰ δὲν εἴταν δυνατὸ νὰ τοὺς ξεχάσῃ.

Τώρα σημειώνω μερικὲς τοπωνυμίες πού ἔχουν ξένη (και προπάντων σλαβικὴ) καταγωγή, γιὰ νὰ δώσω ἀφορμὴ νὰ γίνῃ πιδ πλατεῖα συζήτηση ἐπάνω στὸ θέμα αὐτό, γιατί εἶναι και μερικοὶ πού ἀπὸ στενὸ σιθινισμὸ θέλουν σῶνει και καλὰ ἔλες τίς σλαβικὲς τοπωνυμίες νὰ τίς κάνουν ἑλληνικὲς.

Ζαγορά ἀπὸ τὸ σλαβ. Ζαγορίje = ἡ πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ χῶρα. **Βόλος** ἀπὸ τὸ Βόλος (ἔτσι ἴσαμε τὰ 1890 ὁ λαὸς ἔλεγε τὸ Βόλο) εἶναι ἀπὸ τὸ σλαβ. Βόλο = σπανὸς ἄδεντρο μέρος, ἢ ἀπὸ τὸ σλαβικὸ Βόλος = ἔδρα διοικήσεως (1). **Σταγιάτες** ἀπὸ τὸ σλαβικὸ στάγια = δωμάτια = χάνια. **Μαυρονίτσα** ἀπὸ τὸ σλαβικὸ Μόνιρινα = βρεμένος τόπος. **Πλιασίδι** (ἢ κορφὴ τοῦ Πηλίου) ἀπὸ τὸ σλαβικὸ πλιάς = φαλακρός. **Γκορίτσα** = ἀπὸ τὸ σλαβικὸ γορίσα = μικρὸ βουνό. Γιὰ τίς περισσότερες ἀπὸ τίς παραπάνω ἑτυμολογίες συμφωνεῖ και ὁ σλαβολόγος γερμανὸς Vasmer. Γιὰ τὴν ὥρα δὲν μπόρεσα νὰ ἐξηγήσω τὴν τοπωνυμία **Μουντζέλες** (ὕστερα Μιτζέλα). Ὁ Vasmer δὲν τὸ δέχεται γιὰ σλαβικὴ καταγωγή. Ὑποψιάζεται πὼς εἶναι λαϊκὸ λατινικὸ ἢ βενετοάνικο ἢ βλάχικο. Εἶναι ἀλήθεια πὼς στὴ Μιτζέλα, ὅπως και σ' ἄλλη τὴν παραλία τοῦ Πηλίου, σῶζονται και σήμερα βενετοάνικες τοπωνυμίες, π.χ. Κάστρο, Καστέλι κ.ἄ. Ἐπίσης πιδ παραπέρα ἢ τοποθεσία **Βένετο** (σήμερα χωριὸ) τὸ δίχως ἄλλο εἶναι λατινικὴ καταγωγή. Τοποθεσίες μὲ λατινικὰ ὀνόματα σῶζονται και στὸ χωριὸ Ἄη-Λαυρέντης, πού τὸ μοναστήρι του τὸ παλιὸ χτίστηκε ἀπὸ τοὺς Λατίνους (13ος αἰώνας) ἔταν πῆραν τὴν Πόλη. Κάποια τάγμα λατίνων καλοῦρων

(1) Γιὰ τὸ Βόλος (Βόλος) ἔμαθα πὼς και ὁ Γ. Κατσίδακας κλεῖναι νὰ παραδεχτῆ τὴ σλαβικὴ καταγωγή του, μὴ δίνοντας καμιά σημασία στὴν ἀντίθετη γνώμη τοῦ Γοσποτοῦ.

Ὁ ἀνέβηκε στὸ Πήλιο και ἴδρυνε τὸ μοναστήρι Ἄγιος Λαυρέντιος. Ἀπὸ τότε σῶζεται ἢ τοπωνυμία **σερβενάταις** (ἀπὸ τὸ servus = δούλος) δηλαδὴ τόπος = μέρος πού μέναν οἱ δούλοι τοῦ μοναστηριοῦ (κυρίως κολληγιάδες). Ἀκόμα βρεθῆκανε και λατινικὲς ἐπιγραφές γύρω στὸ παλιὸ μοναστήρι. Ἐπίσης δὲν μπόρεσα νὰ ἐξηγήσω τὸ Ἰσαγγαράδες (σήμερα Ἰσαγγαράδα). Φαίνεται κι' αὐτὸ νὰ εἶναι **σλαβικό**. Ὁ Γ. Ἀδραχτῆς τὸ θέλει ἀπὸ τὸ σλαβικὸ τσανείρια, ἄλλος πάλι ἀπὸ ἄλλη ρίζα σλαβικὴ πού σημαίνει **ὄμορφος τόπος**. Ἀκόμα πρέπει νὰ σημειώσω πὼς σ' ἔλα σχεδὸν τὰ χωριὰ τοῦ Πηλίου, ἔξιν ἀπὸ τίς τοπωνυμίες, βρῖσκει κανένας και οἰκογενειακὰ ὀνόματα ξενικῆς καταγωγῆς, και ὀνόματα τοποθεσιῶν πού δείχνουν καθαρά πὼς τὸ Πήλιο κατοικήθηκε ἀπὸ τὸ 16^ο αἰώνα και δῶθε ἀπὸ λογιῆς λογιῆς πρόσφυγες ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα.

Οἰκογενειακὰ ὀνόματα σὰν τὰ: Φράγκος, Γιουδάννης, Γράντσας, Μαρνέλλος, Σιδέρης, Μικέλης, Πατρώνης, δείχνουν τὴ λατινικὴ καταγωγή τους. Ἄλλα σὰν τὰ: Χαλέβας, Βούλγαρης, Βλάχος, Διανέλλος, Βαίτσης, Βογιάρης, Ἀρβανίτης, δείχνουν τὴ σλαβικὴ και ἀρβανιτοβλάχικη καταγωγή. Κι' ἄλλα μαρτυροῦν, ὅπως εἴπαμε παραπάνω, πὼς ἀπ' ἄλλη τὴν Ἑλλάδα πρόσφυγες ἦρθαν στοὺς περασμένους αἰῶνες και στὸ Πήλιο. Γι' αὐτὸ και σήμερα βρῖσκει κανεὶς στὸ Πήλιο οἰκογένειες μὲ τὰ ὀνόματα: Μωραΐτης, Σπηλιώτης, Τσιθανόπουλος (μωραϊτικὰ), Μπούρας, Γκέκας, Γούδας, Καλεντζῆς, Καλεντζῆς, Κόρμπας κ.τ. (ἠπειρωτικὰ - ἀρβανιτικὰ), Ἀσημάκης, Κουδράκης, Μάνος, Μαντζούνης, Χαντζάκος, Χαντζάκης (μανιάτικα ἢ κρητικὰ), Κουλούρης, Κουλουριώτης, Καλαφάτης, Ἰσαβέλλας (νησιώτικα), Βελέντζας, Κομάνης, Κομανός, Καρακατσάνης, Καπτασιανός, Κατσαούνης (ρουμειώτικα και εὐβοϊκὰ). Ἐπίσης οἱ τοποθεσίες: μωραϊτέικα, τζαβελέικα, σπετοσίικα, σφουγγαρέικα, σκιαθέικα κ.τ.τ. ἐπιβεβαιώνουν τὴ γνώμη μας αὐτὴ. Κι' ἀκόμα οἱ τοπωνυμίες: Βίγλα, ράσσοβα, Σχίτσεραῦλι, δραγασιά, μακελλάρι, ντριμάρρα, βαρκὰ κ.ἄ. ἔχουν ξενικὴ καταγωγή.

Σημειώνω ἀκόμα και μερικὲς ἰδιωματικὲς λέξεις και ἐκφράσεις, πού εἶναι δουλειὰ τῶν γλωσσολόγων νὰ μᾶς ἐξηγήσουν τὴν ἑτυμολογία τους και τὴν κατάγωγή τους. **Πίσιος**,

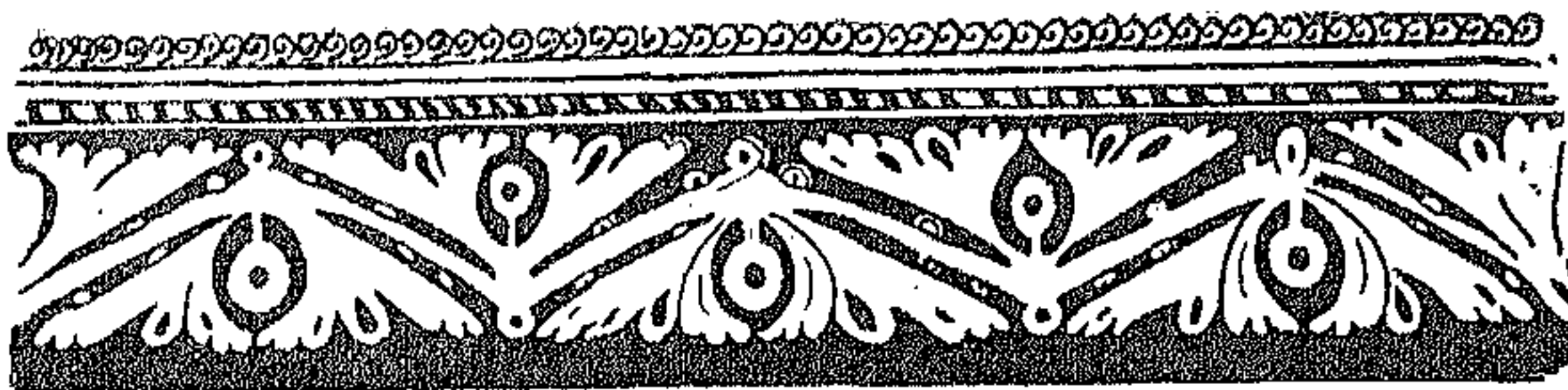
δείξιος, τέτσιος, πότγιος, πάντγιος. Οἱ δύο πρώτες ὀδριστικὴ σημασία: π.χ. Πίσιε, δείξιε **Τώρα** στὰ ξενοῦδωνα (=τώρα στὸ τέλος). **Βαζούρα** (=βροχί, κρότος, ἀπὸ τὸ βουίζω). **Θὰ γλνῆ μάλι βράση** = ἀνακατεμὸς (ἄραγε μάλι-βράση εἶναι ἀπὸ τὸ μαλλιά πού βράζουν γιὰ νὰ πλυθοῦν;) **Σαυάν, σαυάντ, σαυέρα** (=πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος, πρὸς τὸ κάτω, πρὸς τὸ πέρα). **Σημειωμένος**, π.χ. αὐτὸς εἶναι σημειωμένος = ἔχει κάποιο σημάδι στὸ σῶμα του. Ὁ σημειωμένος ἕμως εἶναι και κωδὸς ἀνθρώπος. Λένε: «γι' αὐτὸ και τότε σμάδιφι ἢ θεός». **Βαλαντώνω** (=φουσκώνω). **Ἀποσταίνω** = κουράζομαι. Και ἀπὸ ἀέρα **λίβας** τὸ ρῆμα **λιβανόνομαι** (=ζαλλίζομαι, ἀρρωσταίνω ἀπὸ τὴν κάψα). **Μούσα** και μουςγότοπος (=τόπος μὲ νερό, βάλτος). **Βαρκὸς και βαρκάδια** (=τόπος ὑγρός, καλὸς γιὰ καλλιέργεια). **Γούπατος** (=χαμηλὸ μέρος). **Παγιά** π.χ. μιὰ παγιά τόπος (=τόπος μιᾶς πατουσίας, λίγο, πολὺ λίγο μέρος). **Τσαρδάνι** (=ὕποστεγο μὲ ξυλαδιά). **Ἀπαντοχή** (=ἐλπίδα). **Σχτέλλα** (=ἡ σκαφίδα πού πλένουν). **Πηταστή** (=τὸ ζεστὸ ψωμί, ἕνα εἶδος λαγάνας. Ἐὰ μεγάλα ψωμιά λέγονται πλαστάρια, τὸ μικρὸ λέγεται **πηταστή** γιατί ἔχει τὸ σχῆμα τῆς πῆτας). **Ζουρίζω** (=χαρο-

παλαίω, π.χ. Ἦ κάνει ὁ Γ'; — Ζουρίζω = μὸλις ἀναπνέει. **Ζουρίζω** = (μὸλις φέγγει και μὸλις ξάσσει (=μὸλις ξημέρωσε. **Μπουχτίζω** (=κορέννυμι). **Παρδαλὴ γυναῖκα** (=πρόστυχη). **Νοτίζω** (=ὕγραίνω, π.χ. τὸ ἄλατι νότισ' = τὸ ἄλατι ὑγράθηκε. **Ζαλικώνω** (=φορτώνω στὸν ἄρσο) και **πάρ' τον ζαλίκα** (=πάρ' τον στὸν ἄρσο σου). **Πισίλλ(ι)** = βρέχομαι πολὺ, π.χ. ἔγινε πισίλλ' = βρόχηκα ὡς τὸ κρέας. **Χωρατὸ** (=ἀστείο) και **χωρατατζῆς** = ἀστεῖος. **Κούτσιος** (=ὁ αὐχένος). **Σβέρκος** (=τὸ κάτω μέρος τοῦ αὐχένου πρὸς τὸ λαιμὸ). **Καρέξι** (=πελομα) και **καρεξνός** = πεισματάρης. **Ἀπαγάλια** (=σιγά-σιγά). Ὁ ἠθελα ἀκόμα οἱ γλωσσολόγοι νὰ μᾶς ἐξηγήσουν τὴν προέλευση τῶν λεξῶν: **κεσέμι, μπλιόρι, μπάλιος, ρούσα, γιόσα, μούρα, γρίβα, λάγιο**, πού εἶναι ἢ πιδ συνειθισμένη ὀνοματολογία τῶν χρωμάτων τῶν ζώων. Κι' ἀκόμα τῶν: **κελλίμ, καρπέτα, βελέντζα, σκουτί, σαγιά**, πού και σήμερα ἀκόμα εἶναι ἡ ζωντανὴ ὀνοματολογία τῶν σκεπασμάτων.

Ἄραγε ὁ κ. Μ. Φιλήντας νὰ θελήσῃ νὰ καταπιστῆ μὲ τὴν ἑτυμολογία και τὴν κατάγωγή τῶν παραπάνω πηλιορείτικων ἰδιωματισμῶν και ξένων λεξῶν; Τὸ περιμένω. (Ἀκολουθεῖ) **ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΚΟΡΔΑΤΟΣ**

ΒΟΛΟΣ. — Ἡλιοβασιλευσὶ στὸν Παγασητικὸ

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΑΡΙΟΣΤΟΥ

ΟΡΛΑΝΔΟΣ Ο ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ

9^ο ΑΣΜΑ. — ΟΙ ΠΕΡΙΠΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΠΙΡΕΝΟΥ (*)

«Και δίνοντας τὰ πανιά στους ανέμους και τὰ κουπιά στη θάλασσα, σωθήκαμε ελοι ἔδω, με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

«Δὲν ἠξέριμ ἂν ὁ βασιλέας τῆς Φρεισίας ἐλυπήθηκε πιδ πολὺ γιὰ τὸ γυιό του, ἢ ἂν ἐθύμωσε πιδ πολὺ ἐναντίου μου, ἔταν ἔφτασε τὴν ἄλλην ἡμέρα ἐκεῖ πού τοῦχε γίνεῖ μιὰ τέτοια προσβολή. Ἐγύριζε ὑπερήφανος αὐτὸς κι' ὁ στρατός του γιὰ τὴν νίκη του και γιὰ τὴν αἰχμαλωσία τοῦ Μπιρένου, κ' ἐνῶ θαρροῦσε πὼς ἐπήγαινε σὲ γάμους και σὲ χαρές, εὐρηκε τὰ πάντα μαῦρα και σκοτεινά.

«Ὁ πόνος γιὰ τὸ παιδί του, τὸ μῖσος του γιὰ μένα, δὲν τὸν ἀφίνουε μήτε νύχτα μήτε μέρα. Μὰ ἐπειδὴ τὰ κλάματα δὲν ἀνασταίνουε τους νεκρούς, κ' ἢ ἐκδίκηση ἀνακουφίζει ἀρκετὰ τὸ μῖσος, ἔλη τὴ συλλογὴ πού ἰὰ ξόδευε στους ἀναστεναγμούς και στους θρήνους, τὴν ἔσιμξε με τὸ μῖσος του γιὰ νὰ με βρῆ, νὰ με πιάση και νὰ με τιμωρήση.

«Ὅλους ἐκείνους πού ἤξερε και πού τοῦπανε πὼς εἶτανε φίλοι μου, ἢ φίλοι ἐκείνων πού μ' ἐβοηθήσανε στὴν πράξη μου, τοὺς ἐτίκτιωσε, ἢ τοὺς ἔκαψε τ' ἀγαθὰ τους, ἢ τοὺς ἐκῆρυξε ἐνοχοὺς. Ἡθέλησε μάλιστα γιὰ πείσμα μου νὰ σκοτώση και τὸ Μπιρένο, μὰ ἔπειτα σκέφτηκε πὼς ἂν τὸν ἐκρατοῦσε ζωντανό, ἰάχε στὰ χέρια του τὴν πηγίδα γιὰ νὰ με πιάση.

«Τοῦκαμε ἕμως μὴν ἀσπλαχνη και σκληρὴ πρόταση: Τοῦδισ' ἕνα χρόνο προθεσμία και τοῦπε πὼς στὸ τέλος θὰ τὸν σκοτώση με θάνατο ἐξευτελιστικό, ἂν εἶτε με τὴ βία, εἶτε με τὴν ἀπάτη, δὲ φροντίζει μ' ὄλη τὴ δύ-

ναμη κι' ἔλη τὴ γνώση φίλων και δικῶν, νὰ με παραδώση στὴν ἐξουσία του. Ἔτσι, ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας του εἶναι μονάχα ὁ θάνατος ὁ δικός μου.

«Ὅ, τι εἶτανε δυνατὸ νὰ κάμω γιὰ νὰ τὸν σώσω, ἔξω ἀπὸ τὴ θυσία τῆς ζωῆς μου, τῶκαμα. ἔῤῃχα στὴ Φλάντρα ἔξη πύργους, και τοὺς ἐπούλησα και τοὺς ἔξη, και τὰ χρήματα, λίγα-πολλά, πού ἐπιασα, ἄλλα ἐξόδεψα γιὰ νὰ ἐξαγοράσω τοὺς φρουρούς του μ' ἀνθρώπους ἐξυπνοὺς, κι' ἄλλα γιὰ νὰ κινήσω ἐναντίου ἐκείνου τοῦ κακούργου πότε τοὺς Ἀγγλοὺς και πότε τοὺς Γερμανούς.

«Οἱ μεσίτες, εἶτε γιὰ τὸ δὲν ἐμπόρεσαν, εἶτε γιὰ τὸ δὲν ἐκάμανε τὸ καθῆκον τους, μοῦπανε λόγια, μὰ δὲ μοῦ δώσανε και βοήθεια, και τώρα πού μοῦ πήρανε τὰ χρήματα με καταφρονᾶνε κι' ὄλας, ἐνῶ ἢ προθεσμία πλησιάζει νὰ τελειώση, πρᾶμα πού ἔταν γίνεῖ, δὲ θᾶναι σὲ θέση πιά, μήτε ἢ δύναμη, μήτε τὸ χρήμα, νὰ σώσουνε τὸ ἀκριβό μου ταῖρι ἀπὸ τὸ θάνατο και τὸν ἐξευτελισμό.

«Ἦ' αὐτὸν μοῦ σκοτωθήκαν οἱ δύο μου ἀδερφοὶ κι' ὁ πατέρας μου, γι' αὐτὸν μοῦ πήρανε τὸ βασιλεῖό μου, γιὰ νὰ βγάλω αὐτὸν ἀπὸ τὴ φυλακὴ ἐξόδεψα τὰ λίγα ἐκεῖνα ἀγαθὰ πού μοῦ ἀπομένανε, τὸ μόνο στήριγμα τῆς ζωῆς μου· τώρα δὲ μοῦ ἀπομένει νὰ πράξω ἄλλο, παρὰ νὰ παραδοθῶ μονάχη σ' ἕνα τόσο σκληρὸ ἐχθρό, γιὰ νὰ σώσω ἐκείνον.

«Ἀφοῦ λοιπὸν δὲ μοῦ ἀπομένει νὰ κάμω τίποτε ἄλλο, και δὲ βρῖσκεται ἄλλο μέσο γιὰ νὰ σωθῆ, παρὰ νὰ θυσιάσω ἐγὼ γιὰ χάρη του τὴ ζωὴ μου, με χαρὰ μου θὰ τὴ θυσιάσω ἐτούτῃ μου τὴ ζωῇ. Ὅμως ἕνας φόβος μονάχα με βασανίζει, μήπως δὲν εἶμ' ἐγὼ σὲ

θέση νὰ κάμω μιὰ τέτοια συμφωνία, πού νὰ με βεβαιώνη πὼς ὁ τύραννος δὲ ἰὰ μ' ἐξαπατήση ἔταν με πάρει στὴν ἐξουσία του. Ἀμφιβάλω πολὺ ἂν ἢ ἀφήση ἐλεύτερο τὸ Μπιρένο ἀφοῦ με βάλει ἐμὲ στὴ φυλακὴ και μοῦ κάμει ὄλους τοὺς ἐξευτελισμούς, γιὰ νὰ χαρῶ τοῦλάχιστο πὼς ἐσιώθηκεν ἐκεῖνος ἐξ αἰτίας μου· γιὰ τὴν, καθὼς εἶν' ἐπιόρκος και τόσο μανιασμένος, πολὺ φοβοῦμαι πὼς, ἔχι μόνο δὲ θὰ χορτάση με τὸ αἷμα μου, μὰ πὼς ἰὰ κάμη ὄσα θὰ κάμη σ' ἐμὲ κατόπι και στὸν ἀμοιρο τὸ Μπιρένο.

«Ἦώρα, ὁ λόγος πού με κάνει νὰ σᾶς πῶ τὰ βᾶσανά μου, και τὰ λέω σ' ὄλους τοὺς ἡγεμόνες και τοὺς ἱππότες πού ἔρχοντ' ἔδω, εἶναι μόνο και μόνο, νὰ μοῦ δείξη κάποιος ἀπ' ὄλους, με παιδὸν τρόπο θὰ μποροῦσα νὰ μούνα βέβαιη πὼς, ἔταν θὰ παραδοθῶ σ' ἐκεῖνο τὸν ἀσπλαχνο, δὲ θὰ κρατήση πάλι και τὸ Μπιρένο, και πὼς, ἀφοῦ με σκοτώση ἐμὲ, δὲ θὰ σκοτώση ἔπειτα κ' ἐκείνον.

«Ἐπαρακάλεσα διάφορους πολεμιστὲς νὰ ῥθουε μαζί μου ἔταν θὰ παραδοθῶ στὰ χέρια τοῦ βασιλέα τῆς Φρεισίας, μὰ τοὺς ἐζήτησα νὰ μοῦ ὑποσχεθοῦνε και νὰ μοῦ ὀρκιστοῦνε στὴν πίστη τους πὼς ἢ ἀνταλλαγὴ αὐτὴ θὰ γινότανε σὲ τρόπο, πού ἔταν ἐγὼ θὰ παραδοθῶ, νὰ ἐλευθερωθῆ συγχρόνως και ὁ Μπιρένος, κι' ἔτσι ἔταν θὰ με σκοτώσουν ἐμὲ, νὰ πεθάνω εὐχαριστημένη, μιὰ κι' ὁ δικός μου ὁ θάνατος θὰ χη χάρισει τὴ ζωὴ στὸ ταῖρι μου. Μὰ ὡς σήμερα δὲν εὐρηκα κανένα νὰ δεχτῆ νὰ με βεβαιώση στὴν πίστη του, πὼς δὲ ἢ ἀφήση νὰ πιαστῶ χωρὶς νὰ θέλω ἔταν πᾶω ἐκεῖ κι' ὁ βασιλέας ἐκεῖνος θελήσει νὰ με πιάση, χωρὶς νὰ μοῦ δώση τὸ Μπιρένο· τόσο καθένας φοβᾶται τὸ ὄπλο του· φοβᾶται τ' ὄπλο ἐκεῖνο στὸ ὄποιο φαίνεται πὼς δὲ μπορεῖ ν' ἀντισταθῆ κανένας θῶρακας, κι' ὡς εἶναι ὄσο θέλει χοντρός.

«Ἦώρα, ἂν ἢ ἀντρέια σας δὲν εἶναι κατῶτερη ἀπὸ τὴν ἄγριαν ὄψη σας κι' ἀπὸ τὴν ἡράκλεια κορμοστασιά σας, και θαρρήτε πὼς μπορεῖτε νὰ με παραδώσετε, μὰ και νὰ με πάρετε ἀπὸ κείνον, ἔταν δὲν κρατήση τὴ συμφωνία, λάθετε τὴν καλωσύνη νὰ ῥθετε μαζί μου νὰ πᾶω νὰ τοῦ παραδοθῶ, γιὰ τὸ δὲ θᾶχω καμμιά ἀμφιβολία ἔταν θᾶσαστε μαζί μου ἐσεῖς, τὴ στιγμὴ πού γιὰ νὰ πεθάνω ἐγὼ, ἰὰ πρέπει πρῶτα νὰ πεθάνη ὁ ἀφέντης μου».

Ἦδῶ ἢ νὰ ἐπακμάτησε τὴν ὄμιλᾶ της, πού τὴν ἔκαθε συχνὰ με κλάματα και μ' ἀναστεναγμούς.

Μόλις ἐκείνη ἔκλεισε τὸ στόμα της, ὁ Ὀρλάνδος, πού ποτὲ δὲν ἔχασομεροῦσε νὰ κάμη τὸ καλό, δὲν ἔχασε τὸν καιρὸ του σὲ λόγια, γιὰ τὸ ἀπὸ φυσικό του δὲν εἶχε πολλά, μὰ τῆς ὑποσχέθηκε και τῆς ὀρκίστηκε στὴν πίστη του πὼς ἰάχανε πιδ πολὺ ἀπ' ὄσο τοῦ ζητοῦσε.

Ὁ σκοπὸς του δὲν εἶτανε νὰ παραδώση τὴ νὰ στα χέρια τοῦ ἐχθροῦ της γιὰ νὰ σώση τὸ Μπιρένο, μὰ νὰ σώση και τοὺς δύο, ἂν ἢ τὴν τέχνη τοῦ σπαθιοῦ του κ' ἢ γνωστικὴ του ἀντρέια δὲν τὸν εἶχαν ἀπαρατήσει.

Ἐξεκινήσανε τὴν ἰδιαν ἡμέρα, μιὰ κ' εἶχαν εὐνοϊκὸν ἀνεμο και καλὸν καιρὸ, ἔπειδὴ ὁ παλαδίνος ἐβιαζότανε νὰ τελειώση, γιὰ νὰ πάη στὸ νησί με τὸ θαλάσσιο τέρας.

Ὁ ἐπιδέξιος κυβερνήτης ἐγύριζε πότε ἀπὸ τὴ μιὰ και πότε ἀπὸ τὴν ἄλλη τὰ πανιά, πλέοντας μέσα στὰ πλατύστερνα λιμνότροπα κανάλια. Ἐπροβάλλει ἕνα νησί, κι' ἕνα δεύτερο τῆς Ζηλανδίας· ἔπροβάλλει ἕνα μπροστά, κι' ἕνα δεύτερο κρύβεται ἀπὸ πίσω. Ἦ τὴν τρίτην ἡμέρα ἐβγήκε ὁ Ὀρλάνδος στὴν Ὀλλανδία, μὰ δὲν ἐβγήκε κ' ἐκείνη πού φιλονικοῦσε με τὸ βασιλέα τῆς Φρεισίας: πρὶν βγῆ ἀπὸ τὸ πλοιο, ἐπιθυμοῦσε ὁ Ὀρλάνδος νὰ μάθη τὸ θάνατο τοῦ κακούργου.

Ὁ παλαδίνος ἐβγήκε στὴν παραλία ὄπλισμένος ἐπάνω σ' ἕνα ἄτι σταχτόμαυρο, πούχε ἀναθρεπτεῖ στὴ Φλάνδρα και γεννηθεῖ στὴ Δανία, και πού εἶτανε πιδ πολὺ μεγαλόσωμο παρὰ γαργό. Ἦδὲ Μπριλιαντόρο του, πού ἔξω ἀπὸ τὸ Μπαγιάρδο στὴν ὄμορφα και στὴ δύναμη δὲν εἶχε τὸ ταῖρι του, τὸν ἀφησε στὴ Βρετανία ἔταν ἐμπαρκαρίστηκε.

Φτάνει ὁ Ὀρλάνδος στὴν Ντορντρέκτη, και στὴν πύλη της βρῖσκει πολλοὺς ἀντρες ὄπλισμένους, πού ἐμέναν ἐκεῖ τόσο γιὰ τὸ πάντα κάθε τυραννία ἔχει τίς ὑποφίες της, και πιδ πολὺ ἔταν εἶναι καινούρια, ὄσο και γιὰ τὸ πρὸ ὄλιγου εἶχε σπαρθεῖ ὁ λόγος πὼς ἀπὸ τὴ Σελανδία, με στρατὸ και με στόλον, ἐρχόταν ἐναντίον τους κάποιος ἐξᾶδερφος τοῦ ἡγεμόνα πού κρατοῦσαν αἰχμάλωτων ἐκεῖ.

Ὁ Ὀρλάνδος ἐπαρακάλεσ' ἕναν ἀπ' αὐτοὺς νὰ πάη νὰ πῆ στὸ βασιλέα τους, πὼς ἕνας περιπλανώμενος ἱππότης ἐπιθυμοῦσε νὰ

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο και τέλος.

μονομαχίῃ μαζί του με δόρυ και με σπαθί, μὰ πῶς προηγουμένως ἤθελε νὰ συμφωνήσουν ἀναμεταξύ τους πῶς, ἂν νικήσῃ ὁ βασιλέας τὸν ἄνθρωπο πού τὸν προκαλεῖ, νὰ κέρνῃ στὴν ἑξουσία του τὴ γυναῖκα πού σκότωσε τὸν Ἀρμικάντη, καὶ πού ὁ ἱππότης τὴν εἶχε ἀφήσει ὄχι καὶ πολὺ κέρ' ἀπὸ κεί, γιὰ νὰ μπορῇ σ' ἑποια στιγμή νὰ τοῦ τὴν παραδώσῃ. Ἡέλει ὅμως νὰ τοῦ ὑποσχεθῇ κι' ὁ βασιλέας πῶς ἂν νικήθῃ στὴ μονομαχία, ἢ ἂν λευτερώσῃ ἀμέσως τὸ Μικρένο καὶ ἢ ἂν τὸν ἀφήσῃ νὰ φύγῃ ἀνεμπόδιστος.

Ὁ στρατιώτης ἐπῆγε τὴν εἶδηση βιαστικὰ στὸ βασιλέα, μὰ ἐκεῖνος, πού δὲν ἐγνώρισε ποτέ του μήτε γενναϊότητα μήτ' εὐγένεια, ἐσυγκέντρωσε ἑλὴ του τὴν προσοχὴ στὴ δολιότητα, στὴν ἀπάτη, στὴν προδοσία. Ἐαρρεῖ πῶς ἂν πιάσῃ τὸν ἱππότη, ἢ ἂν πιάσῃ καὶ τὴ γυναῖκα πού τὸν εἶχε τόσο προσβάλει, ἀρκεῖ ἢ γυναῖκα νὰ βρισκότανε πραγματικὰ στὴν κατοχὴ του κι' ὁ στρατιώτης νάκουσε καλά.

Στέρνει τριάντα ἄντρες με τὴν παραγγελία νὰ πάνε ἀπ' ἄλλο δρόμο κι' ὄχι ἀπὸ τὴν πύλη πού τὸν ἐπεριμένανε, κι' οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἐκάμαν ἓνα μυστικὸ καὶ πολὺ μεγάλο γύρο, ἐβγήκανε στὶς πλάτες τοῦ παλαδίνου. Ὁ προδότης ὡς τόσο εἶχε πιάσει τὴν κουβέντα μαζί του, ὡς πού εἶδε τ' ἄλογα καὶ τοὺς ἄντρες νὰ φτάσουνε στὸ μέρος πού ἤθελε, κι' ἐπειτα ἐβγήκε ἀπὸ τὴν πύλη κι' αὐτὸς μ' ἄλλους τῶσους.

Ὅπως ὁ ἔμπειρος κυνηγὸς περικυκλώνει ἀπ' ὄλα τὰ σημεῖα τ' ἀγρίμια καὶ τὸ δάσος ὅπως σιμὰ στὸ Βολάνο περιζῶνει ὁ ψαράς τὴ θάλασσα καὶ τὰ ψάρια με μακρὸ δίχτυ, ἔτσι φροντίζει κι' ὁ βασιλέας τῆς Φρεισίας νὰ φράξῃ ὄλα τὰ περάσματα γιὰ νὰ μὴν τοῦ ξεφύγῃ ἐκεῖνος ὁ πολεμιστῆς.

Ἡέλει νὰ τὸν πιάσῃ ζωντανό, κι' ὄχι ἀλλοιῶς κι' αὐτὸ τὸ θεωρεῖ τόσο εὐκόλο, πού δὲν ἐπῆρε μαζί του μήτε τὸν ἐπίγειο κεραινό του, με τὸν ὅποιον εἶχε σκοτώσει τῶσους καὶ τῶσους. Δὲν τὸ ἐθεώρησε χρειαστό, γιὰτί ὅποιος πάει νὰ πιάσῃ, δὲν κάνει σχέδια νὰ σκοτώσῃ.

Ὅπως ὁ πονηρὸς πουλολόγος, πού πάει γιὰ μεγαλύτερο κυνήγι, φυλάει ζωντανὰ τὰ πουλιά πού πρωτοπιάσῃ, γιὰ νὰ τὰ μεταχειριστῇ σὰν κρᾶχτηδες καὶ με τὰ παιγνίδια τους νὰ πιάσῃ περισσότερα, ἔτσι ἠθέλησε νὰ κάμῃ ἐδῶ κι' ὁ βασιλέας ὁ Κιμόσκιος μὰ κι'

ὁ Ὁρλάνδος δὲν εἶταν ἀπὸ κείνους πού πιάνονται με τὴν πρώτη, κι' ἀμέσως τοῦσπασε τὸν κύκλο πού τοῦχε στήσει.

Ὁ ἱππότης τοῦ Ἀγκλάντε ἔρριξε τὸ δόρυ του ἐκεῖ πού εἶδε πυκνότερους τοὺς ἄντρες καὶ τὰ ὄπλα, κι' ἐπέρασε τὸν πρῶτο, κι' ἐπειτα τὸ δεύτερο, καὶ τὸν τρίτο, καὶ τὸν τέταρτο σὰ νάταν ἀπὸ ζυμᾶρι, κι' ἔφτασε στὸν ἕκτο, καὶ τοὺς ἔκαμε ὄλους μιὰν ἀρμαθιά, κι' ἐπειτα πού δὲν ἐχωροῦσε ἄλλους, ἀφήσε τὸν ἑβδόμον ἀπ' ἔξω τόσο βαρεῖα πληγωμένον, πού πέθανε ἀπὸ κείνη τὴ λαθωματιά. Ὁμοια στὴν ἄκρη τῆς ἀμμουδιάς τῶν καναλιῶν καὶ τῶν χαντακιῶν, ὁ ἔμπειρος τοξότης τρυπάει τὰ βατράγια ἓνα κοντὰ στ' ἄλλο ἀπὸ τὰ πλευρὰ κι' ἀπὸ τὴ ράχη, καὶ δὲν ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ βέλος του, ἀνίσως πρῶτα δὲ γεμίσει ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη στὴν ἄλλη.

Μόλις ἔσπασε τὸ δόρυ του, ἔσφιξε στὸ χέρι του τὸ σπαθί του, ἐκεῖνο πού ποτέ δὲν ἐπεφτε στὰ χαμένα, καὶ πού σὲ κάθε κοπανιά, εἴτε κοφτὰ, εἴτε τρυπητὰ, ἐσκότωνε τὸ ἴδιο τὸν πεζὸ ὅπως καὶ τὸν καθαλάρη. Ὅπου ἐχτύπησε, ἔβαψε πάντα με κόκκινο τὸ γαλάζιο, τὸ πράσινο, τὸ ἄσπρο, τὸ μαῦρο, τὸ κίτρινο.

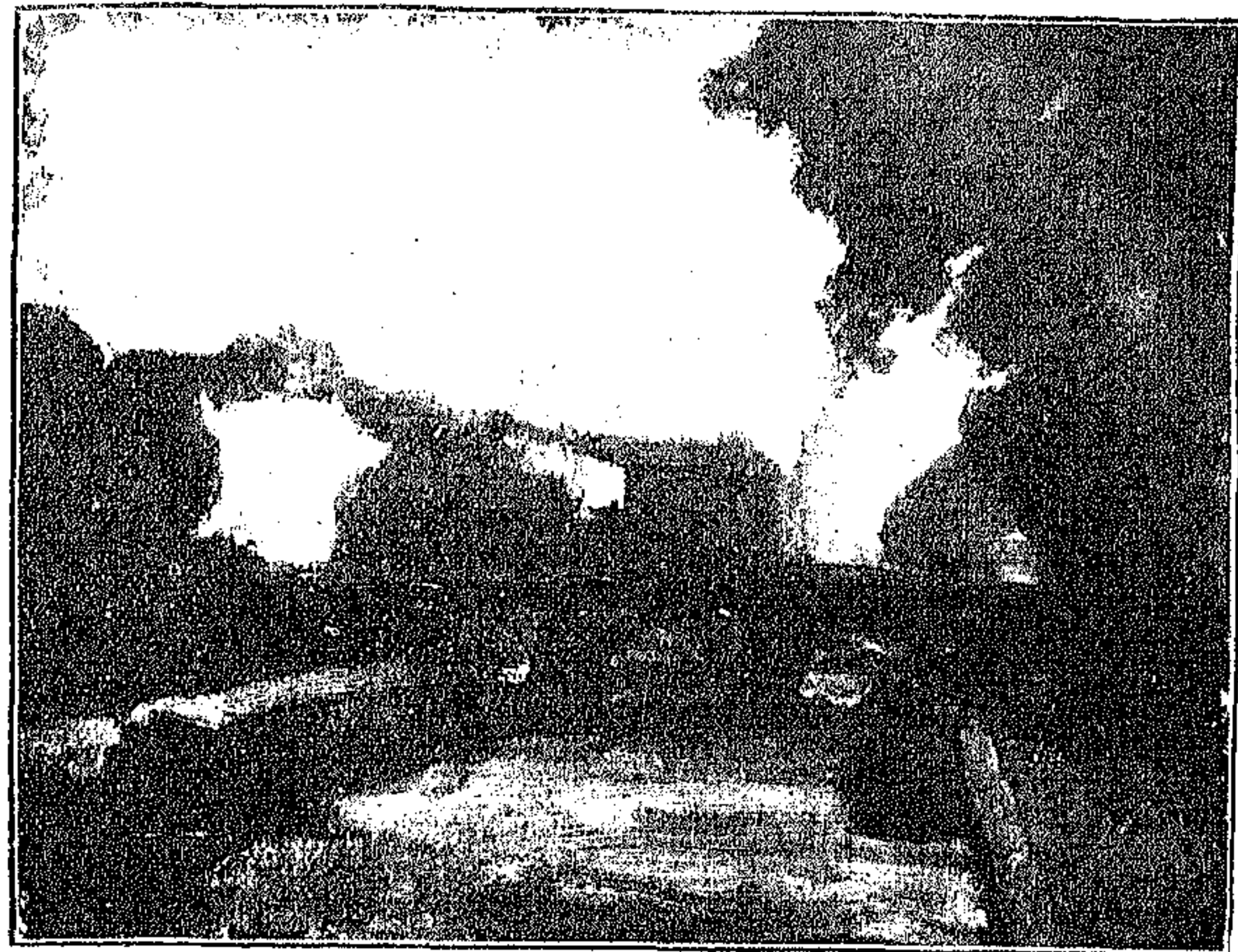
Θλιβεται ὁ Κιμόσκιος γιὰτί δὲν ἔχει μαζί του τὸ τουφέκι καὶ τὴ φωτιά του τώρα, πού τοῦ χρειάζοντανε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, καὶ με δυνατὲς φωνές καὶ με φοβέρες ζητάει νὰ τοῦ τὰ φέρουνε μὰ λίγο τὸν ἀκούνε, γιὰτί ὅποιος εἶχε σωθεῖ τρέχοντας μέσα στὴν πόλη, δὲν ἐτολμοῦσε πιά νὰ ξαναδογῇ.

Βλέποντας ὁ φρεῖσος βασιλέας νὰ φεύγουν οἱ ἄλλοι, τῶθαλε κι' αὐτὸς στὰ πόδια γιὰ νὰ σωθῇ. Ἦρέχει στὴν πύλη καὶ ζητάει νὰ σηκώσῃ τὴ γέφυρα, μὰ δὲν ἔχει καιρὸ γιὰτί κινδυνεύει νὰ τὸν φτάσῃ ὁ κόντες.

Γυρίζει ὁ βασιλέας τὶς πλάτες, κι' ἀφίνει κύριο τῆς γέφυρας καὶ τῶν δύο πυλῶν τὸν Ὁρλάνδο, καὶ φεύγει, καὶ περνάει ὄλους τοὺς ἄλλους, χάρις στὸ ἄλογο του πού ἔτρεχε γρηγορότερα.

Ὁ Ὁρλάνδος δὲ δίνει σημασία στὸν ταπεινὸν ἐκεῖνον ὄχλο, θέλει νὰ σκοτώσῃ τὸν ἀπατεῶνα, κι' ὄχι τοὺς ἄλλους. Μὰ τὸ ἄτι του δὲν ἀξίζει καὶ πολὺ στὸ τρέξιμο καὶ μοιάζει σὰ νὰ βραδυπορῇ, ἐνῶ τὸ ἄλλο πού φεύγει, μοιάζει σὰ νάχη φτερά.

Ἀπὸ δρόμο σὲ δρόμο χάνεται ὁ Κιμό-

T. KAZAKOS

LA CITÉ (ΠΑΡΙΣΙ)

σκιος γρήγορ' ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ παλαδίνου, μὰ χωρὶς ν' ἀργοπορήσῃ, γυρίζει με τὰ νέα του ὄπλα, γιὰτί εἶχε παραγγεῖλει στὸ μεταξὺ νὰ τοῦ φέρουνε τὸ κούριο σίδερο καὶ τὴ φωτιά. Καὶ πιάνοντας κρυφὰ μιὰ γωνιά, τὸν ἐπεριμένε, ὅπως ὁ κυνηγὸς στὸ καρτέρι, πού, με τὰ θωρακισμένα του σκυλιὰ καὶ με τὸ δόρυ, περιμένει τὸν ἀγριόχοιρο πού κατεβαίνει ὀρμητικὸς, καὶ σπάζει τὰ κλαριά καὶ κατακυλάει τὶς πέτρες, κι' ὅπου γυρίζει τὴν ἀγέρωχη κεφαλή του, κάνει τόσο θόρυβο, πού φαίνεται πῶς συντρίβεται τὸ δάσος ὀλόγυρα καὶ πῶς γκρεμίζεται τὸ βουνό. Στέκεται ὁ Κιμόσκιος καὶ φυλάει καρτέρι, γιὰ νὰ μὴν πάῃ καὶ περάσῃ ὁ τολμηρὸς κόντες χωρὶς νὰ τοῦ πλερώσῃ τὸ φόρο.

Μόλις ἐπρόβαλε, ἐγγίξε με τὴ φωτιά τὴν τριπουλίτσα τῆς κᾶνας, ἐκεῖνη ἀμέσως ἐπυροβόλησε.

Πίσω λαμποκοπάει σὰν ἀστραπή μπροστὰ ξεσπάζει καὶ στέρνει στὸν ἀέρα τὴ βροντῆ. Τρέμουνε τὰ τεῖχη, καὶ κάτω ἀπὸ τὰ

πόδια ἢ γῆ ὁ οὐρανὸς ἀντηχάει με τὸν τρομαχτικὸν ἦχο του.

Τὸ πυρωμένο βέλος, πού σπάζει καὶ καταστρέφει ὁ,τι κι' ἂν συναντήσῃ, καὶ πού δὲ χαρίζεται σὲ κανένα, σθουρλίζει κι' οὐρλιάζει, μὰ δὲ χτυπάει ὅπως θάθελε ὁ πρόστυχος δολοφόνος. Ἔϊτε γιὰτί βιάστηκε, εἴτε γιὰτί εἶχε ὑπερβολικὴ λαχτάρᾳ νὰ σκοτώσῃ ἐκεῖνο τὸν ἱππότη, εἴτε γιὰτί, καθὼς τοῦτρεμε ἢ καρδιὰ σὰ φύλλο, τοῦκανε νὰ τοῦ τρέμουνε τὰ χέρια καὶ τὰ μπράτσα, εἴτε γιὰτί δὲν ἀφήσε ἢ καλωσύνη τοῦ Θεοῦ νὰ σκοτωθῇ τόσο γρήγορα ὁ πιστὸς του ὑπέρμαχος, ἔχασε τὸ στόχο, καὶ τὸ βόλι, χτυπώντας τ' ἄλογο στὴν κοιλιά, τὸ σώρισσε χάμω, ἀπ' ὅπου πιά δὲν ἐξανασηκώθηκε.

Πέφτει στὴ γῆ τὸ ἄλογο κι' ὁ καθαλάρης, τὸ ἓνα τὴν πιέζει, ὁ ἄλλος μὲ τὴν ἀγγίξει, καὶ σηκώνεται τόσο ἐπιδέξια καὶ τόσο ἀνάλαφρα, πού λὲς καὶ τοῦχε μεγαλώσει ἢ δύναμη κι' ἢ ὀρμὴ του. Ὅπως ὁ λιθικὸς ἄνταλος ἐσηκωνότανε πάντα πρὸ ἀγρίου κάθε

πού ριχνότανε στὴ γῆ, ἔτσι σηκώθηκε κι' ὁ Όρλάνδος κ' ἐβάνηκε πῶς τοῦ διπλασιάστηκε ἡ δύναμη ἔταν ἀγγίξε τὴ γῆ.

“Ὅποιος εἶδε ποτέ του νὰ πέφτη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἢ φωτιά, πού μὲ τόσο τρομερὸν κρότο ρίχτει ὁ Δίας, καὶ νὰ χώνεται μέσα σὲ κάποιο μέρος κλειστό, γεμάτο κάρβουνο, θειάφι καὶ νίτρο, πού μόλις φτάσει, καὶ μόλις γλίξει λιγάκι, φαίνεται πῶς ὄχι μονάχα ἡ γῆ, μὰ πῶς ἀνάδει κι' ὁ οὐρανός, καὶ συντρίβει τὰ τεῖχη, καὶ ξεριζώνει τὰ βαρεῖα μάρμαρα, καὶ ξεσφεντονίζει τίς πέτρες ὡς τ' ἀστέρια, τέτοιος νὰ φανταστῆτε γένηκε κι' ὁ παλαδίνος, ἔταν πέφτοντας ἐπάτησε τὴ γῆ, καὶ μὲ τόσο ἀγρία καὶ τρομαχτικὴν ὄψη ἐκινήθηκε, πού θάκανε καὶ τὸν Ἄρη νὰ τρέμη ἀπὸ τὸ φόβο του στὸν οὐρανὸ.

Ἠλέποντας ἕνα τέτοιο πράγμα ὁ φρεῖσος βασιλέας, τραβώντας τὸ χαλινάρι, ἐγύρισε τ' ἄλογό του γιὰ νὰ φύγη, μὰ ὁ Όρλάνδος ἐχύθηκε κατόπι του γοργότερος κι' ἀπὸ σαῖτα. Κ' ἔτσι δὲν ἐμπόρεσε νὰ κάμη πρὶν μὲ τ' ἄλογο, θὰ τὸ κάμη τώρα μὲ τὰ πόδια. Ἰὸν κυνηγᾷ μὲ τέτοια ὀρμή, πού εἶναι πράμ' ἀπίστευτο κι' ἀνυπολόγιστο γιὰ ἕποιον δὲν τὸν εἶδε. Ἐπειτα ἀπὸ λιγάκι τὸν ἔφτασε, καὶ σηκώνοντας τὴ σπάθα του ἴσια μὲ τὴν κορυφὴ τῆς περικεφαλαίας του, τὴν ἐκατέβασε μὲ τόση δύναμη, πού τοῦ χώρισε τὸ κεφάλι ἴσια μὲ τὸ λαιμό, καὶ τὸν ἔριξε χάμω νὰ δώση τὸ τελευταῖο του τίναγμα.

Καὶ νὰ, μέσα στὴν πόλη ἀκούστηκε νὰ σηκώνεται νέος θύρβος, νέος κρότος ἀπὸ σπαθιά. Ὁ ξάδερφος τοῦ Μπιρένου, μαζί μὲ τὸ στρατὸ ποῦχε φέρει ἀπὸ τὰ μέρη του, βρισκοντας διάπλατη τὴν πόλη, ἐμπήκε μέσα στὴν πόλη, πού τῶσαν τρόμο εἶχε πάρει ἀπὸ τὸν παλαδῖνο, πού τὴ γύρισε ὀλόκληρη χωρὶς νὰ συναντήση ἐμπόδια.

Φεύγει ὁ λαὸς πανικόβλητος, μὴν ἠξέροντας τί στρατὸς εἶταν ἐκεῖνος καὶ τί ζητοῦσε. Μὰ ὁ πρῶτος, κι' ἔπειτα ὁ δεύτερος ἐπαρτήρησε ἀπὸ τὰ φορέματα κι' ἀπὸ τὴν ὀμίλια πῶς εἶτανε σελανδοί, τοὺς ἐζήτησαν εἰρήνη, τοὺς ἐπαραδοθήκανε χωρὶς ὄρους κι' ἐπροτείνανε στὸν ἀρχηγό τους νὰ τοὺς βοηθήση ἐναντίον τῶν φρεῖσων, πού κρατούσανε τὸ βασιλιά τους φυλακισμένο.

Ὁ λαὸς ἐκεῖνος εἶτανε πάντα ἐχθρὸς τοῦ βασιλέα τῆς Φρεΐσας κι' ὄλων του τῶν ἀνθρώπων, ὄχι μόνο γιὰ τὸ ὅτι σκοτώσει τὸν

παλαιὸ βασιλέα του, μὰ κυρίως γιὰ τ' εἶτανε ἄδικος, κακὸβουλος κι' ἄρπαγας.

Ὁ Όρλάνδος, σὰ φίλος καὶ τῶν δύο μερῶν, ἐμεσολάβησε νὰ κάνουν εἰρήνη, κι' ἄφου ἐνωθήκανε, δὲν ἀφήσανε φρεῖσο γιὰ φρεῖσο, μὰ ὄλους τοὺς ἐσκοτώσανε καὶ τοὺς αἰχμαλωτίσανε.

Οἱ πόρτες τῆς φυλακῆς ἐρριχτήκανε χάμω καὶ δὲν ἐζητηθήκανε κλειδιά. Κι' ὁ Μπιρένος μὲ λόγια εὐγνωμοσύνης ἔδειξε στὸν κόντε τὴν ὑποχρέωση πού τοῦ χρωστοῦσε. Ἐπειτα ἐπῆγαν οἱ δύο τους, καὶ μαζί τους πολλοὶ ἄλλοι ἀκόλουθοι, ἐκεῖ πού περιμενε μέσα στὰ πλοῖα ἡ Ὀλυμπία—ἔτσι ὀνομαζόταν ἡ γυναῖκα στὴν ὁποία δικαίως ἀνῆκε ἡ ἐξουσία τῆς Ὀλλανδίας, ἡ γυναῖκα πού εἶχε φέρει τὸν Όρλάνδο ἐδῶ, ὄχι μὲ τὴν ἰδέα πῶς θὰ μπορούσε νὰ κάμη τόσα, μὰ πού θαρροῦσε γι' ἄρκετὸ νὰ χαθῆ μόνον αὐτὴ καὶ νὰ σώση ἀπὸ τὰ βάσανα τὸ ταῖρι της.

Ὁλος ὁ λαὸς τὴν προσκυνᾷ καὶ τὴν ὑποδέχεται. Καὶ θάτανε πολὺ νὰ σὰς διηγηθῶ ποιὸς φιλοφροσύνης ἔκαμε ὁ Μπιρένος σ' ἐκεῖνη, καὶ ποιὸς ἐκεῖνη στὸ Μπιρένο, καὶ ποιὸς εὐχαριστίες ἐκάμανε κ' οἱ δύο τους στὸν Όρλάνδο.

Ὁ λαὸς ἐξανακάθισε τὴ νέα στὸν πατρικὸ της Ὀρόνο καὶ τῆς ὀρκίστηκε πίστη. Ἐκεῖνη παράδωσε στὸ Μπιρένο, μὲ τὸν ὁποῖο τὴν εἶχε δέσει ὁ Ἐρωτας μ' αἰώνιο δεσμό, τὴ διαίκτηση τοῦ κράτους της καὶ τοῦ ἑαυτοῦ της. Κι' ἐκεῖνος, τραθηγμένος ἀπ' ἄλλη φροντίδα, ἀφησε διοικητὴ τῶν φρουρίων καὶ ὄλης τῆς ἐπικράτειας τὸν ἐξάδερφό του, γιὰ τὸ ἴδιος ἐλογάριαζε νὰ γυρίσῃ στὴ Σελανδία καὶ νὰ πάρῃ μαζί του καὶ τὴν πιστὴ σύζυγό του. Κ' ἔλεγε πῶς ἤθελε κατόπι νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχη του στὸ βασιλεῖο τῆς Φρεΐσας, ἔπου τὸν ἐξασφάλιζε ἕνα ἐνέχυρο ποῦχε στὰ χέρια του, καὶ πού τὸ ὑπολόγιζε πολὺ: Ἰὸν κόρη τοῦ βασιλέα πού ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους εἶχε βρεῖ ἐκεῖ πέρα. Κ' εἶπε πῶς ἐσκόπευε νὰ τὴ δώση γυναῖκα σ' ἕνα μικρότερον ἀδερφό του.

Ὁ Όρλάνδος ἐμίσησε ἀπὸ κεῖ τὴν ἴδιαν ἡμέρα πού λευτέρωσε τὸ Μπιρένο. Καὶ δὲν ἠθέλησε ν' ἀπλώσῃ χέρι στὰ τόσα καὶ τόσα λάφυρα πού κέρδισε, παρὰ μόνο σ' ἐκεῖνο τὸ μηχάνημα πού, καθὼς εἶπαμε, ἐμοιαζε σ' ὄλα μὲ τὸ ἀστραποπελέχι.

Ὁ σκοπὸς πού τὸ πῆρε δὲν εἶτανε νὰ τὸ

μεταχειριστῆ γιὰ ὑπεράσπισή του, ἐπειδὴ πάντα τοῦ ἐθνεοῦσε πράξη δειλίας νὰ μεταχειρίζεται κανένας πλεονεχτήματα μαχητικὰ σ' ἕποιαδήποτε περίτταση, μὰ τὸ πῆρε γιὰ νὰ τὸ πετάξῃ σὲ μέρος, ἀπ' ἔπου νὰ μὴν μπορέσῃ νὰ ξανακάμῃ σ' ἀνθρώπο κακὸ κι' ἐπῆρε μαζί του καὶ τὸ μπαροῦτι, καὶ τίς σφαίρες, καὶ ἕτι ἄλλο ἀνῆκε σ' ἐκεῖνο.

Κ' ἔτοι ἔταν, ἀφίοντας τὸ ἀκραγιάλι, εἶδε πῶς ἔφτασε στὴν πιδ ἀνοιχτὴ θάλασσα, ἐκεῖ πού δὲν ἐφαινότανε πιά κανέν' ἀπόμακρο ἀχνάρι τῆς δεξιάς ἢ τῆς ἀριστερῆς στεριάς, τὸ πῆρε στὰ χέρια του καὶ εἶπε.

—Γιὰ νὰ μὴν ξαναβρεθῆ πιά ἱππότης πού νὰ κάμη μ' ἐσὲ τὸν παλληκαρᾶ, καὶ γιὰ νὰ μὴν ξανακαυχηθῆ ὁ ἀναντρος μ' ἐσὲ πῶς ἀξίζει ἕσο κι' ὁ γενναῖος, πῆγαινε νὰ μείνης ἐδῶ κάτω. Ὁ καταραμένο, ὃ συχαμερὸ μηχάνημα, πού σ' ἔφτιαξε στὰ βάρη τοῦ Ἐρωτάρου ὁ κακὸβουλος Βελζεβούλ μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια γιὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν κόσμο μ' ἐσὲ, μέσα στὴν κόλαση, ἀπ' ἔπου ἐβγήκες, σὲ ξαναφυλακίζω».

Καὶ λέγοντας ἔτσι, τὸ πέταξε στὰ βάρη τῆς θάλασσας.

Ὡς τόσο ὁ ἀνεμος ἔσπρωχνε τὰ φουσκωμένα του πανιά πρὸς τὸ κακοῦργο νησί. Καὶ

τόσο ἐλαχταροῦσε ὁ παλαδίνος νὰ μάθῃ ἀν εὐρισκόταν ἡ γυναῖκα ἐκεῖ, ἡ γυναῖκα πού ἀγαποῦσε πιδ πολὺ κι' ἀπ' ὄλο τὸν κόσμο, καὶ πού δὲν ἤθελε νὰ ζήσῃ μὴτε ὄρα χωρὶς ἐκεῖνη, πού ἔτρεμε μὴπως τῆς συμβῆ κανένα κακὸ ὡς πού νὰ φτάσῃ στὴν Ἰμπέρνια κ' ἔπειτα νὰ λήθῃ: «Ἄχ, γιὰ τὴν νὰ μὴν κάμω γρηγορότερα». Καὶ δὲν ἀφησε τὸ πλοῖο νὰ πιᾶσῃ μὴτε στὴν Ἀγγλία, μὴτε στὴν Ἰρλανδία, μὴτε στὴν ἀπέναντι παραλία. Μ' ἄς τὸν ἀφήσομε νὰ πηγαίνῃ ἔπου τὸν σέρνει ἕ γυμνὸς Ἐξόθης πού τὸν ἐπλήγωσε στὴν καρδιά Ἠρὶν συνεχίσω γι' αὐτόν, ἀισθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ γυρίσω στὴν Ὀλλανδία, καὶ σὰς προσκαλῶ νὰ γυρίσετε κ' ἐσεῖς μαζί μου, γιὰ τὴν, ὅπως καὶ σ' ἐμέ, θὰ σὰς ἐξακαφαινότανε νὰ γίνουσι οἱ γάμοι τους ἐκεῖ, χωρὶς νὰ παραβρεθοῦμε κ' ἐμεῖς.

Κάνουσι τοὺς ὄραίους καὶ μεγαλόπρεπους γάμους τους, μὰ ἔχι τόσο μεγαλόπρεπους κι' ὄραίους, ἕσο λένε πῶς θὰ τοὺς κάμουνε στὴ Σελανδία. Ὅμως δὲ σκοπεύω νὰ σὰς καλέσω καὶ σ' ἐκεῖνους, γιὰ τὴν θὰ παρουσιαστοῦνε καινούριες περιπέτειες, πού θὰ τοὺς ταραξοῦνε, καὶ γι' αὐτὲς θὰ σὰς μιλήσω στὸ ἐρχόμενο Ἄσμα, ἀρκεῖ νὰρθῆτε νὰ μ' ἀκούσετε.

Μεταφρ. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

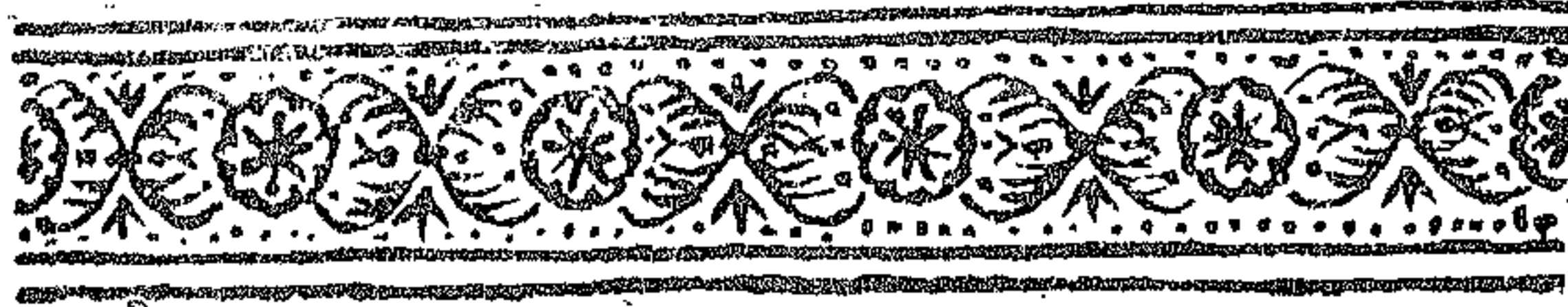
BAUDELAIRE

ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗ

Φρόνιμη νᾶσαι, ὦ Λύπη μου, καὶ ἀνησυχία μὴ δαίχνεις.
Τὸ δειλινὸ ἀποζήτησες. Νὰ το πού κατεβαίνει.
Σκοτεινιασμένη ἀτμόσφαιρα τὴν τύλιξε τὴν πόλη
τὴν ἔγνια σ' ἄλλους φέρνοντας καὶ σ' ἄλλους τὴ γαλήνη.
Μὰ ἐνῶ τὸ πλῆθος τῶν θνητῶν, τὸ οὐτιδανό, τὸ βιάζει
μὲ τὸ μαστίγιο ἢ ἠδονή, ὁ δῆμος χωρὶς ὄλχτο,
νὰ πᾶν νὰ δροῖν σὲ γιορτὴ δουλόπρεπη τίς τύψεις.
Λύπη μου, ἐσὺ τὸ χέρι σου δός μου ἀπ' αὐτοῦς νὰ πᾶμε
μακριά, καὶ δὲς ἀπ' τ' οὐρανοῦ νὰ σκύβουν τὰ μπαλκόνια
μὲ φροσεῖες παλαιτικὲς τὰ πεθαμένα χρόνια,
δὲς πού ἀναδύει ὁ νοσταλγὸς πόθος χαμογελώντας,
τὸν ἥλιο πού ψυχορραγεῖ κάτω ἀπὸ μὴν ἀψίδα
καί, στὴν Ἀνατολὴ μακρὸ ἕνα σάβανο ὡς νὰ σέρνει,
ἀκούσε, ἀγαπημένη μου, ἡ νύχτα ἡ γλυκειὰ βαδίζει.

(Μετάφραση)

Μ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΜΑΤΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΣΑ

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ

“Ένα μικρό παρελθόν μου ανεβαίνει στα χείλη, κάθε φορά που κάτι πύω να πω ή να γράψω. Έχω μέσα στην ψυχή μου έναν θλιβερό κάτοικο, έναν ίσαιο ασάλευτο, ένα παρελθόν ξένο.

Είναι σαν ένα βαρύνον κατακάθι μέσα στην ψυχή μου. Κι' όταν καμιά φορά φουάει εκείνος ο αέρας από τις ελεύθερες πεδιάδες, κι' όλα μέσα στην ψυχή μου ξυπνούν μονομιάς, μένει εκείνος ο ίσαιο βαρύνον κι' ασάλευτος πάντα, σαν πείσμα και σαν εφιάλτης.

Δέν ακουσα ποτέ τη φωνή του, κι' όμως, ό,τι πω έχει πάρε το δικό του τόνο και το δικό του χρώμα. Κι' όταν πύω να μιλήσω, πάντα μου ανεβαίνει στα χείλη αυτό το μικρό παρελθόν.

ΦΟΥΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Υπάρχει ένα βαρύνον κατακάθι μέσα στην ψυχή μου, που καμιά πνοή, καμιά συγκίνηση δέν το ξύπνησε ποτέ απ' τόν σκοπτικό λήθαργό του. Κι' όμως φαντάζομαι ότι στο πικρό εκείνο ύπνο του μέσα, είναι όλόκληρη της σκέψης μου η ζωή. Κι' αν κάποτε έρθει κανένα ρίγος, κανένας κοσμογονικός αίφρονας και το σαλέψει και το ξυπνήσει και το ταραξει — τότε ξαφνικά η σκέψη μου μέσα σε μιάν θανάσιμη λάμψη θά πεθάνει, όπως πεθαίνει η σκέψη ενός τρελλού.

ΔΥΣΝΟΗΤΟΙ

Έξελίχθησα και κάλεσα τόν αναγνώστη μου ναρθεί να με προϋπαντήσει. Από μακριά έβλέπαμε ό ένας τόν άλλον να πλησιάζει. Είχα τήν ανησυχία, μήπως κουραστεί στο δρόμο κι' άρνηθί να προχωρήσει. Μά ξαφνικά, ένας άλλόκοτος κόπος κυρίεψε τα μέλη μου και, θεωρώντας αί-

φνης τόν έγκειρημά μου πολύ βαρύν ή πολύ μάταιο, σαιμάτησα και κάθησα στην άκρη του δρόμου.

Δέν πρόσεξα τί έκαμε εκείνος: Προχώρησε άκόμη με περιέργεια ή γύρισε πίσω μετανοιωμένος;

Η ΣΙΩΠΗ

Ξέρω όμως πώς έμεινα στην άκρη αυτή του δρόμου πολύν, πολύν καιρό. Διαβίτης απ' εκεί δέν πέρασε κανένας, ξέχασα πύα τί λογής ήχο κάνουν τών ανθρώπων τα βήματα

Κι' όταν πύγα να ξαναμιλήσω, ή φωνή μου αντιλαλούσε μέσα στην ψυχή μου, σά μέσα στο σκοτάδι μιās άδειανής σπηλιάς. Κι' αυτό ήταν τόσο άλλόκοτα τρομαχτικό — ο ξένος ήχος, ή άδεια ψυχή — ώστε φοβήθηκα τήν ίδια μου τη φωνή κι' ήμουν άμίλητος σ' όλο τόν δρόμο που γύρισα πίσω.

Μά οι ήχοι που κατακάθισαν μέσα μου, δέ βγαίνουν πύα στο φως: είναι σαν τα μάτια, που συνείθισαν να βλέπουν στο σκοτάδι.

ΑΠΟΛΛΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ

Γιαττά λέω πώς δέν είναι άληθινός ό μεσαιωνικός αυτός θρύλος: Οι άρχαιοι όλύμπιοι θεοί κατέφυγαν στις βόρειες χώρες κι' έγιναν βουκόλοι στα λειβάδια και ξυλοκόποι στα δάση. “Ένας απ' αυτούς, ξεχάστηκε και τραγούδησε — μά τόσο γλυκά, ώστε τόν κατάλαβαν πώς ήταν ό 'Απόλλων, τόν δίκασαν και τόν έθαψαν ζωντανό. Μά τήν άλλη μέρα, ό τάφος του βρέθηκε άδειανός.

Δέν είναι άληθινό. Χονδροειδής αυτιάτη τών χωρικών άκουσε απολλώνιο τραγουδι μέσα στους σκοτεινούς γερμανικούς δρυμούς: “Ο 'Απόλλων, κι' αν έπέρασε απ' εκεί, σίγουρα θά πέρασε σιωπηλός. Κ' ή φωνή του, κοιμισμένη έντός του, δέ θά

μπορούσε πύα να αντιμετώπιση τόν ίδιο της τόν ήχο, μέσα στον αέρα.

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

Κάποτε, «έν ώριμς σοβαρών σπουδών», ή άκοή μου ταράσσεται. “Ακτιόοισα βήματα ήχοών ψιθυριστά πάνω στη λευκή τέφρα τών παλαιών μου όνειρων. Και τότε, μ' ένα κρυφό ρίγος, με τήν τρεμούλα της άναμονής στα φτωχά μου δάχτυλα, σπείδω ν' άνοίξω τη θύρα της σκοτεινής μου κα-

τοιχίας στον μακροταξιδεμένο μου ξένο.

‘Αλλά τότε βλέπω, ότι τα βήματα του τά έχουν άκούσει ήδη έξω «οί λαοί». Και γυρίζω πίσω — κι' ό ίσκιος της καινούργιας αυτής πλάνης κρύβει για κάμποσες ώρες τόν ήλιο από τήν ψυχή μου.

Μά έσύ, μακρονέ άδελφέ, που ζεις και που μακριά, κάτω από τόν πατρικό φως του ίδιου αυτού ήλιου και που εταράχθης τήν ίδια αυτή ώρα από τόν μυστικό ήχο τών ίδιων βημάτων — πόσο μου είσαι κοντά και πόσο μου είσαι άγνωστός!

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΥΡΙΖΟΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ PORT-ROYAL

Στην ΚΑ Ε. Δ.

Για τούς ανθρώπους με τόν φανταστικό ανεπτυγμένο δυνατά, ή ψυχρότερη στιγμή είναι της έπαφής τους με τόν αντικείμενο: ή άμεση παρατήρηση, ή έξωτερική αίσθηση, παρεμβάλλεται σαν ένα εμπόδιο και διακόπτει τήν άλυσίδα τών στοχασμών και τών συνδέσεων με τα δεδομένα της πριν έμπειρίας. Και αυτή άκόμη ή παρατήρηση αποκτά γι' αυτούς έσωτερική αξία όταν γίνεται άνάμνηση ή αίσθηση γίνεται ζωντανή και γόνιμη όταν χάσει τήν αισθησιακή της ύπόσταση: θά έλεγα πώς μιάν αντίθετη προοπτική μεγαλώνει για τούς τέτοιους ανθρώπους τα αντικείμενα καθώς απομακρύνονται (ας μην ξεχνούμε άλλωστε πώς παρόμοια είναι και της θρησκευτικής συνειδήσεως ή προοπτική).

Τέτοιος λόγος μ' έμπόδισε πάντα από παιδί να έρθω σ' έπαφή με τούς συγγραφείς που διαδοχικά ή και μαζί πήραν πρωτεύουσα θέση στην πνευματική μου ζωή: τόν Παλαμά, τόν Γρουάρη, πριν κι' από τούς δυό τόν Δροσίνη, ύστερα τόν Gide, τόν Maurras, τόν Benda (θά έπρεπε ίσως να άφηγηθώ τήν πρώτη μου γνωριμία με τόν Παλαμά). Προκειμένου μάλιστα για συγγραφείς, έπεμβαίνει και ή πολλαπλή προσωπικότης, που και πύο δικτακτικούς μās κάνει για μιάν προσέγγιση, και δυσάρεστες έκπλήξεις έτοιμάζει συχνά,

όταν έχουμε μιάν φορά γνωρίσει τόν συγγραφέα από τόν έργο του, που εκείνο άλλα πάλι στοιχεία παρέχει. (‘Η πολλαπλή αυτή προσωπικότης που τήν καθρέφτισε τελειωτικά μέσα στο πολύτομο μινδιστόρημά του ένας μεγάλος και λεπτολόγος σύγχρονος συγγραφέας, δέν γεννιέται από τήν ύποκρισία, ούτε στον καλλιτέχνη από τήν προσπάθεια της τελειότητος: θά μπορούσες ίσως να πής — χωρίς να κατεβής πύο κάτω στο δρόμο του ‘Ηρακλείτου και του Πρωταγόρα — ότι ή προσωπικότης του άτόμου στο καθημερινό του φανέρωμα είναι ή σύνθεση, ή συνισταμένη τών δικών του καθορισμένων αλλά έναλλασσόμενων στοιχείων με τα στοιχεία του παρατηρητή. Είναι σπάνιο ό άνθρωπος, όπως κι' ό θεός, να μη μās δώσει εκείνο που τού ζητούμε, — ή εκείνο που μās άξίζει).

* *

Μά ή έπίσκεψη στο Port Royal με κανένα τρόπο δέν έρχεται να διακόψει τόν έσωτερικό διάλογο που άρχίζει να ύφαινεται από τη στιγμή της άποφάσεως ή και προτίτηρα. Τήν έπέτειο της τραγικής ημέρας που διαλύθηκε με τη βία τόν κουρασμένο μοναστήρι, που γριές και άρρωστες γυναίκες πετάχθηκαν έξω από τα κελιά τους με άνήκουστη σκληρότητα, έπήγαμε ένα βρο-

χερὸ βερσαλλιανὸ ἀπόγευμα τοῦ Ὁκτωβρίου, καὶ εἶδαμε τὴ θέσιν τοῦ θυμονότιαν ἄλλοτε τὸ μοναστήρι τοῦ Port Royal. Ἰστορεῖ πᾶν δὲν ἐμποδίζει τὴν ἀναμύχλησιν τῶν ἀναμνήσεων καὶ τῶν στοχασμῶν. Τὸ 1710, γὰρ λόγους θρησκευτικῶν καὶ οἰκονομικῶν μαζὶ, γκαρεμίστηκαν ὕβρις οἱ οἰκοδομῆς καὶ ἀποτελοῦσαν τὸ μοναστήρι.

— Ὡστε, φιλολογικὸ μνημόσυνο γιὰ τοὺς κεκοιμημένους τοῦ Port Royal;

— Ὁχι! ἀπὸ ρημιγμένο μοναστήρι ἐπὶ ἀναζητήτων ἕναν ζωντανό, ἕναν ποὺ ἀκόμα δὲν ἐτελείωσε τὸ ἔργο του: τὸν Pascal. Ὁ Pascal, αἰώνια μελλοντικός, ἔχει γιὰ μᾶς τὴ χάρη πὸς παρουσιάζει τὸ ἔργο του ἐπάνω στὴ γένεσίν του. Εἶναι ὁ σοφός, ὁ στοχαστής, ποὺ τὸν παρακολουθοῦμε κρυφί, σαμμένο ἀπάνω στὸ γραφεῖο του νὰ δουλεύει. Γιὰ τὸν λογοτέχνη, τὸ μέτρο, ἢ τεχνικὴ νὰ ποῦμε τοῦ ἐπαγγέλματός του, παρουσιάζει πάντα ἕνα ἐνδιαφέρον ξεχωριστό, ποὺ μεγαλώνει ἀνάλογα μὲ τὴ μεγαλειότητα τοῦ ἐργάτη. Ὁ Sainte-Beuve, λεπτός καὶ αἰσθητικὸς κριτικός, μὰ ἀφιλοσόφητος καὶ, τὸ χειρότερο, μὲ μεγάλες φιλοσοφικὲς ἀπαιτήσεις, εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ γράφει κάποτε: «ὡς ἔργο ἀπολογητικὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ πὸς τὸ βιβλίον τοῦ Pascal (οἱ Στοχασμοί) ἔχει ζήσει πιά». Κι ὅλας ἐπρόφρασε νὰ γνωρίσει τὴ διάψευσίν του ἐνὸς ζοῦσε — καὶ αὐτὸ στὴ χειρότερη, τὴ στερημένη ἐποχὴ γιὰ ἕναν Pascal. Ἀργότερα, καὶ ὡς τὰ σήμερα, σ' ἕνα ρυθμὸν ὅσο πάει γοργότερο, ἢ μὰ ἔκδοση τῶν Στοχασμῶν ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλη, πάντα μὲ κάτι καινούργιο, μὲ κάτι ἀλλοιώτικο, καὶ ἢ συγκίνηση ποὺ προκαλοῦν θ' ἀργήσει νὰ γαληνέψει. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ σχόλια γύρω στὸ ἔργο. Γιὰ πολλούς, πάρα πολλούς, σήμερα ἴσως περισσότερο παρὰ ποτέ, ὁ δρόμος ποὺ πηγαίνει πρὸς τὸν Χριστιανισμό, περνάει ἀπὸ τὸν Pascal τῶν Στοχασμῶν.

Καὶ ἡ ζωντανία τοῦ Pascal εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ ξαναφέρνει μαζὶ του, χλωμὲς σκιές, ὅλη τὴ χορεία τοῦ Port-Royal, τίς ἐνάρετες καὶ ἐπίμονες γυναῖκες μὲ τοὺς στενοκέφαλους παριστάτες. Μ' ἐκεῖνον βοηθό, ἢ τοποθεσία τῶν οἰκοδομῶν τοῦ μοναστηριοῦ γίνεται συμβολικὴ. Χαμηλά, στὸ βάθος μᾶς ὑγρῆς καὶ νοσηρῆς ρεμα-

τιᾶς, βουτηγμένες μέσα σὲ βαλτόνερα, ζοῦσαν οἱ καλογοιές. Γιὰ χρόνια εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ τὸ μινιαστήρι, τόση εἶταν ἡ ἀρρώστεια ποὺ ἐβίασθε ἐκεῖ κίτω καὶ ὅταν ἀργότερα ξαναπῆγαν, μ' ὅλα τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα ποὺ εἶχανε γίνει, ἐχρειάσθημε νὰ ὑψωθῆ σημαντικὰ ἢ σκάθμη γιὰ νὰ λιγοστήσει ἡ ὑγρασία. Τὸ ἀλειτούργητο ἐκκλησάκι ποὺ ἐχρῆσθη τὸ 1891 στὸ καινούργιο ἔργο καὶ συγκεντρώνει σήμερα ὅ, τι μένει ἀπὸ τὸ Port-Royal, στέκει κάπου τρεῖς μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὰ παλιὰ θεμέλια ποὺ ἔχουν ἀνασκαφεῖ. Σήμερα, στοὺς ἐκτεταμένους χώρους τοῦ μοναστηριοῦ, δένονται πολλά, φρεσμενὰ ἀπὸ χέρια στοργικὰ, δείχνουν τὴν τοποθεσίαν τῶν διαφόρων περιπτέρων, καὶ καθιερῶντας τὸν ἀέρα, ἀνακουφίζουν τὸ μάτι μὲ τὴν πρυσινάδι τῆς ἡμῶν θεᾶ καμὰ δὲν ξανοίγεται, ὅπου καὶ ἂν σταθεῖς. Τότε ἡ γύμνια τοῦ τοπείου, ποὺ τὸ παρέβυλλαν μὲ τὴν ἔρημο τῆς Θεβαΐδας, ἀνάγκαζε τὸν ἄνθρωπο νὰ στραφεῖ πρὸς τὴν ψυχὴν του, πηγὴ τρόμου καὶ ἐλπίδας. Ὁ τόπος εἶταν πρόσφορος στὴ συλλογῆ, στὴν ἀνεμπόδιστη ἐσωτερικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀνήσυχη ἀναζήτησιν τῆς ἀλήθειας ποὺ σώζει. Ἄλλωστε διάθεση παρόμοια σὲ συνεπαίρνει καὶ σήμερα, ἂν καὶ νοθευμένη ἀπὸ τὴ ρωμαντικὴ ἀνάμνησιν τῆς μεγάλης καὶ ἄδικης καταστροφῆς.

Ἐκατὸ σκαλιὰ μιᾶς σκάλας σχεδὸν κατακόρυφης ἐπάνω ἀπὸ τὸ μοναστήρι, τὸ ἐνώναν μὲ τὸ σπίτι ποὺ κατοικοῦσαν οἱ ἐρημίτες ἄερα, θεᾶ ἀναπνευστικὴ καὶ ἕνα αἶσθημα ὑπεροχῆς σοῦ δίνει ἢ ψηλὴν θέσιν ὅπου βρῖσκεσαι — τὸ ἴδιο τὸ αἶσθημα ποὺ δίνουν οἱ κορφὲς στὸ νέον ὁδοιπόρο. Ἐκεῖ ἐπάνω, ζοῦσαν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐνόμιζαν πὸς εἶχαν βρεῖ τὴν ἀλήθεια, μιὰν ἀλήθεια τέτοια, ποὺ τὴν ὀρθώνανε μπροστὰ στὸ πρόσταγμα τοῦ Πάπα. Τὴν ἀλήθεια... μὰ καὶ ἂν ὁ Ἰανσένιος δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ μέσα στὴν ὀρθοδοξία, ἐκεῖνοι, πῶς πολὺ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, τὸν ἴδιο τους τὸ δῆσκαλο δὲν ἀρνιόντουσαν; γιὰ τὸ κεντρικὸ ἐλατήριον τοῦ Ἰανσενίου εἶταν, δίχως ἀμφιβολία, ὁ φόβος τῆς ὑπερηφάνειας, τὸ αἶσθημα τῆς ταπεινοσύνης. Αὐτὸ τὸ φόβο, τὸ αἶσθημα αὐτὸ δὲν τὸ εἶχαν ἀποδιώξει ἀπ' τὴς ψυχῆς τους μὲ τὸ ἀλύγιστο πείσμα τους; Φύση τοῦ Ἰανσενισμού εἶναι

ἢ ἀνησυχία καὶ ἐκεῖνοι εἶταν βέβηλοι. Ὁ Ἰανσενισμὸς δὲν εἶναι τόσο μιὰ θεωρία, ὅσο μιὰ ψυχικὴ διάθεση, ἀρχαία τοῦλάχιστον σὺν τὸν Χριστιανισμό. Στὴν τρικυλίαν τοῦ ἐκδήλωσιν χαρακτηρίζεται βασικά ἀπὸ μιὰ μεταφυσικὴ καὶ μιὰ ἠθικὴ — ἕνα ἦθος ἢ μεταφυσικὴ εἶταν ὁ κληρὸς τῶν «αἱσίων τοῦ Port Royal», τὸ ἦθος, ὁ κληρὸς τῶν γυναικῶν. Κι ὁ Pascal, διευπλόστατος, σὲ δυὸ μεριές τοῦ Port Royal ἔχει τὴν θέσιν του: ἐπάνω — ὅπως καὶ ἔγινε μερικὰ — ἔπρεπε νὰ γραφτοῦν οἱ Ἐπιστολές του καίτω, οἱ Στοχασμοί. — Ἀργότερα, εἶναι μιὰ ἀλήθεια ποὺ κανεὶς πᾶν δὲ συζητεῖ, ἐκλείσει τὰ μάτια του στὴν ἀγκαλιὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ὁποία τὸν εἶχε μόνο ἀπομακρύνει, καὶ αὐτὸ ἀσυνείδητά του, μιὰ στιγμιαία ὑπερβολὴ νεοφροτιστοῦ.

* * *

Πρὶν βραδυάσει, ξεκινοῦμε ἀπὸ τὸν ἱερὸ τόπο. Πόνος βιβλιακός, φουσημένος ἀπ'

τὸν ἄνεμο τῆς πραγματικότητος, ἢ μελαγχολία ἔχει σκορπίσει. Ἀντίθετα, ἕνα κατακόρυφο αἶσθημα αἰσοδοξίας ἀντικαθιστᾷ τὴν πτώσιν τῆς ἀρχῆς. Μόλις τριακόσια χρόνια πέρασαν ἀπ' οὗτο γεννήθηκε ὁ Pascal, μιὰ στιγμὴ μέσα στὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ οἱ ἀποδιωγμένοι, οἱ καταδικασμένοι, εἶταν μοιραῖο ἀπὸ τὴν κατωλότητά της νὰ ξαναβροῦν τὴν θέσιν τους μέσα στὴν Ἐκκλησία. Βέβαια, ἕνα ἀπὸ τὰ θεμέλια τῆς δυνάμεως της, μὰ ἀπὸ τίς πηγὲς ὅπου ρουφᾷ τὴν ἀκατάπαντα ξανανωμένη ζωὴ της, εἶναι ἡ δεκτικότης καὶ ἡ πολυμορφία της, σφραγίδα τῆς θέας μεταγωγῆς της.

Περνώντας ἀπὸ τὸ παλάτι τῶν Βερσαλλιῶν, κατοικία ἐκείνων ποὺ ἀποφάσισαν καὶ ἔξετέλεσαν τὴν καταστροφὴν τοῦ Port Royal, ἀναλογίζομαι τὸ ἄδοξο τέλος τῆς γενιᾶς τους. Τὸ σπίτι τους σήμερα εἶναι μουσεῖο. Μουσεῖο: τάφος τῶν ἀψυχῶν πραγμάτων, τάφος τῆς δόξας τῶν μεγάλων αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ

Κυριακὴ μέσ' στὸ χεῖμώνα,
Κυριακὴ χωρὶς φωτιὰ
καὶ τὰ κρῦα χέρια μόνον
πάνω στ' ἄγραφα χαρτιά.

Μὲ τὰ χέρια στὰ μαλλιά μου,
ἄσκοπα κοιτάζω πρὸς μου:
εἶναι τάχα τὰ χαρτιά μου
ἢ κατάκτηση τοῦ κόσμου;

Κυριακὴ μέσ' στὸ χεῖμώνα
μὲ τίς νοσταλγίες τοῦ θέρου
κρῦα χέρια, χέρια μόνον
στ' ὄχρὸ μέτωπο ἐνὸς γέρου.

Ἄχ, οἱ δρόμοι εἰν' ὅλοι ἄδειοι,
μὰ τὰ μάτια μου εἰν' ἐκεῖ
καὶ τοὺς βλέπουν ἕνα βράδι,
καλοκαίρι, Κυριακὴ!

Νοσταλγίες ποὺ ζοῦνε μάταια
στ' ἀγνοητικὸ ἄνερό των,
τότε ποὺ εἶτανε τὰ μάτια
ταχυδρόμοι τῶν ἐρώτων.

Κυριακὴ μέσ' στὸ χεῖμώνα:
τὸ βιβλίον καὶ τὸ γραφεῖον,
καὶ ἡ καρδιὰ μέσα στὸ σῶμα
τάφος σὲ νεκροταφεῖον.

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ

— ΜΙΑ ΠΑΛΙΑ ΖΑΚΥΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ —

«Έλεγαν ακόμα, εκείνη την εποχή, πώς ο Καπνίσης, σε μιὰ κάμαρα του καλατιού του, όπου είχε σωριασμένα τὰ πλούτη του — φλουριά, τσεκίνια, χρυσαφικά, διαμαντικά, άσημικά, άμέτρητα — έχωσε τὰ μπαστούνι του στο σωρό και είπε :

« — Ά φτωχύνη ο Θεός, θά φτωχύνω κι' εγώ ! »

Ήταν μελλοσμένος εκείνη την ημέρα ο κόντες. Οι Ζακυθινοί όμως που τότε ήταν, είπαν με κεπολίθησι πώς ήταν αδύνατο να μην τον όργιστή ο Θεός, κι' έπερίμεναν από μέρα σε μέρα ν' ακούσουν τὸ κακό του τέλος. Άδιάφορο. Ο κόντες Καπνίσης ήταν σ' όλη του την άκμή και θά ήταν για πολὺν άκόμω καιρό. Μόνο ύστερ' από την άναμπουμπούλα που έφερε στον τόπο ή συμφορά της Βενετίας κι' ή Γαλλική Έπανάσταση, άρχισε να ξεπέφτη κι' ο Καπνίσης. Άλλά πολὺ άργότερα έλαβαν άφορμή οι Ζακυθινοί να ξαναθυμηθούν την παλιά βλαστήμια : όταν είδαν άπόγονους του τρανού αυτού Καπνίση να ζητιανεύουν . . .

Τήν εποχή της Ιστορίας μας, τάμξια στη Ζάκυθο ήταν σπάνια. Οι άρχοντες πήγαιναν στα χτήματά τους με άλογα και με γαϊδουράκια. Οι άρχόντισσες πάλι τριγύριζαν στη χώρα με λεντίκες, φορεία που τὰ σήκωναν οι δοῦλοι. Ο Καπνίσης όμως, που έδινε πρώτος τὸ παράδειγμα σε όλα, είχε δυο καρρότσες μεγάλες που της έφερε από τη Βιέννα, κι' ένα μικρό καρρονταίνο. Ο Κέκος, ο φίλος του Τζώρτζη, ήταν ο καρροταίρης του.

Μόλις είχε ξυπνήσει — γιατί άποβραδὺς ήταν στο γάμο κι' άργησε να κοιμηθῆ — όταν ο άλλος του χτύπησε την πόρτα.

Του άνοιξε και, μόλις τον είδε έτσι χλωμό και σεκλειτισμένο — που κάθε άλλον περιμενε πώς θά ιδῆ πρωί-πρωί παρὰ τον τρισευχισμένο γαμπρό — τρόμαξε.

— Τι έστάθηκε, Τζώρτζη ; τον ρώτησε. Μην άρρώστησε στο σπίτι κανένας ;

— Να, καϊμένη Κέκο, ή γυναίκα μου, άπακρίθηκε ο Τζώρτζης. Την έπιασε έν' άλλο πράγμα και μου γυρεύει τη μάννα της. Μπορείς να πάμε μιὰ στιγμή με τὸ καρρονταίνο ναν τη φέρουμε ;

Ο Κέκος, που φαντάστηκε άλλα πράγματα, λιγώτερο τραγικά, άρχισε να γελά και ναστεϊεύεται . . .

Ο Τζώρτζης όμως τον έκοψε στη στιγμή :

— Κέκο, άσε τσι μπαρτζολέτες, γιατί είναι σοβαρό. Η Έλενα είναι άρρωστη, σου λέω. Μόνο, ά μάγαπας, δός μου τὸ καρρονταίνο.

— Να στο δώσω ; . . όχι δὲν άφιδεύομαι και μή σου κακοφανῆ. Ά θέλεις όμως να σε πάω εγώ και να σε φέρω, μετά χαράς σου.

— Έλα, γειά σου.

Στο σταθλο του Καπνίση, ο Κέκος, άνθρωπος της έμπιστοσύνης, έκανε ό,τι ήθελε. Δὲν είχε ανάγκη να ρωτήση τον άφέντη για να πεταχτή με τὸ καρρονταίνο ως τὸ Γαϊτάνι και να γυρίση. Έπειτα ο Καπνίσης δὲν θά ξυπνούσε, κατά τη συνήθειά του, πριν από τις δέκα. Κι' ήταν έξη ακόμα και μισή.

Έξεψαν γρήγορα-γρήγορα και ξεκίνησαν.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΛΗΘΗ (έμπνευσμένο από τὸ σονέτο του Μαβίλη)

Δὲν έσταμάτησαν, παρὰ στην ταβέρνα του Άναστάση, όσο να πιούν ένα καρτεζίνι βερετέα μ' ένα παξιμάδι. Και πήραν τὸ δρόμο του χωριού. Η κουκούλα τάμαξιού ήταν κλειστή και καθόνταν μέσα και οι δυο, σκεπασμένοι, ο ένας κοντά στον άλλο. Τὰ χαλινάρια ήταν μακριά κι' ο Κέκος μπορούσε να διευθύνη τάλογο κι' από μέσα.

Ο Τζώρτζης κρυβόταν όσο μπορούσε. Κι' άμα έφτασαν απέξω από τὸ χωριό, παρακάλεσε τον Κέκο να τον περιμένῆ εκεί, στο πηγάδι, και ξεκίνησε μονάχος για τὸ σπίτι του πεθερού του.

Η Ματαράγκαινα, πρωινή, όπως πάντα, μ' όλο τὸ ξενύχι, τάιζε τις κόττες της και τὰ κουνέλια της στο πλάτωμα. Κι' άμα είδε μπροστά της τον Τζώρτζη, έτσι ξαφνικά, έγινε χλωμή σαν πεθαμένη . . .

Τῆς πέρασε ή ίδια φριχτή ύποψια, που είχε περάσει και της γριάς-Άντζολας. Κ' αυτή είχ' ένα λόγο παραπάνω : "Ήξερε καλά πώς ή Έλενα άγαπούσε πρώτα κάποιον άλλον. Μῆ δὲν κρατήθηκε ως εκεί που έπρεπε μαζί του, κι' ο Τζώρτζης τη βρήκε τώρα, άλίμονο ! άπροιχη από τιμή ; . .

Η ψυχή της ανέβηκε στο στόμα ως που να μάθῆ τί ήταν. Και μπροστά σ' εκείνο που ύποψιάστηκε, αυτό που άκουσε από τον Τζώρτζη της φάνηκε τόσο τιποτένιο, ώστε γέλασε.

— Άσ' τὰ γέλια, μάννα, της είπε ο Τζώρτζης, κι' έρχου γλήγορα να ιδῆς την κόρη σου που σε γυρεύει.

— Να με κάμη τί ;

— Να σου πῆ τὸ μυστικό !

Η γριά χωριάτσα γέλασε δυνατότερα και πονηρότερα.

— Άμ' τὸ ξέρω εγώ τὸ μυστικό, έκαμε μες στα γέλια. Τι θέλει να μου πῆ ; . . Δὲν πᾶς, χριστιανέ μου, να καλοπιάσης τη γυναίκα σου, να τη μερώσης, να την καταφέρης ; . . Την άγρίεψες, δὲν τὸ καταλαβαίνεις ; Πρώτη φορά είναι ; Δὲν τὰ ξέρουμε αυτά ; δὲν τὰ βλέπουμε κάθε μέρα ; Έγώ άπορώ με τη συμπεθέρα, πώς σ' άφησε να φύγῆς. Πήγαινε, παιδί μου, στο καλό.

— Μά δὲν είναι αυτό ! διαμαρτυρήθηκε ο Τζώρτζης. Ποῦ είναι ο πεθερός μου ναν τὸ τὰ πῶ ; Έκείνος θά καταλάβῆ καλύτερα.

— Καλέ, άσε τώρα τον πεθερό σου στην ηουχία του ! Είναι στ' άμπέλι που τὸ θεα-

(*) Συνέχεια από τὸ προηγούμενο.

φιζούν... Πήγαινε, μὴ σὲ ἴδῃ τὴν αἰμα, σὴν καὶ μένα...

— "Α, μπά! Δὲ φεύγω, ἀν δὲν ἔρθῃς μαζί.

Τελος πάντων, μὲ χίλια στασιά, κατέφερε τὴ γριά νὰ ντυθῆ καὶ νὰ τὸν ἀκλουθήσῃ στὴ χώρα. Τοῦ γέρου Ματαράγκαινα ἕως δὲν τοῦ εἶπαν τίποτα. Τοῦ μῆνησαν μόνο μὲ τὸ κοπέλλι πὼς ἦ "Ελενα ἦταν λιγάκι «ἐνήμπαρη» καὶ πὼς ἦ μάννα της, κατ' ἀπαίτηση τοῦ γαμπροῦ, πήγαινε μιὰ στιγμή νὰ τὴν ἴδῃ.

"Ο Κέκος ἐκάθῃσε τὴν ἴδῃ του, κι' ὁ Τζώρτζης μὲ τὴν πεθερά του μέσα στὸ κάρροντο, πλάι-πλάι.

"Η Ματαράγκαινα ἦταν ἀδύνατο νὰ πεισθῆ πὼς ἦ κόρη της δὲν «ἐφοβήθη» τὸ γαμπρό», ἕπως πολλὲς κοπέλλες τὸ παθαίνουν· καὶ τοῦ ἔλεγε πὼς τὸν ἀκλουθοῦσε, ὄχι γιὰ τὴν χαλᾶση τὸ χατήρι.

Μιὰ στιγμή, ἐκεῖ πού κουβέντιαζαν στ' ἀμάξι, τὸν ρώτησε:

— Καὶ τώρα πὼς ἔφυγες, πὼς χωριστήκατε μὲ τὴν "Ελενα;

— Καλὰ, ἀποκρίθηκε ὁ Τζώρτζης. "Εκλαιγε καὶ μοῦ ἔλεγε «συχώρεσέ με».

— "Α, φώναξε ἡ Ματαράγκαινα· σοῦλεγε καὶ «συχώρεσέ με»; Τὴ κούτακας πού εἶσαι, καημένη μου Τζώρτζη, καὶ μὲ συμπαθᾶς!..

Καὶ μὲ γέλια τοῦ κόλλησε, μητρικά, τὴν παλάμη της στὸ μούτρο.

— "Αχ, ἀναστέναξε ὁ Τζώρτζης· ἄς ἦταν ἕπως μοῦ λές, κι' ἄς μὲ ματαφασκέλωνες!

I'

Τὸ Μυστικὸ τῆς "Ελενας

"Όταν ἔφτασε στὸ σπίτι ἡ Ματαράγκαινα κι' εἶδε τὴ χλωμάδα τῆς "Ελενας καὶ τὰ γουρλωμένα, τὰ φοδισμένα, τὰ ἐκστατικά της μάτια, ἄρχισε κι' αὐτὴ νὰ τὰ χάνῃ. Μὰ τ' ἦταν λοιπὸν αὐτὸ τὸ κακό;..

Προσπαθοῦσε νὰ τὴν ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της, ἕπου ἡ "Ελενα εἶχε πέσει μὲ παραφορὰ κι' ἐκλαιγε, καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ τῆς μιλήσῃ.

— "Ελα, πάψε καὶ λέγε μου. Δὲ ντρέπεσαι;.. Τί μὲ ἤθελες; γιὰ τί ἔστειλες νὰ μὲ φέρῃς;

— "Αχ, μάννα μου, ἔλεγε μὲς στὰ κλάματα ἡ "Ελενα. "Εχάθηκα!.. Κλαίγε με, τὴ δυστυχισμένη. "Εχάθηκα!.. "Ο Κωσταντῆς!.. "Ο Κωσταντῆς!..

"Η Ματαράγκαινα τρόμαξε τὴν περισσότερο. Κωσταντῆς ἦταν ὁ νέος πού ἀγαποῦσε τὴν "Ελενα. Αὐτὸς ἕως εἶχε πεθάνει μὴνες πρωτότερα. Τί γύρευε τώρα;.. Κι' ἡ πρώτη ὑποψία τῆς μάννας ξαναγεννήθηκε.

— "Εθουρλίστηκες; ἔκαμε μὲ θυμὸ πού λίγο τῆς ἔκρυβε τὸν τρόμο· τί ἀνακατώνεις τώρα τοὺς πεθαμένους;

— "Ο Κωσταντῆς δὲν εἶναι πεθαμένος, μάννα! ἀποκρίθηκε μὲ φρίκη ἡ "Ελενα· εἶναι ζωντανός!..

— "Ελα στὰ καλά σου, θυγατέρα!..

— "Εκεῖνο πού σοῦ λέω, μάννα!.. εἶναι ζωντανός. Κι' ἀπόψε φανερώθηκε ἐδῶ, ἐδῶ μέσα, καὶ δὲ μάφησε νὰ πέσω μὲ τὸν ἀντρα μου.

"Η Ματαράγκαινα ἔκαμ' ἕνα βῆμα πρὸς τὰ πίσω. "Η "Ελενα, πού τῆς μιλοῦσε ὡς τώρα ὀρθή, ἔπεσε καθιστὰ στὸ κρεβάτι.

— Ναί, ἐξακολούθησε αὐτὴ, δείχνοντας τὴν κλειστὴ πόρτα τῆς κρεβατοκάμαρας· ἦταν ἐκεῖ ἀπὸ πίσω ὅλη τὴ νύχτα. Κι' ἐφύλαγε.

Ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ὡς τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ κοκόρου. Καὶ κάθε βολὰ πού ἔκανε ὁ Τζώρτζης νὰ μάγγιξῃ, ἔβγαινε καὶ μὲ φοβέριζε, μὲ κάτι μάτια... ὦ Θε μου, τί μάτια!..

— "Αλήθεια; ἔκαμε ἡ Ματαράγκαινα μὲ ὑπόκωφη φωνή. Σοῦ παρουσιάστηκε τὸ φάντασμα τοῦ Κωσταντῆ;

— Καλέ, τί φάντασμα; "Ο Κωσταντῆς ὁ ἴδιος σοῦ λέω, μάννα! Ζωντανός, ὀλοζώντανος. "Ετσι, ἕπως τὸν ἤξερες καὶ τὸν ἤξερα. Μὲ τὰ μαῦρα του ροῦχα πού τᾶθῃνε τίς γιορτάδες...

— Καὶ πού τοῦ τὰ βάλανε καὶ γιὰ σάβανα, συμπλήρωσε ἡ Ματαράγκαινα χωρὶς νὰ θέλῃ.

Καὶ κάθῃσε σ' ἕνα σκαμνί, κοντὰ στὴν κόρη της, καὶ τῆς ἔπιασε τὸ χέρι.

— Ναί, ναί, ἔκαμε ζωηρὰ ἡ "Ελενα· μ' αὐτὰ τὰ ροῦχα τὸν ἐθάψανε, καὶ μ' αὐτὰ βγαίνει τώρα ἀπὸ τὸν τάφο, ἀλυτως, ζωντανός...

"Η Ματαράγκαινα πικρογέλασε:

— Εἶναι ἡ φαντασία σου, "Ελενά μου. Μπορεῖ ποτὲ νὰ βγαίνῃ ὁ πεθαμένος ἀλυτως καὶ ζωντανός;

— "Ω, Θε μου! Μὰ δὲ μὲ πιστεύεις πὼς τὸν εἶδα;.. Κι' ὄχι μιὰ βολὰ· παρὰ τρεῖς, τρεῖς σωστές...

— Καὶ τί βγαίνει πὼς τὸν εἶδες; Σὲ γε-

λάσανε τὰ μάτια σου. Εἶχες τὴν ἰδέα πὼς ἦταν κρῖμα νὰ πάρῃς ἄλλον, πρὶν χρονιάσῃ ἐκεῖνος πού σ' ἀγάπαγε...

— Καὶ δὲ λές καλύτερα πού πέθανε γι' ἀγάπη μου;

— "Α, ὄχι, κανένας δὲν πεθαίνει ἀπὸ ἀγάπη. Ἀρρώστησε καὶ πέθανε. "Ετσι νὰ λές.

— "Οχι, μάννα! μαράζιασε, χτίκιασε ἀπὸ τὸ κακό του, πού δὲν ἤθελε νὰ μοῦ τὸν δώσῃ, ὁ πατέρας μου...

— "Ο, τι κι' ἂν εἶναι, ἄς εἶναι· μὴν πιστεύῃς πὼς μπορεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ μνήμα τοῦ ἀνθρώπου, πεθαμένος ἐδῶ καὶ τέσσαρους μῆνες. "Οχι νὰ σὲ χαρῶ! Εἶναι ἡ ἰδέα σου, ἡ φαντασία σου. Τὸν εἶχες στὸ νοῦ σου καὶ σοῦ φάνηκε. Βγάλε τὸν ἀπὸ τὸ νοῦ σου, νὰ μὴ σοῦ ματαφανῇ! "Ετσι ἔλεγε ὁ γιατρός τῆς συχωρεμένης τῆς ἀδερφῆς σου, τότες πού εἶχε τὴν ἀρρώστεια κι' ἔβλεπε ὀλοζωτικά.

— "Αλλο ἦταν ἐκεῖνο τῆς συχωρεμένης τῆς ἀδερφῆς μου. "Η νόνα μου ἔλεγε πὼς εἶχε βάλει τὴν οὐρά του ὁ "Οξαποδῶς. Δὲν πιστεύω νὰ θές νὰ πῆς πὼς εἶμαι κι' ἐγὼ δαιμονισμένη σάν τὴν Κατίνα... "Α, ὄχι, ἐγὼ εἶμαι στὰ σύγκαλά μου, μάννα, καὶ δὲ βλέπω παρὰ ἐκεῖνο πού εἶναι.

— "Ο Τζώρτζης εἶδε τίποτα;

— "Οχι· μὰ ὁ Τζώρτζης μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀλαφροῦσκιωτος. "Επειτα, τί παναπῆ; Οἱ πεθαμένοι φανερώνονται σ' ἄσους θέλουν. "Εχουν, βλέπεις, αὐτὴ τὴ χάρη. "Ενας πεθαμένος μπορεῖ νὰρθῇ ἐδῶ μέσα καὶ νὰ εἶναι, ἄς ποῦμε, δέκα νομάτοι· θὰ τὸν ἴδοῦν ἕνας, δύο, τρεῖς, ἄσους θέλει ἐκεῖνος, κι' οἱ ἄλλοι δὲ θὰ ἴδοῦνε τίποτα. Τί λέγανε μιὰ βολὰ στὸ χωριό; "Η θεγατέρα τοῦ παπα-Στέλιου, τρεῖς ἡμέρες ἀφοῦ τὴ θάψανε, δὲ βγῆκε ἀπὸ τὸ μνήμα καὶ παρουσιάστηκε στὴν ἐκκλησία, τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας; "Ο παπὰς τὴν εἶδε. Κι' ἡ μάννα της τὴν εἶδε. Κανένας ἕως ἄλλος. "Αλήθεια;

"Η Ματαράγκαινα κουνούσε τὸ κεφάλι της μὲ δυσπιστία προσποιητῆ.

— Πιστεύεις τώρα τὰ παραμύθια! εἶπε ἄσο μποροῦσε πειστικώτερα, γιὰ τί, ἀπὸ μέσα της, ἦταν κι' αὐτὴ τὸ ἴδιο φοδισμένη. Εἶναι ἕπως σοῦ λέω κι' ἀκουσέ με! Βγάλε ἀπὸ τὸ νοῦ σου τὸν Κωσταντῆ. Καὶ τὸ βράδυ, ἀγκάλιασε τὸν ἀντρα σου, πέσε στὸ κρεβάτι σου, κλείσε τὰ μάτια σου, κουκουλώσου μὲ

τὴν κουβέρτα. Κι' ἂν ἴδῃς τίποτα, νὰ μοῦ τρουπάς τὴ μύτη.

— "Οχι, μάννα! Τὴ νύχτα τὸν ἔβλεπα καὶ μὲ κλειστά τὰ μάτια. Ναί, σοῦ ἐρμίζουμαι. Τὴν μιὰ βολὰ ἀπὸ τίς τρεῖς πού μοῦ παρουσιάστηκε, εἶχα τὰ μάτια κλειστά. Τὸν εἶδα, τὸν κατάλαβα, μὲ πλάκωσε ὁ ἴσκιος του! Χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἀνοιξα τότες τὰ μάτια μου καὶ τὸν εἶδα πάλι ἐκεῖ στὴν πόρτα... Κάτσε καὶ σὺ ἀπόψε, πού εἶσαι ἀλαφροῦσκιωτη σάν καὶ μένα, νὰ τὸν ἴδῃς.

— Καλέ, τί λές; "Θὰ κάτσω ἐγὼ τώρα, νὰ κυνηγᾶω τὰ φαντάσματά σου; "Αφησέ με, παιδί μου, νὰ πάω στὸ σπίτι μου, στὴ δουλειά μου, καὶ κάτσε σὺ στὸ δικό σου, νὰ χαρῆς τὴ ζωὴ σου, τὰ νιάτα σου, τὰ πλούτια σου, τὸ Τζώρτζη σου...

— "Αδύνατο, μάννα, θὰ πεθάνω!.. Μὰ δὲν τὸ καταλαβαίνεις λοιπὸν, πὼς τέτοιο πράμα δὲν τὸ θέλει ὁ Κωσταντῆς; Δὲ θὰ μάφησῃ ἡ συχὴ οὔτε στιγμή... ἐγὼ τὸ ξέρω. Θέλει νὰ μ' ἐγδικηθῇ, πού τὸν ἀφησα καὶ πέθανε, καὶ πρὶν χρονιάσῃ, πῆρα ἄλλον... Δὲ σὰς τῶλεγα ἐγὼ; δὲ σὰς τῶλεγα, πὼς δὲν ἦτανε σωστὸ νὰ κάμουμε ἔτσι γλήγορα τὸ γάμο; Μὰ δὲ μάκούσατε... Καὶ γιὰ τὸ θάνατό του, τί φταίω ἐγὼ πάλι; "Αφοῦ δὲν ἤθελε ὁ πατέρας μου, μποροῦσα νὰ κάμω τοῦ κεφαλιού μου; Γιατί νὰ μὲ βροσνίξῃ τώρα ἐμένα; Τί τοῦ χρωστάω, τί;

Κι' ἡ δυστυχισμένη ἔβαλε πάλι τὰ κλάματα.

"Η μάννα της δὲν ἤξερε πιά τί νὰ τῆς πῆ. Τὴν ἔβλεπε ἀντίκρυ τῆς βυθισμένη σ' αὐτὴ τὴν ἀπελπισία καὶ συλλογιζόταν: «"Αλλίμονό μου, κακό πού μὲ βρῆκε!.. "Θὰ χάσω καὶ τοῦτο τὸ παιδί, ἕπως ἔχασα καὶ τὴν Κατίνα μου... Μὰ γιὰ τί ἐμὰς νὰ μὰς κυνηγᾶνε ἔτσι τέρικα; Γιατί νὰ χουμε νὰ κάμουμε μὲ τὸν Κάτου Κόσμο;.. "Αμαρτωλοὶ θὰ εἶμαστε... μεγάλοι ἀμαρτωλοὶ!»

"Όμως προσπάθησε ἀκόμα νὰ καθησυχάσῃ τὴν "Ελενα καὶ νὰ τὴν πείσῃ νὰ δεχτῆ τὸν ἀντρα της ἀπόψε, γιὰ τί δὲν ἦταν σωστὸ νὰ τοῦ ξανακάμῃ τέτοια «προσβολή».

— Μὰ πὼς μπορῶ, πὼς μπορῶ; φώναξε ἡ "Ελενα. Τὸν ἀγαπᾶω, τότε θέλω... γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐπῆρα... Μ' ἀφοῦ δὲ μάφησῃ ὁ ἄλλος;.. "Οχι, μάννα· δὲ γίνεται. Πρέπει νὰ φῆσω τὸν Τζώρτζη, πρέπει νὰ γυρίσω στὸ σπίτι μου... Στὸ ὑστερο ἄς ποῦμε τὴν ἀλή-

θεια. Τί θὰ κάμη κι' αὐτός; Μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μ' ἕναν πεθαμένο; Ἡ μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μ' ἑμῆς; Τί τοῦ φταίμε; Ποιὸς φανταζότανε τέτοιον πράγμα;... Ἀς πῆ, γιὰ μιὰ στιγμή, πῶς τοῦ πέθανε.

— Ἔ, μὴ παραλογίζεσαι, θεγατέρα, ἀποκρίθηκε ἡ Ματαράγκαινα μὲ θυμὸ. Ἔτσι θὰ φήσης ἐσὺ τὸν ἄντρα σου, ἐπειδὴς σοῦ φάνηκε μιὰ νύχτα πῶς εἶδες ἕνα φάντασμα;... Μπά, ποῦ ἀκούστηκε; Θέλεις νὰ ποῦνε πῶς σὲ βρῆκε ντροπιασμένη; Γιατί αὐτὸ θὰ ποῦνε... Ἡ πῶς ἐβουρλίστηκες;... Ὁχι, νὰ σὲ χαρῶ, δὲν κάνει... Τὸ κάτου κάτου καὶ τὰ φαντάσματα τὰ πολεμᾶνε. Τὰ ξορκίζουνε, τὰ διαβάζουνε, τοὺς κάνουνε μάγια καὶ δὲ ματαθαίνου. Ἀμὴ πῶς; Ἀσε τώρα νὰ ἰδοῦμε ἂ θάβῃ κι' ἀπόψε, καὶ τότες κάνουμε κελνο πού πρέπει.

Ἡ Ἑλενα ἀναστέναξε.

Πάντα εἶχε κι' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα πῶς ὁ Κωσταντῆς μποροῦσε, μιὰ φορά, νὰ τὴν ἀφήσῃ.

— Ναι, εἶπε, μὰ θὰ κάτσης καὶ σὺ ἀπόψε μαζί μου. Γιατί πῶς θὰ περάσω τὴ νύχτα; Μοναχὴ μου, φοβάμαι. Μὲ τὸν Ἰζώρτζη, δὲ μπορῶ... Θέλεις νὰ πεθάνω;

Ἡ Ματαράγκαινα συλλογίστηκε πῶς, ἀλήθεια, δὲν μπόρουσε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔτσι.

— Καλὰ, ἀποκρίθηκε. Θὰ μείνω ἐδῶ. Ἐσὺ ἔμως θὰ κοιμηθῆς μὲ τὸν ἄντρα σου. Ἐμένα μοῦ στρώνεις στὴ διπλανὴ κάμαρα. Κι' ἂν τύχη τίποτα τὴ νύχτα, μοῦ φωνάζεις.

— Μείνε σὺ καὶ βλέπουμε ποῦ θὰ πλαγιαίσης. Μὰ τί θὰ πῆς τοῦ Ἰζώρτζη, ποῦ θὰ σὲ ρωτήσῃ τὴν ὥρα;... Δὲν ἤθελα νὰ μάθῃ τίποτα ἀκόμα.

— Ἐγνοια σου. Θὰ τὸν περάσω μὲ λόγια. Ἐσὺ μονάχα νὰ μὴ τοῦ ματαπήσῃς τίποτα. Ἀσε με μένα!

*
**

Καὶ τὸν πέρασε μὲ λόγια.

— Μὰ δὲ σοῦ τόλεγα, χριστιανέ μου; τοῦ εἶπε κρυφά. Νά, ντρέπεται... Καὶ ἡ ντροπὴ τὴν ἔκαμε νὰ σοῦ πῆ χίλια φέμματα, γιὰ νὰ σὲ κάμη νὰ κάτσης φρόνιμα... Τὸ μυστικὸ πού τῆς φανερώθηκε ἀπόψε... χὰ, χὰ, χὰ... Μὰ δὲ σοῦ εἶπα πῶς τὸ ξέρω ἐγὼ αὐτὸ τὸ μυστικὸ;... Κοπελλιστικά καμώματα, παιδί μου, ποῦ μὲ καλὸ τρόπο, ἀπὸ μέρος σου, θὰ τὰ φήσῃ. Ἐχε ὑπομονή!

— Μ' ἀγαπάει τοῦλάχιστο; μὲ θέλει; ρώτησε ὁ κακόμοιρος.

— Σ' ἀγαπάει, λέει; Βουρλίζεσαι! Δὲν ἔχει νὰ κάμη τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο... Ἐγὼ, γιὰ νὰ τὴ δοκιμάσω, τῆς εἶπα: «Ἀφοῦ δὲν μπορεῖς, πρέπει νὰ χωρίσετε. Θέλεις νὰ σὲ πάρω τώρα νὰ φύγουμε;» — «Ἄ, μπά, μοῦ κάνει τί λὲς ἐκεῖ, μάννα; τὸν ἄντρα μου ἐγὼ τὸν θέλω.»

— Μὲ θέλει, παναπή, καί... δὲ μὲ θέλει! Ὁραία δουλειά.

— Μὴ σεκλητιζέσαι! Τὸ ξέρω· νιὸς εἶσαι, γαμπρὸς εἶσαι, καὶ θέλεις καὶ σὺ ὅ,τι σοῦ ἀπαρθενεύει. Μὰ τί νὰ σοῦ κάμω; Περιμένε! Ἀγάλια-ἀγάλια... Καὶ μὴ φοβάσαι πῶς εἶναι μάγια, ἀμποδέματα καὶ τέτοια. Δὲν εἶναι τίποτα. Ἀσε καὶ θὰ ἰδῆς!

Ἔτσι σύχασε λίγο κι' ὁ Ἰζώρτζης. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἡ Ἑλενα, τώρα ποῦ εἶχε κοντὰ τῆς τὴ μάννα τῆς, δὲν φαινότανε τόσο φοβισμένη. Τὸ χρῶμα τῆς γύρισε, τὰ μάτια τῆς ἄρχισαν νὰ χαμογελοῦν, ἔλεγε καὶ κανένα λόγο μὲ τοὺς δικούς τῆς. Ἔτσι δὲν πέρασαν καὶ τόσο ἀσχημα τὴν ἡμέρα.

Μόνο ἅμα βράδυασε, ἡ Ἑλενα ἄρχισε πάλι νὰ γίνεται ἀνήσυχη, νευρική. Ἐτρεμε στὸ σκοτάδι, καὶ μὲ κάθε πρόφαση ἤθελε νὰ εἶναι ἀναμμένα φῶτα πλινθοῦ. Ὁ Ἰζώρτζης, γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, δὲν ἀφήσε στὸ σπίτι λάμπα, λύχνο, κερί, καντήλι. Γενικὴ φωταφία. Κι' ἡ γριά-Λουγαρίνα ὄλο νὰ μουρμουρίζῃ γιὰ τὸ σπατάλιο... Μ' ὄλα αὐτὰ, ἡ Ἑλενα δὲν ἔκανε βῆμα ἀπὸ τὴ μητέρα τῆς. Ἦθελε νὰ τὴν ἔχη κοντὰ τῆς καὶ νὰ τῆς βαστᾶ τὸ χέρι.

Κι' ὁ τρόπος τῆς πρὸς τὸν Ἰζώρτζη ἄλλαξε. Ἀπόφευγε νὰ τοῦ μιλά καὶ δὲν τὸν κοίταζε πιά μὲ γελαστὰ μάτια...

«Τὰ ἴδια θάχουμε κι' ἀπόψε!» συλλογίζόταν ἐκεῖνος.

Ἀφοῦ ἀποδείπνησαν, ἡ Ἑλενα, θέλοντας καὶ μὴ, μπῆκε μὲ τὸν Ἰζώρτζη στὴ κρεβατοκάμαρα, κι' ἡ Ματαράγκαινα στὴ διπλανή, ὅπου τῆς εἶχαν στρώσει νὰ κοιμηθῆ ὁ ἕνα ντιδάνι.

Δ'

Μεσάνυχτα

— Θὰ πέσω πρῶτα ἐγὼ καὶ σὺ δὲ θάρθῃς κοντὰ μου, παρὰ ἅμα σοῦ πῶ.

— Γιατί;

— Ἄ, μὴ ρωτᾶς τὸ γιατί. Ἀφοῦ σοῦ λέω ἔτσι;...

— Καλὰ· κι' ἂν δὲ μοῦ πῆς ὀλη νύχτα;

— Ὁχι, ὄχι! Θὰ σοῦ πῶ, θὰ σὲ φωνάξω.

Τὴ ὥρα εἶναι τὴν ὥρα;

Ὁ Ἰζώρτζης κοίταξε ἕνα ρολοῖ πού ἦταν ἀπάνω στὸ κομμό.

— Ἐντεκα παρὰ δέκα.

— Ἴσια μὲ τὰ μεσάνυχτα, πῶση ὥρα θέλουμε;

— Μία ὥρα καὶ κάτι...

— Ἔ, δὲν εἶναι πολὺ... Κάτσε στὴν πολυθρόνα πού καθόσουνα καὶ ψές, καὶ περιμένε! Ἔτσι περάσουν μὲ τὸ καλὸ τὰ μεσάνυχτα, ἔρχεσαι καὶ πέφτεις.

Ὁ Ἰζώρτζης — τί νὰ κάμη; — κάθησε. Ἡ Ἑλενα ξεντύθηκε κι' ἔπεσε στὸ κρεβάτι. Μὰ τὰ μπράτσα τῆς, γυμνά, τῶφθησε πάλι ἔξω ἀπὸ τὰ σκεπάσματα.

— Τώρα, τοῦ εἶπε, μίλα μου, γιὰ νὰ μὴν ἀποκοιμηθῶ!

Φέμματα. Ὁ φόβος τῆς ἦταν ἄλλος...

— Καὶ τί νὰ σοῦ λέω;

— Ὅ,τι θές. Λόγια.

— Ἐχεις τὰ ὁμορφότερα μπράτσα τοῦ κόσμου!...

— Ἄ, ὄχι τέτοια! ἔκαμε ἡ Ἑλενα τρομαγμένη κι' ἐσκέπασε ἀμέσως τὰ μπράτσα τῆς.

— Γιὰ τὰ μαλλιά σου λοιπόν; τὰ χρυσόμαλλα;... Μ' αὐτὰ πιά τὰ ξέρει ὄλος ὁ κόσμος...

— Οὐ, σῶπα, σῶπα, Ἰζώρτζη! ἂν ξακλουθήσης νὰ μοῦ λὲς ἀπ' αὐτὰ, θὰ σοῦ θυμώσω. Μὴ μὲ κοιτάζης! Καλύτερα κοίταζε τὴν Παναγία!

— Νὰ κοιτάζω τὴν Παναγία... καὶ νὰ σοῦ λέω τί, γιὰ νὰ μὴν ἀποκοιμηθῆς;

— Μὰ... κανένα παραμῦθι, κανένα συναξάρι.

— Δὲν ξέρω, καημένη...

Ἀφορμὴ γύρευε κι' ἡ Ἑλενα.

— Κι' ἐγὼ λοιπόν θὰ φωνάξω τὴ μάννα μου, εἶπε.

Καὶ σήκωσε τὴ φωνή, ὅσο πού νὰ μὴν ξυπνήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους.

— Μάννα!... Μάννα!... κοιμᾶσαι;

— Ἐπεσά... μὰ δὲ νυστάζω, ἀποκρίθηκε ἀπὸ μέσα ἡ Ματαράγκαινα.

— Ἄ, μπράβο! ἔκαμε ἡ Ἑλενα. Ν' ἀνοίξουμε τὴν πόρτα, μᾶς λὲς κανένα συναξάρι;... Τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, μάννα, νὰ χαρῆς τὰ παιδιὰ σου.

— Οὐ, τέτοια ὥρα, τέτοια λόγια, εἶπε ἡ Ματαράγκαινα. Συναξάρια τώρα θ' ἀκούῃ ὁ Ἰζώρτζης;

— Δὲν τότε γνοιάζει...

— Τότε γνοιάζει... ἄκου πού σοῦ λέω... κι' ἀφήσέ με νὰ κοιμηθῶ.

— Μὰ δὲν εἶπες πῶς δὲ νυστάζεις;

— Τώρα ἐνύσταξα. Σῶπα!

— Ἰζώρτζη, τί ὥρα εἶναι;

— Πάλι τὰ ἴδια; Ἐντεκα τώρα θὰ σημάνουν.

— Τί ἀργὰ πού περνάει ἡ ὥρα...

— Κοιμήσου καλύτερα... κι' ἅμα εἶναι μεσάνυχτα, σὲ ξυπνάω ἐγὼ.

— Ὁχι!

Κι' ἔτσι, πότε μιλιόντας μὲ τὸν Ἰζώρτζη, πότε μὲ τὴ μάννα τῆς καὶ πότε μοναχὴ τῆς, ἡ Ἑλενα πέρασε τὴ φοβερὴ αὐτὴ ὥρα.

Κι' ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, — ἰν πο ο υ ν τ ο .

Ὁ Ἰζώρτζης τῆς ἔδειξε τὸ ρολοῖ μὲ χαρὰ.

— Ἀκόμα, εἶπε ἡ Ἑλενα. Ἀσε νὰ περάσῃ κι' ἕνα κοῦάρτο τῆς ὥρας.

— Ἔ, καλὰ, ὕστερα θὰ μοῦ πῆς νὰ περάσῃ καὶ μισὴ ὥρα, ὕστερα μία, κι' ἔτσι ὡς πού νὰ ξημερώσῃ, ἔ;

Ἡ Ἑλενα δὲν τοῦ ξαναμίλησε. Ἐκλείσει τὰ μάτια τῆς κι' ἔκανε πῶς κοιμᾶται.

Ἔτσι πέρασε καὶ τὸ «κουάρτο».

— Ἑλενα! τὴ φώναξε ὁ Ἰζώρτζης. Ἑλενα κοιμᾶσαι;

Ἐκείνη μιλιᾶ.

— Ἑλενα! μεσάνυχτα περασμένα... καὶ κουάρτο... Ἀκοῦς;

Τίποτα.

Ὁ Ἰζώρτζης ἀποροῦσε. «Ἔτσι εὐτὸς νὰ ποκοιμήθῃ;... Ἀδύνατο».

Ἐπειτα συλλογίστηκε μὲ χαρὰ: «Ἄ, τὴν κατεργάρα, ξεπίτηδες τὸ κάνει!...»

Καὶ σὲ λίγες στιγμὲς ἡ Ἑλενα, φευτοκοιμισμένη, ἦταν στὴν ἀγκαλιά του.

Γιατί ἀλήθεια τόκανε ξεπίτηδες. Εἶχε περάσει ἡ ὥρα τοῦ φαντάσματος καὶ, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς μποροῦσε ἴσως νὰ περιορίσῃ τὴν ἐκδίκησή του στὰ χτεσινὰ καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀπόψε ἀνενόχλητη, δέχτηκε μιὰ στιγμή τὸ Ἰζώρτζη κοντὰ τῆς.

Ἀλλὰ τοῦ κάκου! Τὸ φάντασμα φύλαγε κει, πίσω ἀπ' τὴν πόρτα. Καὶ μόλις εἶδε τὸν ἄλλον νὰ πλώνῃ χέρι στὴ λεία του — παρυσιάστηκε!

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΑΤΕΣ ΗΤΑΝ

(ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΤΡΕΛΛΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ)

Θά σ'ας φανή ξεαιρετικά περίεργο τὸ ὅτι σχημάτισα γιὰ τὸν κ. Κοριτσόπουλο τὴν ἰδέα πὼς ἦσαν μὰ γάτα.

Καὶ ὅμως εἶναι ἀπλούσιαι. Ἦξερα γιὰ τίς γάτες τέσσερα, ἐντελῶς βεβαιωμένα, πράγματα: 1) ὅτι ἔχουν ἓνα ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον ἢ μὰ γιὰ τὴν ἄλλη· 2) ὅτι ἔχουν ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὰ ψάρια, ἐπίσης ἀδιάπτωτο· 3) ὅτι μποροῦν νὰ ξεχωρίζουν τὸ μεγάλο ψάρι ἀπὸ τὸ μικρὸ καὶ 4) ὅτι τὸ πρῶτο ἐνδιαφέρον, τὸ συναρμειάζουσιν, δὲν τίς ἐμποδίζει νὰ νυχιάζονται καὶ νὰ βγάξουν τὰ μάτια τους γύρω ἀπὸ τὰ ψάρια.

Ἐπειδὴ καὶ τίς τέσσερις αὐτὲς γατήσιες ἰδιότητες τίς εὑρίσκει καὶ στὸν κ. Κοριτσόπουλο, γι' αὐτὸ σχημάτισα τὴν ἰδέα πὼς ἦσαν μὰ γάτα. Στὴν ἀρχὴ τὸν «παρλληλίζω» ἀπλῶς μὲ γάτα, κατὰ τὴ λογικώτατη, μαθηματικὴ ἀρχὴ τοῦ παρλληλισμοῦ δυὸ ἀντικειμένων πὸ ἔχουν ὁμοιότητες. Αὐτὸ τὸ καταλαβαίνετε ὅλοι.

Κατόπι μ' ἄρσε νὰ τὸν «παρομοιάζω» ἐσωτερικὰ μὲ γάτα, νὰ τὸν παίρνω γιὰ γάτα μὲ σχῆμα ἀνθρώπου. Αὐτὸ θὰ τὸ καταλάβουν εὐκολώτατα οἱ κουτσοποιητές, πὸ ἔχουν τὴ δύναμη τῆς παρομοιώσεως πολὺ ἐντατικῆ, κ' αἰσθάνονται βαθιὰ τὴν ὁμοιότητα, ἄρα καὶ τὴ λογικότητα τοῦ συλλογισμοῦ, ὅτι δυὸ ὠραῖα μάτια λ. χ. εἶναι σὰν ἀστέρια λαμπερά, ἀπὸ τὴν ἰδιότητα πὸ ἔχουν κ' αὐτὰ κ' ἐκεῖνα νὰ ἀχτινοβολοῦν. Πάει καλά κ' αὐτό.

Τὸ ἀκόλουθο ὅμως περιστατικὸ, πὸ ἦταν γιὰ μένα μὰ μοιραία ἀποκάλυψη, μ' ἔκανε νὰ τὸν ταύτισω μὲ γάτα, νὰ τὸν ἰδῶ «σχηματικὰ» σὰν πραγματικὴ γάτα μὲ τὰ ὅλα τῆς καὶ μὲ τὴν οὐρά τῆς. Αὐτὸ δὲ θὰ τὸ καταλάβουν, παρὰ ὅσοι ἔχουν τὴ φαντασία τῆ δικῆ μου, τὴ θριαμβευτικὴ

φαντασία μου, πὸ κοροϊδεύει παρλληλισμοὺς καὶ φτωχοπαρομοιώσεις, πὸ δουλεύει ὄργιαστικὰ καὶ πλάθει κόσμους καὶ τοὺς ζῆ πραγματικὰ, γιὰ ἔχει ἀνάγκη νὰ φτερουγιάσει ἔξω ἀπὸ τὸ ζητιανόκοσμο πὸ στρυμώνεται μέσα στὴ στενὴ τούτη κρεατοχοάνη, καθὼς θὰ καταλάβετε παρακάτω.

Ἄς μποῦμε ὅμως στὰ γεγονότα.

Ἔβλεπε μὰ μέρα ἀπὸ κείνες, πὸ κανένας φόβος, οὔτε λύπη δὲ μὲ τάραιζε. Δὲν ἦμουν τὸ βρέφος, πὸ γύρευε νὰ ξαναγυρῶ στὴ μήτρα, μὰ τὸ βρέφος πὸ κατάλαβε πὰ τὸ ξεκόλλημά του καὶ πὸ τραβοῦσε μὲ σκληρὴ χαρὰ τὸν καινούργιο δρόμο του, τὸ δικὸ του δρόμο. Ἔνα γέλιο θριαμβευτικὸ γιόμιζε τὰ μέσα μου, γέλιο χαιρετισμοῦ πρὸς τὴ νέα ζωὴ καὶ σαρκασμοῦ πρὸς τὸ παλιὸ καλούπι, ἀπ' ὅπου βγήκα ἀγύριστα, ἀγύριστα. ἀγύριστα!.. χὰ, χὰ, χὰ!.. (Ὁφείλω νὰ σημειώσω ὅτι στὴ ζωὴ μου γίνομαι πότε τὸ πρῶτο βρέφος, πότε τὸ δεύτερο. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἦμουν τὸ δεύτερο).

Ἄν καὶ ἡ παρομοίωση δὲν εἶναι τέλεια, θὰ δώση, πιστεύω, σὲ μερικὸς νὰ καταλάβουν γιὰ ποιὰν αἰτία ἐκεῖνο τὸ βράδυ, — πὸ μούτυχε νὰ ξαναβρεθῶ παρὰ, τρίτῃ ἢ τέταρτῃ φορὰ, μὲ κάποιους διανοούμενους καὶ συγγραφέους, — θὰ δώση νὰ καταλάβουν, λέω, γιὰ ποιὰν αἰτία ἡ παρὰ μὲ κοίταζε θυμωμένα, ἐνῶ ἐγὼ τὴν ἔβλεπα σαρκαστικὰ, σὰ νὰ εἶταν ὄγρη, ξυρισμένη μήτρα, ἀηδιαστικὰ φουσκωμένη ἀπ' τὸ περιεχόμενό τῆς τὸ ρυπαρόβιο, τὸ ρυπαροτραφές, χὰ, χὰ, χὰ!.. ναί, ξεραστικὰ φουσκωμένη ἀπὸ τὴν παρὰ, χὰ, χὰ, χὰ, χὰ!.. ναί, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν παρὰ... (Ὁφείλω νὰ σ'ας πῶ καὶ τοῦτο, πὸς δὲν μπορεῖτε ἐσεῖς νὰ καταλάβετε τὸ γέλιο μου, τὸ ἀνώτερο γέλιο, πὸ ἔχει διαφορικὰ ἐλατήρια

ἀπὸ τὸ δικὸ σας γέλιο, καὶ πὸ σ'ας θυμώνει ὁμαδικὰ ἄλλο τόσο, ὅσο σ'ας ταράζει ἡ φαντασία μου).

Μιλοῦσανε, ὅπως καὶ τίς ἄλλες φορὲς, γιὰ πράγματα τοῦ κύκλου τους, μὰ ὄχι ἀπάνω στὴν πνευματικὴ τους ἐπίδοση καὶ εἰδικότητα. Ἔκαναν ἐπαγγελματικὸ καὶ προσωπικὸ κουτσομπολιό, ἐντελῶς γατήσια πράγματα, πὸ ἀποτελοῦσαν ὅμως γι' αὐτοὺς τὸ ἅπαντο τοῦ ἐνδιαφέροντός των. Χὰ, χὰ, χὰ!.. Ρωτήθηκα, τί διάολο, ποῖα ὄρη λοιπὸν ἀνακοίνωσης, ἐπικοινωνίας, συγκεντρώνει αὐτοὺς τοὺς κυρίους, ἂν ὄχι ἡ ἴδια πὸ συγκεντρώνει τίς γυναικούλες στὶς αὐλὲς καὶ τοὺς μπακιλόγατους στὸ συνοικιακὸ κερνεῖο;

Χὰ, χὰ, χὰ!.. Τί πρόστυχη ποιότητα ὄρης! Καὶ καλὰ οἱ ἄλλοι. Μὰ κ' ὁ κ. Κοριτσόπουλος; Αὐτὸς ὁ μέγας διανοούμενος, πὸ καμινῶνει σὰν παγῶνι γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνωτερότητα πὸ καμινῶνει πὸς ἔχει; Τί ἐστὶ πνευματικὴ ἀνωτερότητα, κύριε Κοριτσόπουλε; Μήπως ἐστὶ τὰ ψάρια, ἡ ἀριθμητικὴ πὸ σὲ κάνει ἱκανὸ νὰ μετῶς τίς διαστάσεις τῶν ψαριῶν, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ μέγα καὶ ἀγιάτρευτο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ λλλλαό, ἀξκόλλητη ἐπαρῆ μὲ τοὺς «ὁμοίους» μέσα στὴ χοάνη τοῦ συναγελασμοῦ, πὸ τὸν ὀνομάζεις ἐσὺ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση; Χὰ, χὰ, χὰ!..

Πούφφφ!.. κάτι βρώμησε. Γιὰ νὰ μὴ βγάλω τὸ μαντίλι μου, τοὺς ἀφήνω νὰ λένε, κ' ἐγὼ κάνω μιὰ βουτιά στὸ μέσα μου. βρῶσκω τὸν ἑαυτὸ μου, κ' ἀνοίγω κουβέντα μαζὶ τοῦ ἀπάνω στὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς. Ἐίπαμε πολλὰ μετὰ κρεμαστήκαμε κ' οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ φεγγάρι, πὸ ἔλαμπε στὸν οὐρανὸ ναί, κάναμε κούνια ἀπὸ τὸ φεγγάρι μ' ἓνα μακρὸ σκοινί, ὡς ἐφ' ἑρτὰ μίλια μᾶκρος, καὶ κουνούσαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὡχ, τί ὠραῖα, σιγοτραγουδώντας ἓνα ἀντάντε τοῦ Μπετχόβεν, πὸ μπορεῖ νὰ ἦτανε καὶ δικὸ μας. Καταλάβατε, βέβαια, γιὰ τὸ κάναμε αὐτό; Ἴδου: Μᾶς βάραιναν κάποια μυστικὰ τῆς ζωῆς, καὶ εἶπαμε νὰ διασκεδάσουμε λίγο.

Ποῖος μπορεῖ νὰ κἀνη τέτοιο πρᾶμα, ἔ; Χὰ, χὰ, χὰ!.. Ποῖος μπορεῖ νὰ δέση σκοινί ἀπὸ τὸ φεγγάρι καὶ νὰ κουνιέται στὸ χάος μὲ τὸν ἑαυτὸ του; Πρῶτα πρῶτα, πρέπει νᾶχετε ἑαυτό. Μὰ ἔχετε; Αὐτὸ νὰ

δοῦμε! Ἄν εἶχατε, δὲ θὰ κἀνατε τέτοιες κουτσοσυγκεντρώσεις, γιὰ τὴν θὰ τὸν κἀνατε τὸν ἑαυτὸ σας μέσα στὶς κουτσοσυγκεντρώσεις αὐτές. Κάτι ἔχετε, βέβαια, μὰ αὐτὸ τὸ κάτι εἶναι ἓνας κοινός, περιληπτικός, συναγελαστικός ἑαυτοῦλης, πὸ δὲν ἀνήκει στὸ ἄτομό σας (γιὰ τὴν σ'ας λείπει κ' αὐτό), παρὰ στὴν ὁλότητα τῆς ἀγέλης. Ναί. Ἄν εἶχατε ἰδιαίτερο ἀτομικὸν ἑαυτό, θὰ τρέχατε στὴ μοναξιά νὰ τὸν βρῆτε, νὰ σ'ας βρῆ, νὰ κουβεντιάσετε γιὰ τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς. Μὰ οὐτ' ἑαυτὸν ἔχετε, οὔτε μυστικὰ τῆς ζωῆς σ'ας βάραινον, ὡ ντοκουμεντᾶτοι σοφοί, πὸ εἶστε κολλημένοι μονοκόματα σὲ μιὰν ἀγέλη, χὰ, χὰ, χὰ!.. μιὰν ἀδιάσπαστην ἀγέλη, παστωμένη μέσα στὸ ἀφροδισιακὸ βρωμοτσούκαλο τοῦ συναγελασμοῦ, χὰ, χὰ, χὰ!.. καὶ πὸ ἔξω ἀπ' αὐτὸ δὲ θὰ μποροῦσατε στιγμὴ νὰ κἀνετε, γιὰ τὴν θὰ σ'ας τρέλλαινε τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ ἡλιου τῆς περὶφρανης μοναξιάς μου. Αὐτὸ τὸ ἀλληλοκόλλημά σας σὲ μιὰν ἀγιάτρευτα ἀδιάσπαστην ἀγέλη τὸ λέτε «ἐνδιαφέρον στὸς ὁμοίους» χὰ, χὰ, χὰ!.. καὶ «ἀγάπη» πρὸς τοὺς ὁμοίους. Ναί, μιὰν ἀκοίμητη, ἀδιάπτωτη λαχτάρω πρὸς τίς βρωμὲς τοῦ ἐνός καὶ τ' ἄλλουνοῦ, καὶ τίποτις ἄλλο.

Ἐπειτα, γιὰ νὰ κρεμαστήτε ἀπὸ τὸ φεγγάρι, πρέπει νᾶχετε τὴ δικὴ μου φαντασία. Ποῦ θὰ βρῆτ' ἐσεῖς τὴ φαντασία μου, μιὰ θετικὴ φαντασία, ἀπρόσιτη στὴν κρεατένια σας νόηση, τὴ φαντασία πὸ θὰ σ'ας ἔδινε νὰ νιώσατε πραγματικὴ τὴν ἡδονὴ τῆς φρίκης μιᾶς τέτοιας κούνιας, τόσο, πὸ ἡ φρίκη νὰ ζωγραφιστῆ στὰ μάτια σας; Κι' ἀκόμα, ὅταν τύχη, ὅπως τ' ὄπαθα ἐγὼ, ὅταν τύχει νὰ σὲ κουνήσῃ ὁ ἑαυτός σου τόσο δυνατὰ, ὥστε νὰ πάσης βόλτα πᾶνω ἀπὸ τὸ φεγγάρι — ὅπως τ' ὄπαθα, σ'ας λέω — παναγία μου... καὶ νὰ βγάλῃς μιὰ φωνή, μιὰ φωνὴ τρομάρας ἀουουουου!.. Ἐ; Χὰ, χὰ, χὰ, χὰ!.. — Ποῦ θὰ βρῆτε ἐσεῖς τέτοια φαντασία, πὸ νὰ τρομάζετε ἀπὸ τὴ φαντασία σας; Σ'ας ἀφήνει ἡ πραγματικότητα, ἡ περίφημη πραγματικότητα τῆς ζωῆς, ὅπως τὴ λένε, δηλαδὴ τὰ ψάρια, τὸ μέτρομα τῶν διαστάσεών τους, τὸ ἀλληλοφάγωμα καὶ τὸ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφερό γιὰ τίς βρωμὲς τοῦ ἐνός καὶ τ' ἄλλουνοῦ μέσα στὴν κατασρόλα τοῦ συναγελασμοῦ; Χὰ, χὰ, χὰ!.. (Ὁφείλω πάλι νὰ σ'ας πῶ ὅτι δὲν πρέπει

Τὸ Σεματινθίον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Καὶ πάλι «ζήτημα» Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας.

Ὁ κ. ὑπουργὸς τῆς Παιδείας μελετᾷ ἕνα νομοσχέδιο, κατὰ τὸ ὅποιον τὸ Κράτος θὰ διαθέτῃ 500.000 τὸ χρόνο, γὰρ νὰ μεταφράζονται σὲ ξένη γλῶσσα—γαλλικά, ὑποθέτω, κυρίως—δύο ἔργα τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, στοχάζεται ὁ κ. Ὑπουργός, οἱ συγγραφεῖς μας, σύγχρονοι καὶ παλαιότεροι, θὰ γνωρισθοῦν σιγά-σιγά στὴν Εὐρώπῃ. Θὰ εἶναι, νὰ ποῦμε, μιὰ προπαγάνδα τῆς Λογοτεχνίας μας στὸ Ἐξωτερικόν, ἀνάλογη μ' ἐκείνη πού κάνουν γιὰ τὴ δική τους κ' ἄλλα Κράτη, ὅχι μόνο μικρὰ σὰν τὴ Βουλγαρία, ἀλλὰ καὶ μεγαλύτερα. Μόνο ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔκανε ὡς τώρα τίποτα—ἡ μικρὰ πράγματα,—γιὰ νὰ δείχνῃ στὸν κόσμον πὼς ἔχει καὶ συγγραφεῖς, ἀπλούστατα δηλαδὴ πὼς εἶναι πολιτισμένη. Ὁ κ. Παπανδρέου, μεγάλος φίλος, θιασώτης κ' ὑποστηρικτὴς τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, κάνει τώρα καίτι γενναῖο. Γιατὶ μισὸ ἑκατομμύριον τὸ χρόνο εἶναι ὑπερῶς ἀρκετὸ γιὰ τὴ μετάφραση, τὴν ἔκδοση καὶ τὴ διαφήμιση δυὸ βιβλίων, καὶ πάλι δυὸ βιβλία τὸ χρόνο εἶναι ὑπερῶς ἀρκετὰ γιὰ τὸ σκοπὸ.

Ποιὸς, ἀπὸ κείνους τοῦλάχιστο πού θάταν σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσουν αὐτὸ τὸ σκοπὸ, θάλεγε ὄχι; Κι' ὁμοῦ ἀκούστηκαν ἀντιρρήσεις κ' ἀντιγνωμίαι κ' ἀπ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους! Κι' ἄλλοι εἶπαν πὼς τὸ μέτρο εἶναι περιττό, γιατί ὅταν μιὰ Λογοτεχνία ἀξίζει, γνωρίζεται μονάχη της. Ἄλλοι πὼς εἶναι πολὺ δύσκολη... ἡ ἐκλογή τῶν ἔργων καὶ θὰ γίνονται καυγάδες κ' ἀδικίες. Κι' ἄλλοι τέλος—οἱ αἰώνιοι ἀρνηταί— πὼς ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία δὲν ἔκανε τίποτα ὡς τώρα καὶ δὲν ἔχει μούτρα γιὰ παραῆξο.

Περίεργο πρᾶγμα, κάθε φορά πού πρόκειται νὰ γίνῃ κάτι καλὸ, νὰ τὸ παρεμποδίζουν μὲ τὴ μουρμούρα τους αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πού θὰ εἶχαν νὰ ὠφεληθοῦν πρώτοι! Μόνο στὴν Ἑλλάδα νὰ συμβαίῃ τὰς αὐτῶν; Μὰ τότε εἶναι ἡ πιὸ παράδοξη χώρα τοῦ κόσμου! Τί θὰ πῇ, πὼς, ὅταν ἀξίξῃ μιὰ Λογοτεχνία γνωρίζεται μονάχη της; Γιατὶ αὐτὸ δὲν τὸ εἶπαν τάχα καὶ τὰλλα Κράτη, πού κάνουν τόσο πολυδάπανη προπαγάνδα; Κ' ὑπάρχει, ἀλήθεια, περίπτωση πού μιὰ πρωτοβουλία, ἕνα σπρώξιμο, μιὰ ὑποστήριξη, εἶναι πράγματα περιττά; . . Δύσκολη ἡ ἐκλογή. Καὶ γιατί; Ἐνας πού θάῆρε τὴ δουλειά του—καὶ δὲν πιστεύω νὰ μὴν ὑπάρχουν καὶ στὴν Ἑλλάδα ἄν-

θρωποι πού νὰ ξέρουν αὐτὴ τὴ δουλειά—θὰ τὴν ἔκανε μ' ὄσην εὐκολία ἔσεῖς διαλέγετε τὸ καλύτερο ὕψωμα γιὰ τὴ φορεσιά σας. Θὰ γίνουν, λέει, καυγάδες κ' ἀδικίες, Ἄλλὰ καὶ ποτε δὲν ἔγιναν; Ἄς γίνουν! Δὲν θὰ ζηλάσῃ ὁ κόσμος ἐπειδὴ φρέτος, ἄς ποῦμε, θὰ διαλεχθῇ κ' ἕνα βιβλίο πού ἴσως δὲν θὰ παραῆξῃ. Τοῦ χρόνου θὰ διαλεχθῇ ἕνα καλύτερο. Ἡ μήπως δὲν ἔπρεπε νὰ κάμουμε οὔτε Θέατρο, οὔτε Ἀκαδημία, ἐπειδὴ τυχὸν μπεῖχαν ὁ Α ἀντὶ τοῦ Β, ἢ ὁ Γ ἀντὶ τοῦ Δ; Ἄνθρωποι πού κοιτάζουν τὰ πράγματα ἀπὸ πῶ ἀψηλά, δὲν σταματοῦν σὲ τόσο ἀσήμιαντες λεπτομέρειες. Ὁ καιρὸς διορθῶναι τις ἀδικίες. Ἄλλὰ νὰ περιμένουμε νάρθῃ πρώτα ἐπὶ τῆς γῆς ἡ Βασιλεία καὶ ἡ Δικαιοσύνη τῶν Οὐρανῶν, γιὰ νὰ πραγματοποιήσουμε μιὰ ὠραία ἰδέα, γιὰ νὰ ἰδρῦσουμε ἕνα χρήσιμο ἔργο, ἀπὸ φόβο μὴ γίνῃ σήμερα μιὰ μικροαδικία ἢ ἕνας μικροκαυγὰς, εἶναι σωστὴ ἀνοησία.

Ὅσο γιὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν ἀρνητῶν, πὼς ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία δὲν ἔχει ἀκόμα «μούτρα γιὰ Εὐρώπῃ», τὸν ρίχνουν τὰ πράγματα τὰ ἴδια. Προχθὲς ἀκόμα, ὁ Παλαμάς, πού τὰ ἔργα του μεταφράσθηκαν γαλλικά καὶ ἀγγλικά, ἀνακηρύχθηκε ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Προχθὲς ἀκόμα, μιὰ ὠραία γαλλικὴ μετάφραση τῆς «Πάπισσας Ἰωάννας» τοῦ Ροῦδι ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ γραφοῦν τὰ πιὸ ἐνθουσιώδη ἄρθρα. Καὶ τὸ ἑλληνικὸ βιβλίο διαβάσθηκε στὴ Γαλλία πολὺ. Τὸ ἴδιο, κ' ἴσως ἀκόμα περισσότερο, θαυμάσθηκαν ἐκεῖ—πέρα τὰ διηγήματα τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν κ. Κλεμάν. . . Δὲν ἔχουμε ἔργα γιὰ μετάφραση; Μὰ ποῦς τὸ λέει; Ἐγὼ λοιπόν, ἂν μ' ἔβαζαν κριτὴ, θὰ διάλεγα γιὰ τὸ 1931 τὰ «Διηγήματα» τοῦ Παπαντωνίου καὶ τὴ «Ζωὴ ἐν Τάφῳ» τοῦ Μυρσίβηλη. Κι' ἂν δὲν τιμοῦσαν ἐκεῖ—πέρα τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἄς ἔχανα τὸ στοίχημα.

Καὶ γιὰ τὸ 1932;

Ἄς γίνῃ ὁ νόμος καὶ σὰς λέω.

Γρ. Ξ.

Ἐνὼ κινηματογραφοῦνται δύο Ἑλληνικά ἔργα

Μετὰ τὴν ἀπόπειρα συγγραφῆς πρωτοτύπων σεναρίων, οἱ Ἑλληνικὲς κινηματογραφικὲς ἐπιχειρήσεις ἔκαμαν ἐκεῖνο πού ἔπρεπε νὰ εἶχαν κάμει ἀπὸ τὴν ἀρχή: Ἐστράφησαν πρὸς τὸ Ἑλληνικὸ μυθιστόρημα. Ἀκόμη καὶ οἱ ξένοι πού εἰσήγαγαν τὰ φιλμ παρλάν, τις ὁμιλοῦσες καὶ ἠχητικὲς ταινίες, ἀκόμη καὶ αὐτοὶ δέχονται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔξω ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα ἕδωρος περισσότερο πρόσφορο γιὰ κινηματογραφικὴ

ἐπιπέλαση. Καὶ ἂν ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶχε κάποια κλονισθῇ κατὰ τὴν πρώτη περίοδο τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἠχητικῶν καὶ ὁμιλοῦσων ταινιῶν, ἀλλὰ γλιόφρα ἐκατάλαβαν ὅλοι ὅτι δὲν εἶναι ἡ μηχανικὴ τελειοποίησις ἰκανὴ νὰ μεταβάλλῃ τὴ φύσιν τοῦ κινηματογράφου. Ἡ ὁμιλοῦσα ταινία εἶναι γιὰ τὸν κινηματογράφον μιὰ ἀνατρισιβήτη μηχανικὴ πρόοδος, ἀλλὰ εἶναι κ' ἕνας πολὺ σοβαρὸς κίνδυνος. Γιατὶ εἶναι μὴν μιὰ κατάκτησις, πού εἶναι προορισμένη νὰ προσφέρῃ, ὄχι στενὸν στὸν κινηματογράφον, ἀλλὰ εὐρύτερα στὸν ἄνθρωπον, μιὰ ὑπηρεσία,—ἀφοῦ, χάρις στὴν ὁμιλοῦσα ταινία, τὸ παῖξιμο ἢ φωνή, ἢ τέχνη ἕνας μεγάλου ἠθοποιῦ δὲν θὰ γίνεται μέσα στὸ χρόνο, ἀλλὰ θὰ προσφέρεται, ἔστω καὶ μὲ μέσα μηχανικά, στὶς ἐρχόμενες γενεές,—ἐκινδύνευσε ὅμως νὰ γίνῃ ἀφορμὴ κακοῦ, ὅταν γιὰ μιὰ στιγμή, κατάπληκτοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ὁμιλοῦσα ταινία, ἐνόμισαν ὅτι αὐτὴ εἶναι ὁ κινηματογράφος.

Ὁ κινηματογράφος ἦταν ἕνα εἶδος διάφορο ἀπὸ τὸ θέατρο, γιατί δὲν εἶχε ὡς βίαση τὸ διάλογο, ἀλλὰ ἦταν τὸ ζωντανεῖο τοῦ μυθιστορήματος. Ἐδινε ὅλη τὴν ἀπέραντη ἔκτασι σὲ χρόνο καὶ τόπο, πού μόνο τὸ μυθιστόρημα δίνει, τὸ μυθιστόρημα πού ἔχει ἐλευθερίες ἀγνωστες στὸ θέατρο καὶ ξένες τελείως πρὸς τὴ φύσιν τοῦ θεάτρου. Τὸ κοινὸ ἔβλεπε ζωντανεμένο ρομάντσο καὶ ὄχι θεατρικὸ ἔργο. Ἡ ὁμιλοῦσα ταινία, ὑποχρεωμένη νὰ δίνῃ θέσιν ἐξαιρετικὴν, ὄση σχεδὸν καὶ τὸ θέατρο, στοὺς διαλόγους, παρεμύθησε τὴν γοργὴν ἐκείνη δρόση, τις ἀναρίθμητες ἐναλλαγὲς σκηνῶν, ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο πανηγύρι τῆς ὀράσεως, ἔγινε ἕνα θεατρικὸ ἔργο, μὲ τὸ μειονέκτημα ὅτι οἱ ἠθοποιοὶ ἦσαν σκιαι καὶ οἱ φωνὲς ὄχι ἀληθινές, ἀλλὰ κόνσερβαρισμένες. Μὲ ἄλλα λόγια, ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴ φύσιν τοῦ κινηματογράφου γιὰ νὰ πλησιάσῃ τὸ θέατρο, μὲ μοναδικὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ νὰ δώσῃ, ὅσο ἦταν δυνατόν τελειότερα, τὴν ἰδέαν τοῦ πραγματικοῦ θεάτρου.

Γιὰ νὰ κατορθώσῃ ὅμως αὐτὸ, εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ ὁμιλῶν κινηματογράφος νὰ δαπανᾷ τὰ τριπλάσια καὶ τὰ τετραπλάσια ἀπὸ τὸν βουβόν.

Γιὰ νὰ γυριστῇ μιὰ ὁμιλοῦσα ταινία, ἀντιμετωπίζεται πρόβλημα ἀπομονώσεως τῶν ἤχων, γιατί τὸ μηχανήμα μπορεῖ νὰ γράφῃ καὶ ἄλλους ἤχους, οἱ ὅποιοι δὲν συντρέχει κανένας λόγος ν' ἀκούωται κατὰ τὴν παράστασι. Ἐνα ἀκόμα οικονομικὸ μειονέκτημα πού ἀντιμετωπίζει ὁ ὁμιλῶν, εἶναι ὅτι, ἐνὼ κοστίζει μιὰ ὁμιλοῦσα ταινία πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιὰ βουβή, δὲν ἔχει τὴ διάδοσι τῆς βουβῆς, γιατί ἡ γλῶσσα περιορίζει, διαγράφει σχεδὸν τὸν διεθνῆ χαρακτήρα τῆς ταινίας. Στὴ βουβή, ἐλειτουργοῦσε ἡ δρασι τοῦ θεατοῦ καὶ ἡ φαντασία του. Ἡ ὁμιλοῦσα ὅμως δὲν εἶναι μόνο θέαμα, ἀλλὰ καὶ ἀκρόαμα, καὶ ὅταν ἡ γλῶσσα εἶναι ξένη, τὸ ἀκρόαμα αὐτὸ δὲν εἶναι προορισμένο νὰ συγκινήσῃ τὰ μεγάλα πλήθη, αὐτὰ πού ὑπῆρξαν ἕως σήμερον τὸ κύριο στήριγμα τοῦ κινηματογράφου. Οἱ ἀμερικανοὶ θὰ παρακολουθοῦν τις ἀμερικανικὲς ταινίες, ἀλλ' ὄχι ποτὲ τὴν παραγωγή τῆς Οἴφρα. Αὐτὴ θ' ἀπευθύνεται μόνο στὸ κοινὸ πού ξέρει Γερμανικά.

Ἐνὼ λοιπὸν αὐξάνουν τὰ ἔσοδα μιᾶς ὁμιλοῦσας ταινίας, τὰ ἔσοδα τῆς ἐλαττοῦνται. Καὶ αὐτὰ ὅλα δὲν εἶναι θεωρίες, ἀλλ' εἶναι πορίσματα πειραμάτων. πού ἔδωκε ὁ σύγχρονος οικονομικὸς ἀπολογισμὸς τῶν μεγάλων ξένων κινηματογραφικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ὁμιλοῦστος, τὸ ἔλλειμα τῆς Οἴφρα κοντοζυγώνει τὸ δισεκατομμύριον, καὶ στὸ Χόλλυγουντ τὰ πράγματα εἶναι τραγικά. Τί θὰ γίνῃ, κανεὶς δὲν ξέρει. Τὸ φρεσκότερον εἶναι ὅτι ἄνθρωποι νὰ γίνων συντετότεροι καὶ νὰ ἐκτιμῶν κατὰ πὼς πρέπει, νὰ μεταχειρίζονται ἐκεῖ πού πρέπει καὶ ὅπως πρέπει, τὴν κάθε μηχανικὴ πρόοδο.

Οἱ Ἑλληνικὲς κινηματογραφικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ συγκεκριμένα δύο ἀπ' αὐτές, ἐκατάλαβαν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ μὲν Ἑλλάς-Φιλμ ἀνέλαβε νὰ γυρίσῃ τὴ «Στέλλα Βιολάντη» τὸ γνωστότατο ἔργο τοῦ κ. Ξενοπούλου, ἡ δὲ «Ὀλίμπια-Φιλμ» τὸν «Ἀγαπητικὸ τῆς Βοσκοπούλας» τροποποιημένον περισσότερον σὲ μυθιστόρημα. Καὶ οἱ δύο προσπάθειαι εἶναι ἀξιοπρόσπεκτες, γιατί πύτησαν σὲ στερεὸ ἕδωρος, καὶ τὸ μόνο πού θὰ δείξουν εἶναι ἂν ἔχουν τὰ κατάλληλα στελέχη, καλλιτεχνικά καὶ σκηνοθετικά, γιὰ νὰ βγάλουν πέρα δύο ἔργα πού, ἂν πιασθοῦν καὶ ἂν σκηνοθετηθοῦν καλά, εἶναι προορισμένα νὰ σημειώσουν ἐπιτυχία μοναδική.

Μπ.

Ἐνας Ρωμῶνος γιὰ τὸν Παλαμά

(Τὸ ἄρθρον πού μεταφράζω, δημοσιεύτηκε στὸ φύλλο τοῦ Νοεμβρίου τοῦ παλιοῦ ρωμουνικοῦ περιοδικοῦ «Λογοτεχνικὴ Ζωή» τοῦ Βουκουρεστίου. Εἶναι γραμμένον ἀπὸ τὸν τακτικὸν κ' ἐκλεκτὸν συνεργάτην τοῦ περιοδικοῦ τούτου κ. Ἐρμ. Μπουκούτσιαν, συγγραφεὴ δυνατὸν καὶ πολὺμορφον. Ντεπουτάρισε στὴ Ρωμουνικὴ Λογοτεχνία μ' ἕνα τόμο ποιημάτων. Κατόπιν ἐξέπληξε, ὅσους τὸν παρακολουθοῦσαν, μὲ μιὰν Ἑθνογραφίαν ἀναμφισβητήτου ἐπιστημονικῆς ἀξίας. Ἄλλὰ, μὲ τὸ «Βιβλίο τοῦ καιροῦ», ἐαναγύρισε στὴ λογοτεχνία. Καὶ τῆς ἐχάρισε στὴ σειρά: τὸν «Κόκκινον φάγγον», πού, ἂν κ' εἶναι ἀπλὲς σημειώσεις ἑνὸς περιπατητοῦ ἢ ὁδοιπόρου, ἔχουν μιὰ θαυμασιὰ λογοτεχνικὴ σύνθεσι τὴν «Φυγὴν τοῦ Σέρκου», καίτι μεταξὺ μυθιστορημάτων καὶ διηγήματος, περὶ τὸν πού οἱ Γάλλοι χαρακτηρίζουν narration καὶ τὸν «Δαμαστὴν Κελήτων», τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἔργων του. Ὅπως ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα του, κ' οἱ λίγες αὐτὲς γραμμὲς γιὰ τὸν Μεγάλον Ἑλληνα ποιητὴν, εἶναι γραμμέναι μὲ τὸ αὐστηρὸ προσωπικόν, δικόν του, ζωντὸν στυλ, μὲ τὴν τεχνικὰ σφιχτοδεμένην φράσιν, κ' ἔχουν κάτι ἀπὸ αὐτὸ πού ἕνας του κριτικὸς ἐχαρακτήρισε «παράδοξον, ζωτικόν, ἀσύνθητον θαυμάσιον»).

Ἡ Ἀθήνα τῶν παλιῶν χρόνων εἶναι μιὰ πόλις πού κρύβεται. Συντρίμμα τῆς ὑπάρχουν σ' ὅλα τὰ Μουσεία τῆς Εὐρώπης. Ἐνθουσιώδεις περισσότερον τὸν κίονα τοῦ Ἐρεχθίδου, στημένον, σ' ὄλο του τὸ ὕψος, σὲ μιὰν αἰθουσα τοῦ British Museum. Οὔτε ὀλόκληρον τὸ ἀέτωμα τοῦ

δουλοῦ Περθεγόνης, μὲ τοὺς θεοὺς καὶ τὴν θέσιν τοῦ Φειδία, δὲν μ' ἐτάραξε τόσο. Ἀνεξήγητα γάρ ἐστιν ἡ θέσις του, στήν Ἀκρόπολιν, στή γωνιά τῆς πλευρᾶς πρὸς τὸ Λυκαβηττά. Ὁ κορυφὸς Βοιωτὸς ὀρθώνειται στὰ ποντοβρίμια καὶ τὴν ἀνταντακλάσεις ἐνὸς ζορηφόδου, κερνέτου οὐρανοῦ, μὲ μιὰ πάλιν Γεγόντων στὸν μακρυνὸν ὀρίζοντα καὶ σάρματος γυρισμένος στὸν ἕνα ὄμο. Ἀπὸ εἰς χορδὴς τῆς πέτρας λυρὸς του, στήν εἰσοδὸν, ἡ χορδὴ τούτη ἔλειπε γὰρ πάντα. Μόνον τὰ ἴχνη τοῦ καρφοῦ τοῦ τὴν κρατοῦσε, διακρίνοντα, σὺν ἑνὶ μικρῷ ἀγασματάρι δακρυῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, οἱ ἐξὴ θυγατέρες τοῦ Ἐρεχθεῦς, οἱ Καρυάτιδες, ἀπενίζον ἀδιόφορες, μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τὸν Περθεγόνα, τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Τούτων ὁ ἄγγελος, ἱερὸς ἄγγελος, τοὺς ἄρπαξεν ἀπὸ ἑνα βραχίονα, ἢ ἔφθειρε καίτω ἀπὸ τὸ φέρονται τὴν θηλή τῶν μαστῶν ἢ τὴν ἀκρὴ τῆς μήτης των. Δὲν κλονίζονται, καθὼς τὸ ὕψηλό διὰ δῆμα τοῦ φοροῦν γύρω πρὸ μέτωπον.

Ὁ κώδιον τοῦ μῦθου διώχνει ἀπὸ τὸν ἱερὸ λόφον παραπαίοντας μὲς στὸ σκοτάδι καὶ σκοπιάτοντας ἐπάνω στοὺς βράχους, πρὸς τὴν ἐρημίαν τῆς δόσης θέσις σ' ἄλλον κόσμον. Εἶναι ὁ κόσμος τῶν Καρυάτιδων, παλιὸς δῶμιον χιλιάδων χρόνων. Ἐρχεται ὅταν τροβηζοῦν οἱ σῦρτες, ὅταν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτες ἀγροντοῦν οἱ φύλακες. γὰρ νὰ τοὺς συντροφεύει, καὶ μὲ μιὰ γυναῖκα κίστη ἀνώτερη κάθε παραδειγματος, δὲν θέλησαν νὰ ἀποξενωθοῦν καὶ νὰ κόψουν τὸν πρῶτο τους δεσμό. Γιατὶ σκεπτόμυνα ἔσαν ὅμοιο κίονα μπροστὰ στὸν Μεγάλον ποιητὴ τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας, τὸν Κωστὴ Παλαμῆ;

Νά τος, στὸ σκοπνί, σ' ἑνα μικρὸ δωμάτιον ἐργασίας τοῦ, τὰ βιβλία ἀραδιασμένα στὰ ρίφια ὡς τὴν ὄροφ, σωριασμένα στίς γωνίες, ριγμένα στὸ γραφεῖο, στὰ σκαμνιά, ἢ στὸ πάτωμα, μᾶς κλείουν τὸν δρόμον, μᾶς διώχνουν ἔξω. Μικρὸς κ' ἡσυχος, ἕνας γεροντάκος ὑπερβδωρομηχανοῦτης κατὰ τὴν βεβαιώσεις τῶσων βιογράφων του. Τὸν κοιτάζω κάπως τρομαγμένος, ταραγμένος. Τὸν ἀνεξήγητα ρωτώντας τοὺς ἀστυφύλακες καὶ τοὺς σταλβωτάς, προσπαθώντας, κατὰ τὴν διάβασον τῶν δρόμων νὰ φυλαχθῶ ἀπὸ τὰ τράμα καὶ τ' αὐτοκίνητα, καὶ γελούσα μὲ τὴν ἀμνηχανία τοῦ συντρόφου μου, Ἀθηναῖον τὴν καταγωγὴ, ποῦ φαινότανε πὸς εἶχε ξεχάσει μὲ μιὰς τὴν Ἀθήνα, ἕως αὐτὸ τὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀρ. 3, μὲ τὴν πέτρινη κ' ἴσια σκάλα, πίσω ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο. Ἦποτε περίεργον ἢ μυστηριώδες. — Ἀπὸ ποῦ τὸ ρίγος; Αὐτὸς μαζεύεται περισσότερο στὸ σκαμνί, κινεῖται σὺν κάθε γέρος καὶ φαίνεται πρὸ ζωηρός.

Πρὸ ὀλίγου, ὅταν ἐρχότανε εἰς προῦπάντησή μου, ἦταν ψηλὸς κ' ἄερινος ξεπερνώντας με ἀρκετὰ σ' ἰνάστημα. Λαμπρὰ τὰ μάτια μὲ παρατηροῦσαν κάτω ἀπὸ ἕνα μέτωπο ποῦ τὸ σκαίξαν ὅλο τὰ μαλλιά, μόλις ἀσπρισμένα. Κοιτάζω κάτω, ἀφροῦ κάθησε καὶ περίμενε νὰ τοῦ εἰπῶ ποῖς εἶμαι καὶ τὴν μὲ φέρνει σ' αὐτόν, σάρματος νῆστην δυνατὸ νὰ ἰδῶ ποῦ μπήκανε καὶ κρυφτηκαν, αὐ ρίζες, τὸ ὕψηλό του ἰνάστημα κ' ἡ ἐκάνησία του. Ἀφάνταστα πυκνὰ τὰ φρούδια του, γέρνοντας ἐπάνω στὰ μάτια σὺν βλέφαρον ἀετοῦ. Εἶναι κλειστὰ ἀποκίτω των τὰ μάτια καὶ μὲ παρακολοῦθον ὑπὸ τὸ παραπέτασμα τοῦτο, σκόπιμα ἀπλοῦμένο;

Κοντὰ του, ὀρθὴ, τὸν συντροφεύει μιὰ ἐνωματομένη φωνή, σὲ κόρη, ποῦ πρὶν νῆξη τὴν ἡλικία τῆς Ἀντιγόνης καὶ πῶχει βέβαια, κολλημένα στοὺς κρατάρους καὶ βοστρυχισμένα γύρω στ' αὐτὰ, τὰ ξανθὰ τῆς μαλλιά, γαλάζια τὴ ματιὰ κ' ἀτάραχη κ' ἡσυχον, κανονικὸ καὶ σταθερὰ τὸ βῆμα.

Ὁμιλῶ κωτωμένος λιγάκι, σὺ νὰ νοιώθω τὴν ἀνάγκη νὰ γίνω ἀκουστός, πρὸς τὸν ὀλιγόλογο καὶ τόσο κλεισμένο στὸν ἑαυτὸ του ἄνθρωπο τοῦτο, καὶ ξαιρικὰ ἢ ἀπάντησι ἐρχεται ἀπὸ ἐπάνω, ἀπὸ τὸ προσεκτικὸ στόμα τῆς κόρης. Ὁ ποιητὴς θέλει νὰ μάθῃ τὴν τωρινὴν κατάστασι τῆς Βοιωτικῆς λογοτεχνίας, ἂν τὸ πρῶτον εἶναι ἀγαπητότερον τοῦ στίχου, μερικὰ ὀνόματα συγγραφέων κ' ἔργων. Μαθαίνω κάτι γὰρ τὴν σκέψεις καὶ τὰ σχέδιά του, γὰρ κάποια βιβλία γρημμένα πρὸ πολλοῦ, ποῦ τοῦ εἶναι ὡστόσο πιότερον ἀγαπητὰ. Θὰ τοῦ προξενούσεν εὐχαρίστησι νὰ μεταφρασθῇ μ' ἄλλους Ἑλληνας συγγραφεῖς στὴ Βοιωτικὴ, καὶ θὰ ἐνοιωθε τὴν ἰδιαν εὐχαρίστησι βλέποντας Βοιωτῶσων συγγραφεῖς μεταφρασμένους στὴν Ἑλληνικὴ. Ὑπόσχεται νὰ τελεῖ, ὅσο χρειάζεται γὰρ μιὰ διαρκὴ πρωτοβουλία, ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς ὀργανισμοῦ ἢ συνδέσμου ποῦ νὰ μπορῇ νὰ ἐπιτύχῃ μιὰν ἀνταλλαγὴν σχέσεων.

Ὁμιλεῖ, τὸν ἀκούω, σηκώνομαι στὴ φωνή, ποῦ στὴν ἐνωματοσί τῆς ἔχει τὴν γραμμὴ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Ἀντιγόνης; ἄλλὰ τὸ Ἐρεχθεῖο μὲ τὸν κίονα ποῦ λείπει, μὲ παρακολοῦθον διαρκῶς. Ὑπάρχει μιὰ συγγένεια ποῦ μὴ διαφεύγει καὶ στὴν ὁποία δὲν τολμῶ νὰ βυθισθῶ. Ὁ Παλαμῆς σηκώνεται ἐκ νέου, ἀπροσδόκητα ὕψηλός, καὶ μὲ συνοδεύει ὡς τὴ θύρα, ἐνῶ τὰ μάτια εἶναι σκεπασμένα μὲ τὰ φοβερά μαῦρα του φρούδια.

Ἄφρον νοερό, σὺν ξόρκι, στίχους του γὰρ ν' ἀμνησθῶ:

«Χίλια ταξείδια, ὅλα δίχως ταῖρι...»
Βοιωτικῆς ΑΛΚΗΣ ΜΥΡΣΙΝΗΣ

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ψυχάρη

Ὡς γνωστόν, ὁ Ἐμμ. Μπενάκης ἀγόρασε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ι. Ψυχάρη καὶ τὴν ἐχάρισεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς, τῆς ὁποίας ἀπετέλεσεν ἰδιαιτερον παράρτημα ἐκ 32 χιλιάδων τόμων. Τώρα ἡ Διεύθυνσις τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἔπειτα ἀπὸ ἀξιοθαύμαστην ἐργασίαν, ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τοῦ καταλόγου τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ψυχάρη. Ὁ ὅλος κατάλογος θάποτελεσθῇ ἀπὸ τέσσαρας ὀγκώδεις τόμους. Ἐνας Γάλλος ἱστορικὸς γράφει, ὅτι δὲν ὑπάρχει εὐχαριστοτέρα ἀνάγνωσις ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ἐνὸς καταλόγου βιβλίων. Ἐξεφύλλισα λοιπὸν τὸν πρῶτον τόμον τοῦ καταλόγου αὐτοῦ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον ἐνὸς βιβλιοφίλου καὶ τὴν περιέργειαν ἐνὸς λογιῶ.

Αἰοτὶ ὁ κατάλογος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ψυχάρη, πλὴν τοῦ βιβλιογραφικοῦ, ἔχει καὶ ἕν ἄλλο ἐνδιαφέρον: ποῖα βιβλία εἶχε, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐδιάβαζεν, ὁ ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατιῶν; ἐὰν μοῦ ἐπιτρέψετε λοιπὸν νὰ παραθέσω μερικὰς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὸν περίαιτον μέση εἰς τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων του.

Ἐν πρώτοις, ἕνα μέρος τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου αὐτοῦ ἀνήκουν εἰς τὸν πενθερὸν του Ἐρνεστον Ρενάν, τὸν μέγαν ἱστοριογράφον τοῦ Χριστοῦ, διότι ὀρισμένως δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν Ψυχάρη βιβλία ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, ἱστορίαν καὶ γλωσσολογίαν, οἷτε αἱ πηλοῦρητοι ἐκδόσεις μετὰ σχολίων τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἀφροῦ λοιπὸν χωρίσωμεν τὸ μέρος ποῦ ἀνήκει εἰς τὸν Ρενάν, ἐρχόμεθα νὰ ἰδῶμεν τὰ ἀπομένοντα καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸν Ψυχάρη.

Ἀπὸ πράγματα ἀμέσως γίνονται ἐντόπιον εἰς τὸν ἐρευνητὴν τοῦ καταλόγου: ἡ πληθώρα τῶν μυθιστορημάτων καὶ ἡ ἔλλειψις πλείστον ἔργων ἑλληνικῶν, τὰ ὁποία θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ὁ Ψυχάρης. Καὶ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, θὰ μπορούσε ν' ἀντιτάξῃ κανεὶς ὅτι τὰ ἔργα τῶν νεοελλήνων συγγραφέων, καὶ ἰδίως τῶν ὀπαδῶν του, ὁ ἀρχηγὸς δὲν τὰ ἔδωσε μαζί μὲ τὴν βιβλιοθήκην του, ἀλλὰ τὰ ἐκρίτησεν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν του βιβλιοθήκην μὲχρι τοῦ θανάτου του. Αἰοτὶ ἄλλως δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ πὸς εἰς τὸν κατάλογον δὲν ὑπάρχουν τὰ ἔργα τοῦ Ἀργύρου Ἐφταλιώτη, διὰ ν' ἀναφέρω ἕνα ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους καὶ πολλὸν ἀφοσιωμένους εἰς αὐτὸν νεοελλήνας συγγραφεῖς.

Ἐξείνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκατανόητον, εἶναι ἡ πληθώρα τῶν νεωτέρων μυθιστορημάτων, καὶ μάλιστα ὅχι ἐκ τῶν σοβιωτέρων. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὸν δημοσιευθέντα πρῶτον τόμον τοῦ καταλόγου τῶν βιβλίων τοῦ Ψυχάρη, θὰ συναντήσετε μυθιστορήματα τοῦ Ντὰ Βερόνα, τοῦ Κουρτελίν καὶ ἄλλων πλέον ἢ ἑλαφρῶν συγγραφέων. Δὲν λείπει ὅλη ἡ σειρά τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Κόναν Ντόυλ, καὶ σιμὰ εἰς τὴν σειράν τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ σιμὰ εἰς τὰ περιπετειώδη μυθιστορήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά, συνοθεῖται ἡ σειρά τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐκδόσεων τοῦ Τόμπνερ. Ποτὲ μεγαλυτέρα σαλάτα βιβλίων δὲν ἀπετέλεσε βιβλιοθήκην τόσον παράξενην, ὅσον ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ψυχάρη. Οἱ ψυχολόγοι θὰ μπορούσαν ἴσως νὰ βγάλουν λίαν ἐνδιαφέροντι συμπεράσματα διὰ τὸν ἄνθρωπον, κρινόντες αὐτὸν ἀπὸ τὰ βιβλία του. Ἐγὼ ἀρκούμαι νὰ σημειώσω τὸ γεγονός, ἀφήνον εἰς ἄλλους ἀρμοδιότερους τὴν ἐξήγησιν.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΦΟΦΥΛΑΣ

ΥΓ. Εἶχε γραφῆ τὸ ἀνωτέρω, ὅταν ἡ χήρα τοῦ Ψυχάρη ἀπέστειλεν εἰς τὴν Μπενάκειον Βιβλιοθήκην 28 μεγάλα κιβώτια περιέχοντα καὶ ἄλλα βιβλία. Ἡ χήρα τοῦ Ψυχάρη γράφει, ὅτι ἀποστέλλονται συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ συζύγου τῆς. Τὰ κιβώτια αὐτὰ δὲν ἠνοίχθησαν, διὰ νὰ γνωρίζομεν τί ἀκριβῶς περιέχουν. Κατὰ πᾶσαν ὁμῶς πιθανότητα, θὰ περιέ-

χουν ὅλα τὰ βιβλία τῶν νεοελλήνων συγγραφέων, διότι δὲν ἐξήγηται ἄλλως ἢ ἔλλειψις των ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην του. Κ. Κ.

Γραμματικὴ καὶ Γραμματικὴ Φίλε κ. Σενόπουλε,

Σχετικῶς μὲ ὅσα ἐγγραψα στὸ προηγουμένον τεῦχος τῆς «Νέας Βατίκας» ὁ κ. Μ. Φιλῆντας μὲ τὸν τίτλον «Γλωσσολογία», παρακαλῶ νὰ ἐπισημασθῆτε νὰ καταχωρίσετε τὰ ἀκόλουθα.

1) Ὁ κ. Φιλῆντας γνωρίζει βέβαια, ἀφροῦ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ καταγίνεται κ' αὐτὸς μὲ γλωσσικὰ καὶ γραμματικὰ μελέτες, ὅτι ἄλλο εἶναι ἱστορικὴ γραμματικὴ, στὴν ὁποία ἐξετάζονται τὰ γλωσσικὰ καὶ γραμματικὰ φαινόμενα κατὰ τὴν ἱστορικὴν τους ἐξέλιξιν, καὶ ἄλλο εἶναι διδακτικὴ ἢ χρηστικὴ γραμματικὴ, ποῦ σκοπὸν ἔχει κυρίως τὴν διδασίαν τοῦσ τύπους καὶ τὸν ἀπλὸν σχηματισμὸν τους, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ἰδική μου «Γραμματικὴ τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης».

2) Ἄν λάβῃ τὴν καλωσύνη ὁ κ. Φιλῆντας νὰ προσέξῃ λίγο στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου μου, ἐκτὸς ἄλλων θὰ ἰδῇ στὴ σελίδα 8 ὅτι εἶναι γραμμένα τὰ ἀκόλουθα: «Ἐπεξεργάσθημεν τὸ γραμματικὸν ὄλιον κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατὸν πρακτικόν, ἀποβλέποντες εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ βιβλίου, ὅστις εἶναι ἡ εὐκόλος κατανόησις καὶ ἡ εὐκόλος ἐκμάθησις τοῦ τυπικοῦ τῆς καθαρευούσης. Διὰ τοῦτο ἀπεφεύγομεν συστηματικῶς πᾶσαν γλωσσολογικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξήγησιν ἔχουσαν θεωρητικὴν μόνον ἀξίαν, κλπ.»

Μέση λοιπὸν σ' ἕνα βιβλίον, γραμμένο μ' αὐτόν τὸ σκοπὸν, δὲν εἶχε τὴ θέσιν τῆς, νομίζω, μιὰ παρατήρησις ἢ μιὰ ἐξήγησις, ὅτι τὸ ἐρευνῶ δὲν ἔγινε ἀπὸ τὸ ἐρευνᾶ, οὔτε τὸ ἤττωμαι ἀπὸ τὸ ἤττω, ἀλλὰ ἀντιστρόφως τὸ ἐρευνᾶ ἔγινε ἀπὸ τὸ ἐρευνῶ καὶ τὸ ἤττω ἀπὸ τὸ ἤττωμαι, κλπ.

Μιὰ τέτοια παρατήρησις θὰ προκαλοῦσε, χωρὶς κανένα σκοπὸν, μιὰ ἀπορία «πὸς λέγονται αὐτὰ, ἀντίθετα πρὸς τὰ ἄλλα, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τὸ τόλμη γίνεται τὸ τολμῶ καὶ ἀπὸ τὸ νίκη γίνεται τὸ νικῶ—νικῶμαι κλπ.»

Ἄν πάλι, γὰρ νὰ ἰκανοποιηθῇ αὐτὴ ἡ εὐλογία ἀπορία, ἔγραφα: «τὸ ἤττωμαι προήλθε ἀπὸ τὸ ἤττωμαι (ἡσσούμαι), τὸ ὁποῖον παρέρχεται ἀπὸ τὸ ἤττων (ἡσσών), ὅπως ἀπὸ τὸ μείων γίνεται τὸ μειούμαι κλπ.» καὶ ὅτι «τὸ ἤττωμαι ἔγινε ἤττωμαι, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀντίθετόν του νικῶμαι, κλπ.», θὰ ἔμπαινα σὲ γλωσσολογικὰς ἀναπτύξεις, ποῦ δὲν θὰ εἶχαν καμμιὰ θέσιν σὲ βιβλίον σὺν τῇ «Γραμματικῇ τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης».

Ἡ διδασκαλία γὰρ τὰ μεταρρημικὰ ἢ postverbalia δὲν εἶναι νέα, ἀλλὰ πολὺ παλαιά, ὥστε νὰ τὴν ἠξένηρω κ' ἐγὼ, καὶ ἂν «τὴν ἐπαθα», κατὰ τὸ λέγειν τοῦ κ. Φιλῆντα, δὲν τὴν ἐπαθα, «γιατὶ ἔχω περισσότερη ἀπὸ ὅση πρέπει πεπολῆσθαι στὸν κ. Κατσίδακη», ἀλλὰ διότι δὲν ἠθέλησα νὰ κάμω ἐπίδειξιν γλωσσολογικῆς σοφίας ἐκεῖ ποῦ δὲν χρειάζεται.

Μετά τιμῆς
Ἀθῆναι 9/1/31
ΑΧΙΛΛ. ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ

Ἡ Ἰταλικὴ Λογοτεχνία

Μιά ἔλληνη τῆς Νέας Ἑστίας, πού δὲν εἶχε βρεῖ ὡς τώρα τὸν κατάλληλο συνεργάτη, ἀναπληρώνεται: Στὸ ἐξῆς τὸ περιοδικό μας θὰ παρουσιάζει καὶ τὴν Ἰταλικὴ Λογοτεχνία, τὴν εἰς ἀκριβεία καὶ ἐνδιαφέροντα. Τὰ σχετικά ἄρθρα στὸ Δεκαπενθήμερο θὰ γράφῃ ὁ Ἰταλομαθὴς λόγιος καὶ ποιητὴς κ. Στέφανος Δάφνης. Οἱ ἀναγνώσται μας μὲ χαρὰ βέβαια ξαναβλέπουν τὴ γνώμη ὑπογράφοι του κάτω ἀπὸ τὸ πρωτότυπο ποίημα πού δημοσιεύεται στὸ σημερινὸ τεύχος. Ἐξαρχῆς ὁ κ. Δάφνης ἐπρόκειτο νὰ μᾶς γράφῃ καὶ τὴν Ἰταλικὴ Λογοτεχνία. Δυστυχῶς, μιὰ παρεξήγηση τὸν ἀπομάκρυνε τότε ἀπὸ τὸν κόλπο μας. Εἴμαστε εὐτυχεῖς πού τὰ καλὰ ξεχάστηκαν καὶ ὁ καλύτερος συνεργάτης μας ξαναγορῶνται.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ἐνα οὐμωριστικὸ πολεμικὸ μυθιστόρημα (*)

Ἔως τώρα, ἡ μεταπολεμικὴ φιλολογία μᾶς ἔδωσε τὴν εἰκόνα τῆς φρίκης πού παρουσίασεν ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος. Ἀλλὰ ἔρχεται ἕνας Οὐγγρὸς συγγραφεὺς, ὁ Κάλμαν Γένο, ὁ ὁποῖος μᾶς δίδει τὸ οὐμωριστικὸν μυθιστόρημα τῆς τραγωδίας. Διότι μέσα εἰς τὴν φρίκην τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ, ὑπάρχουν στιγμαὶ κατὰ τὰς ὁποίας οἱ πολεμιστὰὶ ἐλησιάζουν τὸ δράμα, τοῦ ὁποίου ἦσαν τραγικοὶ ἠθοποιοὶ, καὶ ἐξήτουν τὴν ληισμοσύνην εἰς τὸ γέλιο. Μέσα λοιπὸν εἰς τὴν φρικαστικὴν φιλολογοίαν, πού ἕως τώρα εἶδε τὸ φῶς, τὸ βιβλίον τοῦ Κάλμαν Γένο ἔρχεται νὰ δέξῃ μιὰν ἄλλην ἀπομυκν, ν' ἀνοίξῃ μὲς στὸ σκοτάδι ἕνα καθύπευρον φῶς, ἀρσινιάδας, δροσιάς. Εἰς τὰς σελίδας του δὲν ὑπάρχει φιλοσοφικὴ ἐξέτασις τῶν αἰτίων τοῦ πολέμου μονάχα, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ συγγραφεὺς σταματᾷ διὰ νὰ συλλογισθῇ πόσον παράξενη εἶναι ἡ τύχη, ἡ ὁποία διασκεδάζει νὰ ῥίξῃ τὰ παιδιά τῆς ἐπικινδύνως ἀπὸ τὸ ἕνα ἄκρον εἰς τὸ ἄλλο τοῦ κόσμου.

Καὶ πράγματι, ἀπὸ τὴν Βουδαπέστην ἕως τὴν Ρωσικὴν Ὀμοσ. ἡ ἀπόστασις εἶναι ἀπέραντη, καὶ τρομερὴ ἢ διαφορὰ ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Πέντε λοιπὸν Οὐγγροὶ αἰχμαλωτοὶ πολέμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ πρωταγωνιστὴς ζωγράφος Τάρντι, ρίπτονται ἀπὸ τὴν θύελλαν τοῦ πολέμου εἰς τὴν ἄξενον ἐκείνην γῆν. Καὶ διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ εἰρωνεία τῆς τύχης, ὁ Τάρντι εἶχε τελέσει τοὺς γάμους του τὴν παραμονὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως. Καὶ ἔτσι ὁ δυστυχὴς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν λατρευτὴν του μετὰ βίβλου τέσσαρας μόνον ὄρας... τοῦ μέλιτος. Ἀλλ' ὁ χιουμοριστὴς καλλιτέχνης μὲ ψυχραιμίαν ὑπεδέχθη αὐτὴν τὴν καταδραμὴν τῆς τύχης.

Πολὴ μεγαλυτέραν ὑπομονὴν ἔδειξαν, καὶ μὲς μὲ αὐτὸν καὶ οἱ τρεῖς σύντροφοί του, εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Οἱ πέντε Οὐγγροὶ μετέρχονται ἐκεῖ τὰ μᾶλλον περιέργα ἐπαγγέλματα. Ὁ ἕνας,

δημοσιογράφος τὸ ἐπάγγελμα, φυλάει ἀγελάδας εἰς τὸ Ὀμοσ., ὁ ἄλλος γίνεται κωμωδίας, ὁ τρίτος μάγειρος, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἀλλ' εἰς τὸν ὁρῶντά των ἐμφανίζεται αἰφνιδίως ἡ γυναίκα, ὑπὸ τὴν μορφήν μιᾶς μπαλαρίνας, τὴν ὁποίαν κατὰ σύμπτωσιν ὁ Τάρντι εἶχε γνωρίσει ἄλλοτε εἰς τὴν Βουδαπέστην. Ἡ μπαλαρίνα, μόλις τὸν εἶδε, τὸν ἐρωτεύθη φοβερὰ καὶ ἀποφάσισε νὰ καταστήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ζωγράφου. Καὶ ἐδῶ αἱ περιπέτειαι τοῦ μυθιστορηματοῦ περιπλέκονται. Ἐκρήγνυται ἡ μπολσεβικικὴ ἐπανάστασις, ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς προχωρεῖ, ἕνας Κοζάκος βλέπει τὴν μπαλαρίναν καὶ ξετρελαίνεται γι' αὐτήν. Ἀλλ' ἡ νέα, ἐρωτευμένη μὲ τὸν ζωγράφον, δὲν ὑποκύπτει εἰς τὰς ἀπειλὰς τοῦ Κοζάκου.

Τὶ κάνει εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἡ νεαρὰ σύζυγος τοῦ Τάρντι εἰς τὴν Βουδαπέστην; Ἀπλούστατα, τὸ συνειδημένον εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ πολεμικὰ ροιάντσα καὶ δράματα: ἀπυτὰ τὸν σύζυγόν της μ' ἕνα ἐραστήν. Ἡ μητέρα τοῦ Τάρντι, μαθούσα τὴν ἀπιστίαν της τὴν ἐκδικεῖται κατὰ τὸν ἐξῆς παράξενον τρόπον. Τυπώνει ἕνα νεκρώσιμον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τῆς ἀπίστου συζύγου, καὶ τὸ στέλλει εἰς τὸν αἰχμαλωτὸν υἱὸν της, εἰς τὴν μακρυνὴν Σιβηρίαν. Ἀλλ' ὁ πατέρας τοῦ αἰχμαλωτοῦ, μαθὼν τὴν ἐκδίκην τῆς μητέρας, σπεύδει νὰ γράψῃ εἰς τὸν υἱὸν του, ἀποκαλύπτων τὸ ψέμμα. Τὰ δύο τόσον διαφορετικὰ γράμματα περιέρχονται ταυτοχρόνως εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ μυθιστορηματος, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ αὐτὸς αἰχμαλωτὸς καὶ ἔχει διορισθῇ εἰς τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ συγγραφεὺς-λογοκρίτης δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ; νὰ ἀκολουθῆσθῃ τὴν μητρικὴν γνώμην, ἢ τὴν πατρικὴν; Μετὰ σκέψιν, προτιμᾷ τὴν πρώτην. Ὁ Τάρντι, μαθὼν τὸν θάνατον, αἰσθάνεται περισσοτέρων ἀγάπην διὰ τὴν μπαλαρίναν, ἢ ὅποια τοῦ δείχνει ἀφροσύνην μοναδικήν.

Καὶ ἔτσι, ὅταν ἔληξε ὁ πόλεμος, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Βουδαπέστην, ὁ Τάρντι ἐπῆρε μὲξί του καὶ τὴν ἀγαπημένην του. Ὅταν ἔφθασαν πεινασμένοι, ἐμπῆκαν εἰς ἕνα ρεστοράν νὰ φάγουν. Ἀλλὰ τί βλέπει ἐκεῖ μέσα; Τὴν νόμιμον σύζυγόν του, ζωντανὴν καὶ πεταχτήν, νὰ γλεντᾷ μὲ διαφόρους ἀξιοματικούς τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς. Καὶ τότε ἡ μπαλαρίνα νικά τελείως. Κάθε δισταγμὸς τοῦ ζωγράφου σβήνει, καὶ ἀποφασίζει νὰ ζῆσθαι αἰωνίως μὲ ἐκείνην πού τὸν ἐπαρηγόρησε κατὰ τὴν σκληρὰν περίσθον τῆς αἰχμαλωσίας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ξηρὰ ἀφήγησις τοῦ σκελετοῦ τοῦ μυθιστορηματος. Ἀλλ' ἀπὸ αὐτῶν δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μαντεύσῃ τὴν ὁμορφίαν καὶ πρωτοτυπίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, τοῦ τόσον γεμίστου ἀπὸ μῆξι, ἀπὸ τσαχτυνιάν, ἀπὸ χιούμορ, ἀπὸ μιὰν κλασικὴν ἀπλότητα πού κατακτᾷ τὸν ἀναγνώστην. Οἱ τύποι, ὅπως τοὺς περιγράφει ὁ Κάλμαν Γένο, εἶναι θαυμασίως ζωντανοί, ἀληθινοί. Νομίζει κανεὶς ὅτι τοὺς βλέπει διὰ μέσου τῶν γραμμῶν των. Ὁ συγγραφεὺς κατορθώνει νὰ προκαλῇ τὸ χαμόγελο καὶ τὸ γέλιο ὄχι μὲ χονδροκομιμένες ἐξυπνάδες καὶ ἀστεῖα, ἀλλὰ μὲ ἕνα ὑγιὲς οὐμωρισμὸν, ἀπὸ ἐκεῖ-

νον πού μὲς ἔχουν συνηθίσει μόνον οἱ κλασικοὶ συγγραφεῖς τοῦ γέλιτος.

Κ. Κ.

GERMANIA

Ludwig Renn: Μετὰ τὸν πόλεμον. — Otto Nebelthau: Ὁ κηπουρὸς καὶ τὸ ἀγάλμα.

Οἱ συγγραφεῖς πού μὲ τὰ πολεμικὰ τους βιβλία ἀναστάτωσαν τὴν Εὐρώπην, ἐπῆραν πάλι τὴν πέννα στὸ χέρι. Παρακινούμενοι ἀπὸ ἐκδόσεις, ἀπὸ φίλους, ἀπὸ τὸ κοινὸ πού ἐνθουσιάζει μὲ τὸ πρῶτο ἔργο τους, μὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἴδιαν τους τὴν φιλοδοξία, ἀποφάσισαν νὰ μᾶς παρουσιάσουν καὶ ἄλλα βιβλία καὶ νὰ δεῖξουν ὅτι δὲν ἦταν τὸ θέμα μόνον πού τοὺς ὄδησε νὰ γίνουν συγγραφεῖς, ἀλλὰ ὅτι εἶναι λογοτέχνες καὶ ἀπὸ φυσικὰ τους, καὶ μ' ἐπιδήψατε ἄλλο καὶ ἂν καταπιαστοῦν, θὰ ἔχουν τὴν ἴδιαν ἐπιτυχία.

Καὶ ὅμως! Τὸ μόνον πρᾶγμα πού τοὺς μιλάει στὴν ψυχὴ, εἶναι ὁ πόλεμος καὶ μόνον αὐτός. Καὶ σὰν νὰ ἦταν συνεννοημένοι καὶ οἱ δύο πολεμικοὶ συγγραφεῖς τῆς Γερμανίας, καὶ ὁ Ρένν καὶ ὁ Ρένν, ἕστερα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ βιβλία τους, ἔγραψαν δύο μεταπολεμικά. Τοῦ Ρένν «Ὁ δρόμος τοῦ γυρισμοῦ» δημοσιεύεται ἀκόμη ὡς ἐπιφυλλίς στὴν «Vossische Zeitung» καὶ ἔτσι δὲν μπορεῖ κανεὶς ἀκόμη νὰ πῇ τὴν κρίσιν του. Μὰ τὸ βιβλίον τοῦ Ρένν «Μετὰ τὸν πόλεμον» — «Nach Krieg» — βγήκε καὶ κυκλοφόρησε. Καὶ κατὰ τὴν γνώμην ὅλων τῶν Γερμανῶν κριτικῶν, ἡ ἐντύπωσις ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι ἀξιοθρήνητη. Ὁ Ρένν περιγράφει μὲ κωμωδία, ἀπογοητευμένο καὶ ἀπελπισμένο ἕφρος τὴν ἐπιστροφή τῆς νικημένης στρατιᾶς, τὴν παραζάλην τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἐπανάστασις, τὴν φτώχεια καὶ τὴν πείνα. «Ὅλα ὅμως μὲ στενὴ ὑποκειμενικὴ ἀποψη, μπερδεμένα, ἀκαθόριστα, ἄσχημα διατυπωμένα, ἐπιτόλαια, καὶ πολλὰ φορὰ ὄχι σύμφωνα μὲ τὴν πραγματικότητα. «Εἶναι γὰρ νὰ ζαίη κανεὶς, γράφει ὁ κριτικὸς Wilf Vesper, ὅταν συλλογίζεται μὲ τὴ δύναμιν καὶ μὲ τὴ ζωὴ εἶχε γράφῃ ὁ Ρένν τὸν πόλεμον.»

Πολλοὶ ἀποδίδουν τὴν κατάπτωσιν αὐτῆ τοῦ Ρένν στὸ ὅτι τώρα τελευταία ἀσπάζεται τὸν κομμουνισμὸν. Καὶ νὰ, λένε, ἄλλο ἕνα φοβερὸ παράδειγμα, πὼς ὁ κομμουνισμὸς σπάζει τὰ φτερὰ κάθε ποιητῆ πού θὰ πῆσθαι στὰ δίχτυα του.

Ἄν γνωρίζομε, ἂν οἱ Γερμανοὶ κριτικοὶ ἔχουν δίκιον ἢ ὄχι, ἔχομε ὅμως τὸ παράδειγμα τοῦ Sheriff, πού, ἐνῶ στὸ «Τέλος τοῦ ταξιδιοῦ» φάνηκε μεγαλοφυΐα, στὸ δεύτερο δράμα του, τὸ ἄσχετο μὲ τὸν πόλεμον, ἐδείχθη ἕνας ἐρασιτέχνης μετριώτατος. Κι' ἔχομε καὶ τὴν ὁμολογία τοῦ Ρένν, πού, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος, δὲν ἔγραψε τὸ «Τίποτε νεώτερον στὸ Μέτωπον» παρὰ γιὰ αἰσθάνθησθαι τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ μὲ λόγια ἐκεῖνα πού εἶχε ζῆσθαι καὶ ἀσθάνθησθαι. Εἶναι λοιπὸν πιθανώτερον, στὸν Ρένν νὰ στείρῃ ἢ ἐμπνευσθῇ μόνη της, ἐπειδὴ ἐξαντλήθη ἢ πηγὴ πού τὴν τροφοδοτοῦσε, παρὰ νὰ στείρῃ ἕξ αἰτίας τοῦ κομμουνισμοῦ ὅπως ὑποτιροῦν οἱ συντηρητικοὶ Γερμανοί.

Νταρότατος ἐπίσης συγγραφεὺς, ἀλλὰ συγγραφεὺς μὲ τάλαντο πραγματικοῦ λογοτέχνη, εἶναι καὶ ὁ Otto Nebelthau. Τὸ πρῶτον τοῦ βιβλίου, «Ὁ λοχαγὸς Τεϊλε», ὅπου ζωγραφίζονταν ὅλη ἡ μεγάλῃ πολιτικὴ κοινωνία τοῦ Βερολίνου, ἔκανε μεγάλῃ ἐντύπωσιν ὅταν ἐξεδόθη, τώρα καὶ ἕνα χρόνον. Τὸ τελευταῖον του, «Ὁ κηπουρὸς καὶ τὸ ἀγάλμα», πραγματεύεται ἕνα ἐντελὸς διαφορετικὸ θέμα. Μιὰ νεαρὴ Ἀμερικανίδα, κωμωδία ἀπὸ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ λοῦσον καὶ τὴν κοσμικὴν ζωὴν, ἀνεβαίνει ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολιν. Κι' ἐκεῖ ἀντικρύξοντας ἕνα ἀρχαῖον ἀγάλμα, μιὰ σοβαρὴ καὶ ὑπερήφανη κοριτσίστικη μορφή, νοιώθει μιὰ ἀλλαγὴ μέσα της καὶ καταλαβαίνει ὅτι ὁ προσορισμὸς της εἶναι γι' ἄλλο. Πηγαίνει νὰ βρῇ τὴν ἡσυχίαν στὴν εἰρηνικὴ κοιλάδα ἐνὸς ἐρημικοῦ βουνοῦ. Κι' ἐκεῖ συναντᾷ ἕναν ἄνθρωπον, ἕναν κηπουρὸν, πού εἶχε καὶ αὐτὸς ζητήσθαι νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν ἀνήσυχον ζωὴ τῶν μεγαλοπόλων καὶ εἶχε ἀρχίσει μιὰ νέα ζωὴ κοντὰ στὴν μητέρα γῆ. Τὸ ἴδιον ἴδιαν τὸν ἐνώνει: Ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνη. Μὰ τὸ ἴδιον αὐτὸ πού τοὺς συνδέει, αὐτὸ τὸ ἴδιον πάλι τοὺς χωρίζει. Καὶ ὁ καθένας κοιτάζει νὰ πομαρυνθῇ ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Μιὰ ἀπλὴ ὑπόθεσις, πού παρουσιάζει ὅμως τὸ πραγματικώτερον πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας: Τὴν περιπτώσιν τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχει χάσει τὸν ἑαυτὸν καὶ τὴ φύσιν, καὶ ἀποτραβιέται στὴν ἐρημίαν, γὰρ νὰ μπορέσθαι σιγά-σιγά καὶ μὲ κόπον νὰ τὰ ξαναβρῇ.

Γ. Τ.

Τὸ θέατρον

ΓΑΛΛΙΑ

«Ὁ Καθηγητὴς τῶν Ἀγγλικῶν», κωμωδία τοῦ Régis Gignoux.

Ἐπάρχουν ὄρισμένοι συγγραφεῖς, πού γιὰ χρόνια μένουν στὴν ἀράνην καὶ ἔξαρνα, γιὰ μιὰ περιόδον, τὸνομά τους βρισκεται στὰ χεῖρην ὅλου τοῦ κόσμου. Τὸ ἔργο πού ἔδωσαν τέλος στὸ κοινὸ καὶ πού εἶχε πάρει ὅλον τὸν καιρὸν τους, ὅλη τὴν ἀφροσύνην τους, πλοῦσιον ἀπ' τὸ χυμὸ τῆς στοργῆς τους, δεμένο μὲ τὴ λεπτολογία βυζαντινῶν τεχνιτῶν, ἀποκρυσταλλωμένη καὶ ὀλοκληρωμένη ἐμπνευσθ, σκοτίζει μὲ τὴ μεγαλοπρεπείαν του ὅτι στιγμιαῖον καὶ ἐφήμερον βρῖσκει μπροστὰ του. Ἀχάριστο ὡστόσο καὶ κομικτικὸν ἔργο, πού τρομάζει πολλοὺς, ἰδίως στὴν ἐποχὴ μας, πού καὶ αὐτὴ ἡ ἀθανασία γίνηκε ἀξία συναλλαγῆς.

Ἡ δόξα μᾶς Madame Bovary, μιᾶς Princesse de Clèves, μιᾶς Salamhō, δὲν μπορεῖ πιά νὰ προσελκύσθαι παρὰ ἀγνοῦς ἰδαιλιότας, τύπους κάποιας παρωχημένης ἐποχῆς πού, ἀπὸ κάποια ἀνωμαλίαν τῆς φύσεως, ἐξαικολοθοῦν νὰ ζοῦν μεταξὺ μας. Τέτοιος ὁ Régis Gignoux, ἄνθρωπος πού περνᾷ τὴ ζωὴν του μὲ τὰ βιβλία, μὲς σὲς βιβλιοθήκας, μὲ τὸ Σάξπιαρ ἰδίως. Κι' ὅταν ἀφήνῃ τὸ βιβλίον, γιὰ νὰ πιάσθαι τὴν πένναν, ξέρει νὰ διοχετεύσθαι μὲ τέτοιον τρόπο τὴν ἀπέραντη σοφίαν του, πού νὰ φαίνεται τὸ πῶς εὐκόλον, τὸ πῶς δροσερό, τὸ πῶς ἀπλὸν παιχνίδι.

Ο «Καθηγητής των Άγγλικών» είναι μία α-νοητική ληγή δρασιάς και ζωής, και μόνο η λεπτότητα, ή αβυσσική τελειότητα, όχι μόνο του σκόλου, αλλά και κάθε λεπτομέρειας, μπορεί να φανερώσει το μέγεθος της εργασίας.

Το κύριο πρόσωπο είναι κάποιος Βαλφίν, που η γυναίκα του, τίτος όμοιας τυχοδιώκτης, έχασε καθηγητή των Άγγλικών, ειδικό μελετητή του Σάϊξπηρ. Είναι αλήθεια πως τον έχει ο ίδιος διαβάσει αρκετά για να μπορεί να εφαρμόσει την προτιμώμενη θεωρία, πως κάθε περίπτωση μπορεί να βρεθεί λύση της στα έργα του Άγγλου δραματικού συγγραφέως.

Με τις ενέργειες πάντα της γυναίκας του, βρίσκει κάτι μαθητός, ενώ εκείνη προσπαθεί να σαγήνησει τον πατέρα του ενός. Οι γκάφρες του καθηγητού, οι σκηές μιας ξηλιάρας συζύγου, το είδύλλιο των μαθητών του Βαλφίν, τέλος οι περιπέτειες της ώρας κ. Βαλφίν, περιπλέκονται σε μιά αδιάπτωτη σειρά σκηών πολύ κομικών, που θα ήταν ματαιοπασία να θελήσει κανείς ν' αναλύσει. Όλο το έργο είναι ένα παιχνίδι πνεύματος κ' η φυσικότητα εξέλιξη των από απόψεων σκηών, που φαίνονται καθοδηγημένες απ' την ασηρότερη λογική, είναι αδύνατο ν' αποδοθεί με οποιοδήποτε τρόπο.

* *

Άλλά είναι προτιμώτερο ν' αφήσω την κριτική να μιλήσει: «Ο Καθηγητής των Άγγλικών» είναι μία πύ γεμάτη κομωδία (έν αντιθέσει προς τις προηγούμενες) με σκηές όμως της ίδιας πνευματώδους και ειρωνικής φλέβας, της ίδιας λεπτότητας αισθημάτων, της επινοητικής fantaisie και της εκλεκτής εμπνεύσεως, που το κοινό, έπειτα από την κριτική, δέχτηκε με μεγάλη συγκίνηση. Ο κ. Ζινιού είχε την τόλμη ν' άναστήσει σ' έντελως μοντέρνο πλαίσιο το δυσκολότερο είδος. Η δράση που άναπτύσσει, κρατημένη από τις έξωτερικές περιπέτειες της, με ουσιοδέστατη στο ψυχολογικό της βίθος, παίζεται αδιάκοπα σε δυό πλαίσια: της φαινομενικής πραγματικότητας και του όνειρου. Ο κύριος ήρωάς του, ο περιεργός αυτός καθηγητής Βαλφίν, έχει το κεφάλι γυρισμένο απ' τη φιλολογία, ή ακριβέστερα απ' τον Σάϊξπηρ, που διάλεξε για δάσκαλο της ζωής του. Δεν υπάρχει κατάσταση που δεν πρόβλεψε στο θέατρό του και για την όποια να μην δίνει τη σωστή λύση. Κι' ο καθηγητής της Άγγλικής δεν εφαρμόζει μόνο στον εαυτό του αυτή τη μέθοδο, αλλά θέλει να την επιβάλει και στους άλλους, και προσκαλεί έτσι στην κοινότητα ζωή των πλήθος αισθηματικών κι' άπροόπτων περιπλοκών.

Ενώ τόσα σύγχρονα έργα φανερόνουν μία βιαστική έκθεση, ο κ. Ζινιού δεν κρύβει πως το δικό του είναι καρπός μακράς σκέψης. Αυτή ή επιμέλεια δεν φανερώνεται στην παράσταση ή το διάβασμα, που δίνουν, άντιθετα, την έντύπωση ελεύθερου παιχνιδιού του πνεύματος. Μά είναι ακριβώς το σημάδι των έργων που έχουν ζωή ώστε να κρύβουν την προσπάθεια που τα δημιούργησε».

Α. Σ. Β.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Το «Δαχτυλίδι της Μάνας» του Καλομοίρη στα Όλύμπια. — Η έφρετηνή μουσική κίνησις. — Οι ξένοι σολίστ. — Ένας μεγάλος Ιταλός συνθέτης. — Αί συμφωνιαί συναυλίας και ο Μητρόπουλος.

Σπάνια, πολύ σπάνια μας δίνεται ή ευκαιρία στός Αθήνας να χαρούμε σ' όλη της την έκταση και το βάθος μιά Νεοελληνική μουσική δημιουργία. Ο Καλομοίρης είναι ο άδάμιατος και ακατάβλητος Έλληνας συνθέτης, που επιμένει κάθε χρόνο να πιστοποιή την ύπαρξή του και την δυναμικότητά του. Πέρυσι με τον «Πρωτομάστορα», φέτος με το «Δαχτυλίδι της Μάνας» που παίζθηκε την τελευταία Κυριακή στα Όλύμπια με θριαμβευτική επιτυχία.

Το γνήσια Έλληνικό αυτό έργο του έθνικού μας συνθέτου είναι πλημμυρισμένο από έναν άκρατο λυρισμό απ' άκρη ως άκρη. Τέτοιο λυρικό κομμάτι, τέτοιος διαρκής λυρικός μετωρισμός, τέτοιο άεγρο λυρικό άναφτέρωμα, καταστά πλέον άπίθανο για ένα συνθέτη των ήμερών μας, που έξορίζουν άμελλικτα τον λυρισμό και τη συγκίνηση από τη σύγχρονη τέχνη. Από την άποψη αυτή ή μουσική του «Δαχτυλιδιού της Μάνας» είναι ένας άναχρονισμός: Τά πάντα έχει μέσα κηρύττον πως κρίνεται περί ενός έργου νεότητος του Καλομοίρη.

Μά όταν λέγω «νεότητος», δεν έννοώ άπειρίας είτε πρωτοπειρίας ενός μουσουργού που δοκιμάζει ως που μπορούν να τον άνεβάσουν τά φτερά του. Ο Καλομοίρης, στο «Δαχτυλίδι της Μάνας» που γράφηκε πριν από δεκαπέντε χρόνια, παρουσιάζεται με μιά πλήρη συνείδηση της ισχυράς του μουσικής προσωπικότητας, με μιά δυνατή πεποίθηση στη συμφωνική του κυριαρχία. Τά μελωδικά και τά ρυθμικά εύρηματα από τά όποια άφθονούν οι τρεις πράξεις του μεγαλύτερου αυτού μουσικοδράματος, μαρτυρούν ότι δεν είχε, παρά να σκύβει στο μεταλλείον της εμπνεύσεώς του, για να βγάλει στο φως διαμάντια μουσικά άτίμητα. Η άντιστικτική έπεξεργασία της ένορχηστρώσεώς του φανερώνει έναν έμπειροτέχνην πρώτης γραμμής. Η συνολική άρχιτεκτονική του έργου είναι επιβλητική και μνημειώδης. Αν έπιχειρούσε σήμερα να ξαναγράψει το Δαχτυλίδι της Μάνας, όπως ξανάγραψε τον Πρωτομάστορα, ο χαλκέντερος αυτός δουλευτής των τόνων, που δεν άποθαρεύεται στο κύλισμα των όγκολίθων της δημιουργικής και άναδημιουργικής εργασίας, δεν θα τόλμουσε ν' αλλάξει πολλά πράγματα στην πρώτη έμπνευσμένη διατύπωση του έργου του. Ίκτός από λίγες μετρημένες φράσεις, μιάν λ.χ. του έρωτικού τριόστου της α' πράξεως και λίγες, μετρημένες, καντέντες, το Δαχτυλίδι της Μάνας είναι όριστικά άποκρυσταλλωμένο για πάντα στην πλουσιώτατη λυρική του μορφή και την άνάγλυφη πλαστικότητα. Τέτοιο θα μείνη πάντα στην ψυχή του Έλληνικού κόσμου, που άγάπησε βαθειά και αισθάνθηκε το λυρικό αυτό έργο, όπως αισθάνθηκε και τον δραματικώτατο «Πρωτομάστορα».

Τά δράμα του Καμπίση έκάνω στο όποιο γράφτηκε το έργο του Καλομοίρη, είναι γνωστό στους άναγνώστas της «Ν. Έστίας», γι' αυτό θεωρώ περιττό να δώσω εδώ την άνάλυσή του. Περιορίζομαι ν' αναφέρω τα όμοιότερα μουσικά κομμάτια της παρτίτσιν του Καλομοίρη, που θα μείνουν για πάντα σελίδες μοναδικές και άφθαστες στην ιστορία της Έλληνικής μουσικής. Και πρώτα-πρώτα τά Κάλαντα, τό θαυμάσιο αυτό κοντσέρτατο της α' πράξεως — ένα θαύμα εμπνεύσεως αθάνατης μαζί και άσφαλώς ύπολογισμένης, που φέρνει τον συνθέτη σ' ένα άνοπολόγιστης έντυπωτικότητας άποτέλεσμα με την μεγαλειώδη άνάπτυξη του φτωχικού μοτίβου των λαϊκών Κάλαντων σ' ένα παναρισμένο ήμνον θριαμβικό, που ζωντανεύει μέσα στο άπλοϊκό χωριάτικο στίχο όλο τον πλοΰτο, όλη τη γλίσση και όλο το μεγαλείο της Βυζαντινής Χριστιανώσεως. Από ένα ταπεινό λιθάρι του όρόμου του Έλληνικού χωριού, ο πολυμήχανος συνθέτης ύψώνει ως τά όύρανια, με τά μυστικά της τέχνης του και τό ύλικόν του έθνικού μας πλοΰτου, ένα μεγαλόπρεπο όόλο Βυζαντινού ναού.

Έπειτα ή Μπαλλάντα του Δαχτυλιδιού, με τις δραματικώτατες μεταπτώσεις της, που καταλήγει στο τόσο ύποβλητικό Νανούρισμα του τέλους της α' πράξεως: τό διακρυστάλαχτο αυτό κομμάτι που προημνή μέσα στις άπαλές δοξαριές του πόνου όλο τό σπαραγμό της μητρικής ψυχής.

Η δεύτερη πράξη ζή και κινείται όλόκληρη μέσα στο φανταστικό κόσμο των Έλληνικών πνευμάτων. Καλοκουράδες, νεράιδες, σάτυροι και δρυάδες και ζωτικά και Καλλικάντζαροι άναπηδούν κάθε στιγμή μέσα στα συμφωνικά δράματα της όρχήστρας που ζωντανεύουν με άφάνταστην ένάργεια τη σκηηνική δράση. Είναι μιά όνειροφαντασία άπέραντη με ξεχωριστές άναλαμπές στο τραγούδι του Άργαλιού, τό χορό των Νεράιδων, έλληνικώτατο στους ρυθμούς και στο χρώμα, τους αϊθέριους φωνητικούς μετωρισμούς της Νεράιδας — Έρωφίλης, τον ύπέροχο θρήνο της ίδιας ξωτικής όταν πιάνεται στα βρόχια του αγιού της Ρής».

Η είσαγωγή της γ' πράξεως, «το Σημέρωμα των Χριστουγέννων», είναι μιά συμφωνική σελίδα που θα δόξαζε όριστικώς τον κάθε Έυρωπαϊό συνθέτη και θα είχε τη θέση της έξασφαλισμένη σε προγράμματα συναυλιών. Με την πλουσιώτατη έναρμόνιση του τροπαρίου «ή Παρθένος σήμερα» που ψάλλουν σε όκταφώνια οι χοροί μόλις άνοξη ή αόλαία, ο Καλομοίρης μας δείχνει όλο τον πλοΰτο της συμφωνικής πανοπλίας με την όποια είναι ίκανός να περιβάλει ένα άπλο Βυζαντινό μέλος. Η διήγηση του Σωτήρη, που άκολουθεί άρέσως ενώ στην όρχήστρα άκούμε να περνούν σαν διαπεραστικές σπαθιές όλα τά έπεισόδια του όνειρου του Γιαννάκη που ζήσαμε στην β' πράξη, είναι κι' αυτή ένα από τά πιο εύτυχημένα εύρηματα του συνθέτου. Και ή τελευταία Άρία του μελοθανάτου νέου, γραμμένη επάνω στους άθανάτους στίχους του Καμπίση, είναι μιά μουσική σελίδα

γεμάτη σπαραγμό, εύγενική συγκίνηση και αισθητική ύποβολή που συγκλονίζει βαθύτητα τον κάθε άκουτή.

Η έκτέλεσις του Δαχτυλιδιού της Μάνας πέρασε πραγματικώς αυτή τη φορά κάθε προσδοκία. Η όρχήστρα, κάτω από τά θαυματουργά και στυφαρά χέρια του Μητροπούλου, πραγματοποίησε και υπερακόνησε μιλιάτα την έμπνευση του συνθέτου. Η Καίτη Ανδρεάδου στο ρόλο της Μάνας, ή Μαρίνα Καλοπαύλου ως Έρωφίλη, ή Βλαΐκος ως Σωτήρης, ό νέος Μοσχονάς ως Κυριάκος, ο λαμπρός μας τενόρος Έπιτροπάκης στο ρόλο του Γιαννάκη, σημείωσαν ένα θρίαμβο αληθινό. Τά πλήθη του κόσμου άπεθέωσαν τους φιλοτίμους καλλιτέχνας που έδωσαν όλη τους την ψυχή, για ν' άναδείξουν τό έργο του Έλληνος συνθέτου. Οι χοροί του Έλληνικού Ύδελου με την διεύθυνση του κ. Ζώρη και τά μπαλλέτα των μαθητριών της κ. Βάϊντα, λαμπρά παρασκευασμένα, συνετέλεσαν πολύ στην συνολική επιτυχία του έργου.

* *

Νομίζω πως είναι με τό περιπλέον καιρός να έπιβληθί στας Αθήνας μιά μουσική ξενηλασία. Με την έπιδρομή των ξένων σολίστ, που μας επισκέπτονται άθρόοι κάθε χρόνο, κινδυνεύουν όχι μόνον να παραγνωρισθούν, αλλά και να καταδικασθούν σε άνυπαρξία οι τόσο άξιοι Έλληνες καλλιτέχνας που τιμούν αληθινά την Έλληνική πρωτεύουσα. Ο ανομιτισμός και ή προκατάληψις των όλιγαρχικώς ίθυώνοντων την μουσικήν μας κίνησιν, πρέπει να υποχωρήσει στην επιβλητική έκδήλωση της όμαδικής θελήσεως του Έλληνικού κόσμου.

Από όλους τους ξένους εκτελεστές που μετεκάλεσε τους τελευταίους μήνας ή διεύθυνσις των Συμφωνικών Συναυλιών, δύο μόνο ήταν άξιοι αυτής της τιμής: ο μεγάλος Ιταλός συνθέτης Άλφρέδο Καζέλλα και ο Πολωνός βιολιστής Μπρόνισλαβ Χάμπερμαν. Οι άλλοι ήσαν καλλιτεχνικά μετριότητες που άδρά πληρωμένες, που δεν συνεισέφεραν τίποτε άξιον λόγους την καλλιτεχνική μόρφωση του Έλ.κοινού.

Ο Αθηναίος πιανίστ Φαρανιάτος είναι λ. χ. πολύ άνώτερος του Έλβετού κ. Johnny Aubert και θα παίξει άσφαλώς όμοιότερα τό περίφημο Κονσέρτο εις μι μπερόλ του Λίστ. Ο Βολωνίγης, με την έκτέλεση της Ισπανικής Συμφωνίας του Λαλό, μάς έδειξε την τελευταία Κυριακή πως είναι έφάμιλλος του Τιμπώ και του Χάιφντ, και ή Καίτη Ανδρεάδου στο ύπεροχο ρεσιτάλ τραγουδιών, που έδωσε στο Κεντρικόν, απέδειξε πως είναι άξια ν' άποδώσει τό κάθε άριστούργημα της λυρικής μουσικής στην άρχική του γλώσσα με την τέχνη και την διαίσθηση μιας μεγάλης έρμηνευτριάς. Τραγούδησε τον Puccini Άγγλικά, τον Σούμπερτ Γερμανικά, τον Debussy και τον Ραβέλ Γαλλικά, τον ντε Φάλλας και τον Μανέν Ισπανικά, με μιά θαυμαστήν άριότητα ποιητικής και μουσικής άποδόσεως.

Παρατρέχω λοιπόν τους άλλους ξένους (Ντογιάνη, Ώμπέρ, Πικαλούγκα, Γκάλλι κ.τ.λ.) για

νά μιλήσω γὰρ τὸν Καζέλλα καὶ τὸν Χούμπερμαν πὸς εἶναι παγκόσμιες μουσικὲς φαινομενολογίες.

Ὁ Ἀλφρέδου Καζέλλα μαζί με τοὺς συναδέλφους του τῆς νέας Ἰταλικῆς σχολῆς, Μαλιπέτρο, Κιατσέλουοβιο, Τεδέσκο, Ρεσπίγλι καὶ Ἀλφράντο, ἀνέλαβε τὸ γιγάντιον ἔργον ν' ἀναστηλώσῃ τὸ κλονισμένον μουσικὸ μεγαλεῖο τῆς Ἰταλίας. Ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἡ Ἰταλία ἦταν πραγματικῶς ἡ μουσικὴ κοσμοκράτειρα. Μὰ ἡ Γερμανία κατόρθωσε γὰρ τὴν ἐκτοκίση καὶ τὴν αὐτὴν λεγούσων τῶν συγχρόνων συνθέτων τῆς ἀνασυνθέσεως μὲ μουσικῶς ἱεραρχιατικῶς σκοπῶς, κεντρικομένη καὶ ἐμφυσημένη διαρκῶς καὶς νέας δημιουργίας ἀπὸ τὸν νεὺ Ἀρνόλντζιο, τὸν Πιραντέλλο καὶ τὸν... Μουσσολίνι.

Ὁ Καζέλλα εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς νέας μουσικῆς ἱεραρχιατικῆς σχολῆς. Εἶναι ἓνας συνθέτης ρομαντικός καὶ στιβαρός, γεμάτος δημιουργικὰς ἐξορμήσεις, ἓνας ἀπόλυτος ἐθνικιστὴς στὴν τέχνη του καὶ τὴν κάθε ἐκδήλωσή του, (*«Nationalement pur e solitario.»* μ' αὐτὰ τὰ λόγια χαρακτηρίζει τὸν Καζέλλα ὁ Νεὺ Ἀρνόλντζιο). Ὁ δυνατὸς αὐτὸς συνθέτης ἀπομονώνεται πραγματικὰ στὸν ἀπόλυτο Ἰταλιανισμό του. Ἐξω ἀπὸ τὴν Ἰταλία τίποτε. Μέσα στὴν Ἰταλία τὸ πᾶν. Αὐτὸ εἶναι τὸ δόγμα του. Εἶναι ἓνας μουσικὸς κατακτητὴς πὸς παρασύρει μὲ τὴν ἀσυγκρίτη ἰσχύ του πλανητικῶς.

Μὰς ἐπαίξε ἐδῶ, στὴ δευτέρῃ Συμφωνικῇ συναυλίᾳ, τὴν περίφημη *Σκαρλαττιάνα* του, μὲ σειρά ἀναδημιουργιῶν στὸ πιάνο καὶ στὴν ὀρχήστρα θεμάτων καὶ ρυθμῶν τοῦ μεγάλου Μοπέκκο Σκαρλάτι, ὁλοτελῆ συγχρονισμένου μὲ τὴν τεχνικὴ ἐξέλιξη καὶ τὰς αἰσθητικὰς απαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ διεύθυνε τὴν Ἑλληνικὴ ὀρχήστρα ὁ ἴδιος στὴν ἐκτέλεση ἑνὸς μπαλέτου του, τὸ *Πιθάρι*, πὸς εἶναι βγαλμένο ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο διήγημα τοῦ Πιραντέλλο. Τὰ κομμάτια αὐτὰ τοῦ Καζέλλα στεφρίζονται, ὅλα ἀνεξαιρέτως, ἐπάνω πὲ λαϊκὰ μοτίβα τῆς Σικελίας καὶ ἡ διατύπωσις των πᾶλλεται καὶ δονεῖται ἀπὸ ἓνα ζωτικώτατον ρεαλισμὸν καὶ μὴ παντοδύναμη ἐθνικὴ ζωὴ διαστειγμένη ἀπὸ σπιθόβολο πνεῦμα καὶ γοητῆρ.

Ὁ Καζέλλα φαίνεται νὰ διαπνέεται ἀπὸ τὸ περίφημο δόγμα τοῦ νεὺ Ἀρνόλντζιο: *δημιουργεῖν ἐν καρῶ.* Ἡ μουσικὴ του εἶναι γεμάτη ἀπὸ φῶς, ρώμη καὶ δυναμισμό. Οἱ ρυθμοὶ του εἶναι ποτισμένοι ἀπὸ τοὺς πλούσιους χυμούς τῆς Ἰταλικῆς γῆς πὸς παρουσίασαν τόσες γενναῖες ἀνθήσεις μέσα στοὺς αἰῶνες.

Τὸν χαρήκαμε ἀληθινὰ στὰς Ἀθήνας, τὸν φωτερό αὐτὸ δημιουργὸ μὴς ἀπλῶς ἐθνικῆς τέχνης. Τὸν χαρήκαμε καὶ ζηλέψαμε τὴν τύχη του, πὸς σέροντι ὑποταχτικῶς στὴν τέχνη του ἓνα ἔθνος ἀλόκληρο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπισήμους κυβερνήτας αὐτοῦ τοῦ ἔθνους...

Ὁ Χούμπερμαν, ὁ μεγαλοφυῆς Πολωνὸς βιολιστὴς, δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τοὺς ἄλλους δεξιοτέχνους τοῦ βιολιοῦ. Εἶναι ἓνας με-

ταφυσικὸς ἐρευνητὴς μέσα πρὸς βασιλεία τῶν ἡχῶν. Ἐνας μουσικὸς μπεσουλ μαναδικὸς στὸ εἶδος του. Τὸν ἐπωνόμασαν στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ *«βασιλεὺς τοῦ βιολιοῦ»*. Θὰ μπορούσες ὅμως κανεὶς νὰ προσθέσῃ ὅτι *«ἡ βασιλεία του οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»*. Τόσον ἡ ἀτιμωτοβουλία τῆς μουσικῆς ιδέας, τῆς μουσικῆς σκέψεως καὶ μόνης κυριαρχεῖ στὴν κάθε του ἐκτέλεση. Ὅταν παίξῃ ὁ Χούμπερμαν τὸν Μπετόβεν, ἀκοῦμε τὸ ἴδιο πνεῦμα τοῦ Γίγαντος τῆς ἐποχῆς Συμφωνίας νὰ μᾶς καλῇ ἀπὸ τὴν ἀντίθετον ὀχθὴν τῆς Αἰωνιότητος. Γι' αὐτὸ, τὰ δύο ρεσιτάλ τοῦ Χούμπερμαν πῆσαν τὸ μεγαλεῖο καὶ τὸ μυστήριον μὴς μουσικῆς ἱεραρχίας, μὴς μυστικῶς στὰ ἄδυα τῆς μουσικῆς θρησκείας. Ἐπαίξε τὰ τρία μεγαλύτερα Κονσέρτα τῆς φιλολογίας τοῦ βιολιοῦ: τοῦ Μπάχ, τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Μπραῦνς, μ' ἓναν τρόπο ἀληθινὰ ὑπερμουσικὸ, ὑπεράνθρωπον. Ἐπαίξε ἀκόμα τὸ Κονσέρτο τοῦ Συμανόφσκη μὲ ἐντελῶς ἀνθρώπινο πάθος, τὴν περιγραφικώτατη *Πηγὴ τῆς Ἀρεθούσης* τοῦ ἴδιου συνθέτου, καὶ ἓνα πλήθος συνθέσεων τοῦ Γκόλδμπαρκ, τοῦ Σαρτζάτε, τοῦ Πουνιάνη, τοῦ Ἀλμπενιτς, τοῦ Μπραῦνς, μεταγραφὰς τοῦ Σοπὲν καὶ τοῦ Σούμπερτ, μὲ μὴ ἐσωτερικὴ φλόγα καὶ ἓνα διαρκὲς ξέσπασμα παντοδύναμης μουσικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Οἱ δημιουργίαι του αὐτὲς θὰ μείνουν ἀλησιάνητες.

Ὁ Μητρόπουλος μᾶς ἔδωσε φέτος κοντὰ στὴν πρώτη *Συμφωνία* τοῦ Μάλερ, ἓνα ἔργον ὑπερρομαντικόν, πὸς ἑνσκαεῖ στοὺς ἀκροατὰς μὴν ἀγωνιώδη ὑποβολήν, καὶ πολλὰ κλασικὰ ὀρθόδοξα ἔργα ὅπως τὴν *Στρατιωτικὴν Συμφωνίαν* καὶ τὰς *Παραλλαγὰς* τοῦ Χαῦδν, τὴν *Φαντασίαν* καὶ *Φούγνα* εἰς σὺλ ἔλασσον καὶ τὸ *Πρελούδιο* καὶ *Φούγνα* εἰς σὶ τοῦ Μπάχ, μεταγραφμὲνα γιὰ ὀρχήστρα ἀπὸ τὸν ἴδιον, τὴν *Ἐβδόμην Συμφωνίαν* τοῦ Μπετόβεν κ. ἄ.

Ἡ *Συμφωνία τῆς Ἀνοίξεως* τοῦ Σούμαν, ἡ *Παθητικὴ Συμφωνία* τοῦ Ραβίνοφσκη, ὁ *Χορὸς τῆς Σαλόμης* τοῦ Ρίχαρντ Στράνσκ, τὸ μεγάλο συμφωνικὸν ποίημα τοῦ ἴδιου συνθέτου, *Ὄργανος* καὶ *Μεταμόρφωσις*, ἐκτελεσθῆν ἐἰς μνήμην νοῦ μεγάλου Ἑλληνος καλλιτέχνου Πάνου Ἀραβαντινοῦ, ἡ *Συμφωνία* τοῦ Σεζάρ Φράνκ, ἡ *Νορβηγικὴ Ραψωδία* τοῦ Λαλό, ἡ *Ballade* τοῦ Φωρῆ, ἐσημείωσαν ἀναλόγους ἐπιτυχίας τῆς Ἑλληνικῆς ὀρχήστρας, ἡ ὁποία στὰ χέρια τοῦ μοναδικοῦ ἐμφυχωτοῦ Μητροπούλου ἀναγεώσεται διαρκῶς καὶ μᾶς παρουσιάζει νέας ἐκπλήξεις.

Εἶναι πλέον γεγονός διαπιστωμένον ἀπὸ τοὺς πλέον αὐστηροὺς καὶ ἀπαισιοδόξους κριτὰς, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μᾶς ὀρχήστρα ἀπέκτησε τὴν ἀπαραίτητην συμφωνικὴν πληρότητα καὶ τὴν ἡχητικὴν ἐνότητα, χωρὶς τὴν ὁποίαν κανὲν ὀργανικὸν σύνολον δὲν μπορεῖ ν' ἀναδειχθῇ ἄξιον τοῦ προσορισμοῦ του. Ὁ Μητρόπουλος μπορεῖ δίκαια νὰ εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τὸ ἔργον τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ κυριώτερος συντελεστὴς καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον τόσον τὸν τιμᾷ ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος.

Σ. Κ. Σ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ Ἐκθέσις τῆς 8^{ος} Ἐρ. Μπερτσᾶ

Ἡ δις Ἑρασιμία Μπερτσᾶ εἶναι ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνους πὸς ἀναζητοῦν, καὶ δὲν διατάζουν γὰρ ἐγκαταλείψων ἓνα δρόμον, γιὰ ν' ἀπολυθῆσων ἓναν ἄλλο ἐντελῶς διαφορετικόν. Ἡ ἀνησυχία γιὰ νέα ὀλοένα στοιχεῖα, ἡ ἀνανεωμένη αἰσθησις, ἡ σύλληψις νέων ἐκφράσεων ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῆς ζωῆς πὸς γονιμοποιεῖται κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ζωτικότητος κάθε καλλιτεχνικῆς ἰδιοσυγκρασίας, ἦταν πάντα ὁ κυριώτερος τῆς δημιουργίας συνολικοῦ ἔργου ἀπὸ τὴν ρουτίνα τῆς ἐπαναλήψεως, ἀλλὰ μὲ ἐκδηλῆ τὴν ἐνότητά του. Ἀλλ' ὅχι ἡ ἀναζήτησις, ὅπως ἐκδηλώνεται στὴν ἐποχὴ μας, μὲ ἐξαιρητικὰς μεταβολὰς πρὸς τὸ ἔργο τοῦ ἴδιου τεχνίτη, ὥστε στὴν ἐφετεινῇ του παραγωγῇ νὰ μὴ ἀναγνωρίζεται καὶ ἡ πρὸ ἑνὸς ἢ δύο χρόνων ἐκδήλωσις του δὲν εἶναι ἐξέλιξις. Εἶναι μὴ συνέχεια νέων ὀλοένα δοκιμῶν.

Ἀλλ' ὡς μὴν ἀδικοῦμε τοὺς καλλιτέχνους. Ἡ ἀγωνιώδης αὐτὴ ἀναζήτησις εἶναι τὸ γνώρισμα ὅχι μόνον τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν γενικῶν ροπῶν καὶ ἐκδηλώσεων τῆς ἐποχῆς μας, τῶν ὀργανικῶν καὶ ἀσπαιθῶν, πὸς καλπάζουν ἄλλοτε πρὸς τὴν μὴ κατεύθυνση καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ἄλλη γιὰ κατευκτήσεις πὸς πολλὰς φορὰς εἶναι ἀκόμη καὶ κινῆσις ἐπιτυχίας ἐντυπωσιακῆς καὶ ἐμφημέρου. Δὲν εἶναι χωρὶς σημασίαν τὰ γεγονότα ὅτι ὁ ἐπιφανέστερος ζωγράφος τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας, ὁ Πικασσῶ, ἐκδηλώνεται κάθε τὸσο μὲ ἐντελῶς διαφορετικοὺς τρόπους. Στὴν κριτικὴ τῆς ἱστορίας τῶν τάσεων τοῦ πρώτου τετάρτου τοῦ αἰῶνος μας, τὸ φαινόμενον αὐτὸ θὰ δώσῃ ἓναν ἐκδηλὸν χαρακτήρα ἀνησυχίας χωρὶς ἱκανοποίησις καὶ βεβαιὴς ταρραχῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου, πὸς μπορεῖ νὰ θαυματουργῇ χάρις πρὸς τὸ ταλέντο του καὶ νὰ προκαλῇ χάρις πρὸς πολλὰς ἄλλες ἐπιτυχίας του τὴν προσοχήν, καὶ ὅταν μόνον ἐξαφνίξῃ, κινδυνεύει αὐτὸ καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῶν δρόμων των, πὸς δὲν ἔχουν παρὰ τὴν σημασίαν καλλιτεχνικῶν πειραμάτων καὶ πὸς δὲν προέρχονται καὶ ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἀνάγκην γιὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ κανεὶς ὅτι οἱ καλλιτεχνικὲς συνειδήσεις τῶν ἰδίων ἀτόμων ἰρρίπτανται πρὸς τὸσον λίγο καιρὸν τόσες περιπέτειες. Ἀλλ' ἀφοῦ αὐτὰ τὰ πειράματα, ἡ τὸ κινῆσις μᾶς ἐντυπωσιακῆς ἐπιτυχίας μὲ τὴν δοκιμὴν νέων τρόπων, μᾶς ἐπιδεικνύονται μὲ ἀξιώσεις καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς καὶ ὡς ἐξέλιξις, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τὰ παρακολουθήσωμεν.

Ἡ δις Μπερτσᾶ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρὸ δύο ἢ τριῶν χρόνων ἐπίδειξη κυβιστικῆς ζωγραφικῆς, ἐμφανίζεται μὲ νέα ἐντελῶς ἐκδήλωσις. Μὲ τέχνην πρωμιτιβιστικῆς χαρακτῆρος, προσπαθεῖ ν' ἀπλουστεύσῃ πρὸς τὸ ελάχιστον τὰ ζωγραφικὰ τῆς μέσα, δίνει λίγες καμπύλες, ἡ γωνίες ἀπὸ τὰ σχήματα τῶν ἀντικειμένων τῆς, μὲ τὸν τρόπο πὸς πιστεύει ὅτι ἐκφράζονται: ἀλλὰ τόσο λίγες, ὥστε, γιὰ νὰ εἶς συμπληρώσῃ κανεὶς καὶ νὰ εἶς ἐντοκίση πρὸς ἀσχήματα τοῦ αἰσθη-

τοῦ κόσμου, θὰ ἔπαυε νὰ συμβουλευθῇ τὸν κατόλογο τῶν ἔργων τῆς ἐκθέσεως. Ἰσως μὲ αὐτὰ τὸν τρόπο θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον ἓνα γινώρισμα ἢ ἀσχήματα ἀπλᾶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Θὰ τὴν εἰσέδωσεν ὁ αὐτὸ, τὸ δροσερὸ καὶ καθαρὸ χρῶμα τῆς. Ἀλλ' ἐπιχειρεῖ νὰ ἐκφράσῃ ὀλόκληρον μεταφυσικὰ θέματα, φαντασιώσεις, ἀλληγορίας, συναίσθηματικὰς καταστάσεις πὸς ἀπαιτοῦν ὀλόκληρες συνθέσεις. Θέματα ὅχι τέτοια, τόσο περιπλοκα, τόσο ἐκτεταμένα δὲν θὰ μπορούσαν νὰ φθάσουν στὴν ἀκλῆ ἰσχύ ἐνὸς πρωμιτιβιστοῦ, καὶ κυρίως θὰ ἦταν ἀδύνατον ν' ἀνταποκριθῇ σ' αὐτὰ ἡ τόση λιτότης τῶν ζωγραφικῶν μέσων. Ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ τὰ θέματα τῆς 8^{ος} Μπερτσᾶ, ὅταν ἐκθέτῃ πίνακα μὲ τίτλους *«ἡ Μοῖρα»*, *«Γυναίκα καὶ διάβολος»*, *«Προαίσθησις κακοῦ»*, *«Ἑλληνικὴ ζωὴ»*. Ἐμφανίζεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο μὴ ρομαντικῆς φαντασιώσεως, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, πὸς προκαλεῖ τὴν προσοχήν πρὸς τὸ θέμα, καὶ πρωμιτιβιστικῆς προσπάθειας, ἀπὸ τὸ ἄλλο, στὴν ἐκφραση. Δυὸ καταστάσεις ἐντελῶς ξένες ἢ μὴ πρὸς τὴν ἄλλη. Ταύλαχιστον ἡ δις Μπερτσᾶ δὲν κατορθώνει νὰ εἶς συνείδησιν ὅτι ἓνα ἔργο, καὶ δὲν ἔχει κανεὶς εἶναι ξένο πρὸς τὴν καλλιτεχνίδα: ὁ πρωμιτιβισμὸς μὲ τὰ ἐκπληκτὰ καὶ γοητευμένα ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ φυσικὰ σχήματα μάτια, ἡ ὀρομαντικὸς μὲ τὴν μεθυσμένην του φαντασίωσιν πὸς δημιουργεῖ πλάσματα πέρα ἀπὸ τὸν ἀπτό κόσμον.

Ἀλλ' εἴπαμε ὅτι πρόκειται περὶ πειραμάτων καὶ πρέπει νὰ περιμένωμε μὴ νέα ἐμφάνισιν τῆς καλλιτεχνίδος, ἡ ὁποία δὲν στερεοῖται ἱκανότητων πὸς ἀγωνισθῆν ἀπὸ τὴν προσπάθειαν ἐκδηλώσεων, ὅπως αὐτὴ τῆς τελευταίας τῆς ἐκθέσεως πρὸς Ἀίγειον τῶν Ἑλληνίδων.

Δ. Α. Κ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μὴ μετάφρασις τοῦ «Τάφου» (1)
Ἐν ἀναμονῇ τοῦ βραβείου Νομπέλ, πὸς, κατὰ τοὺς εἰδήμονας, ἔχει κατακτήσει πολιτικὸν ζήτημα καὶ πέρασε στὴν δικαιοδοσίαν τῶν πρεσβευτικῶν σαλονιῶν, οἱ μεταφράσεις πρὸς ξένους γλώσσας τοῦ παλαμικοῦ ἔργου πολλαπλασιαζόνται. Εἶναι, κατὰ κανόνα, ἔργα φανατικῶν θαυμαστῶν του, ἀπ' αὐτοὺς πὸς δημιουργήσαν, ἀπὸ πολὺ νεορί, ἡ μαγικὴ του λύρα. Ἡ σοπιμότητα τῶν μεταφράσεων αὐτῶν δὲ θὰ ἀπορροῦσε νὰ διαμφοβηθῆθῃ, πρὸς ἕλες τις ἀντιρρήσεις πὸς διετόπισε ὁ φίλος κ. Παράσχος σ' ἓνα τελευταῖον του σημείωμα γιὰ τὴν *«Ἀνθολογία»* τοῦ ἀγαπητοῦ κ. Jean Michel. Ἐάν οἱ σποραδικὰ αὐτῆς προσπάθειες δὲν ἀποδίδουν σ' ὀρισμένα σημεῖα τὴν ἰσορροπία τοῦ πρωτοτύπου, σ' ἄλλα μέρη ἐπιτυγχάνουν ἀποτελέσματα ἀξιοσημείωτα, πὸς δίνουν τὸν τελικὸν τόνον πρὸς σύνολον, ἀλλὰ προπαντὸς φέρνουν σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς ξένους

(1) The Grave, by Kostas Palamas translated in English by Demetrios A. Michalacos, Chicago, 1930.

διανοουμένους την τόσο άδιχημένη λογοτεχνία μας.

Μια νέα μετάφραση του «Τάφου» μας έρχεται τώρα απ' την Αμερική. Περισσότερο παρά σε κάθε άλλη περίπτωση, η έκδοση αυτή, που είναι πολυτελέστατη, οφείλεται στην αγάπη δύο δημιουργών του, κι αν η βιβλιοπωλείακή της επιτυχία είναι άβυσσος, άσφαλως ή ήθικη νίκη θα είναι μεγάλη. «Χορηγός» είναι ο έκλεκτος Έλληνας λογοτέχνης κι εκδότης της «Σύγχρονης Σκέψης» του Σαίγου κ. Μ. Ησαϊάνθης. Μεταφραστής ο κ. Α. Μιχάλαρος. Στις εκατό περίπου σελίδες του βιβλίου αυτού παρέλαύνουν τα συγγενητικά ποιήματα για το θάνατο του παιδιού του Παλαμῆ που γνωρίζουν όλοι οι Έλληνες, ντυμένα σε μια γλώσσα έντελως ξένη κι ως φόρμα κι ως ουσία, απ' αυτήν στην οποία διατυπώθηκαν άρχικά. Η απόδοση όμως είναι στα περισσότερα μέρη επιτυχεστάτη. Πιο 'όλη τή χασμωδία, που προξενεί συχνά ο έλευθερος στίχος, ο ρυθμός είναι σταθερός και συχνά πολύ όμοιος. Έν' άλλα σημείο αξιοπρόσεχτο είναι η πιστότητα της έκτελέσεως, πιστότητα όχι μόνο στο νόημα, αλλά και στην ποσότητα των συλλαβών, στην οργανική διατύπωση. Κοιτάξετε π. χ. πώς αποδίδονται οι έναρκτήριον στίχοι του βιβλίου:

Neither with iron;
Nor with gold 's glow;
Neither, O child,
With the colors artists sow;

Not even with marbles
Wrought into perfection;
But, eternal, O darling,
I shaped your mansion,

With spirit 's charm
Alone . . .

Η επιτυχία της προσπάθειας αυτής είναι τόσο περισσότερο αξιέπαινη, όσο δύσκολο και στρουφνό ήταν το έπιχειρήμα. Είναι γνωστό πόσο το νόημα του παλαμικού στίχου είναι λιτά, επιγραμματικά, «άσύλληπτα» μπορεί να πη κανείς, διατυπωμένο. Οι δυσκολίες, που πρέπει γά υπερνικηθούν, όχι μόνο στην ουσία, αλλά και στο γλωσσικό ακόμα ζήτημα, είναι τόσο μεγάλες, που κι αυτός ο Ζάν Μισέλ, στην «Ανθολογία» που άνάφερα παραπάνω, δεν μπόρεσε παντού να μεταφέρει όλη τή ζωηρότητα των αισθημάτων, τή λαχτάρα του λόγου, σε μια γλώσσα που ωστόσο είναι πιο συγγενής με την ελληνική. Τό κατωτέρω τετράστιχο, που κινεί στην τύχη, είναι άρχικά χαρακτηριστικό:

Doucement, tendrement,
nos baisers déstrant,
de l' inconnu troublant,
tu glisses dans nos bras.

Άλλά θα ήταν περισσότερο άπτη ή διαφορά απ' τή σύγκριση της εργασίας των δύο μεταφραστών στα ίδια τραγούδι.

Ο κ. Μιχάλαρος το αποδίδει:

He is gone! Entombed he lies 'neath
Walls impregnable and averse
And neither, the heart-scorching
Word, neither, O woe! the Verse,

Neither Rythm the creator,
Nor Rhyme 's lullaby can save,
His sweet memory, alas!
From the relentless grave

Κι' ο κ. Jean Michel:

Il est parti! Bien parti!
L' implacable mur le couvre à jamais!
Désormais,
ni la magie des vers,
ni la Parole qui embrase le coeur,
ni le rythme le berceur,
ne pourront sauver
sa blanche mémoire,
du fond de la tombe noire.

Ο δεύτερος, καταφεύγοντας στις μεγαλύτερες έλευθερίες του στίχου, σε μιάν αναλυτικότητα που ξεθωριάζει πολλές φορές το χρώμα του ποιήματος, δεν μπορεί ωστόσο να φθάση την πιστότητα, τόσο απλά αποδομένη, του άγγλικού. Για κείνους που μισούν, ή περιωτέρω σύγκριση, θα δείξει σ' όλο της τό πλάτος τή λιμνηρή εργασία του κ. Μιχάλαρου.

Είναι άνάγκη τώρα να πω πώς ο Louis Rousselet, ο άκαταπύνητος, ο πιστός φίλος της Ελλάδος, που προλαγίζει τή μετάφραση, βρήκε πάλι τα θερμότερα λόγια για να έπιστήση την προσοχή του διεθνούς κοινού, όχι μόνο στο έργο του Κωστή Παλαμῆ, αλλά και σ' όλη τή λογοτεχνία μας:

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ηλία Σταύρου: «Λησμονημένοι Στίχοι». Έκδ. Γ. Κασίμης και Σία. Δρ. 10.

Αώρου Φαντάξη: «Οι διθύραμβοι της μελωδοπλάνιαχτης άρχας». Α. Θ. Λαμπρόπουλος. Δρ. 6.

Π. Πρεβελάκη: «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος» με 48 πίνακας εκτός κειμένου. Έκδ. Οίκος «Έλευθερουδάκη».

Κοσμά Πολίτη: «Λεμονόδασος — Ιστορία μιας ζωής».

Τάνη Κόντου: «Παραμύθια κατά τον Αϊσωνον» (έπιμετρα). Σχολική έκδοσις.

Γωάννου Θ. Παπαμανώλη: «Η οικογένεια Βούλγαρη της Ύδρας» — οικιαγραφία, άγνωστοι σελίδες, άναμνήσεις. Πειραιεύς (Φιλελλήνων 31). Δρ. 25.

Πέτρου Σ. Σπανδωνίδου: «Μαλένικος — ο νεκρός μακεδονικός Άκρίτης». Θεσσαλονίκη.

«Καλαματιανό Ημερολόγιο 1931». Καλάμαι. Δρ. 25.

«Φιλολογική Πρωτοχρονικά 1931». Λεύκιωμα. Χρονιά Δεύτερη. Πόλη.

«50 Δημόδη Άσματα Πελοποννήσου και Κρήτης — Συλλογή Ψδελου Άθηνών». Ιστορική και λαογραφική Βιβλιοθήκη Συλλόγου Ψφελ. Βιβλίων. Δρ. 60.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Η παλαιά συνήθεια της έκδόσεως των εφημερίδων την ήμέραν των Χριστουγέννων και του Νέου Έτους με περισσότερο σελίδας και φιλολογικότερα περιεχόμενα άξίζει και φέτος τον άπολογισμόν της. Όλοι οι γνωστοί λογοτέχνη έπεστρατεύθησαν και τή φύλλα αυτά των εφημερίδων, αν δεν παρουσίασαν μόνον έπίκαιρα δημοσιεύματα, ήσαν ωστόσο γεμάτα από διηγήματα, άναμνήσεις, επισκοπήσεις και άρθρα φιλολογικού ενδιαφέροντος. Όπως ήσαστε, εις τον άπολογισμόν αυτόν δεν είναι δυνατόν να άναφερθόν και να σχολιασθόν παρά τα χαρακτηριστικότερα.

— Περισσότερα, φυσικά, ήσαν και φέτος τα διηγήματα, έπίκαιρα και μή, ή «Πέτρα του Γριβοδήμου» του κ. Σπ. Μαλά και ο «Άνθρωποπαράσος» του κ. Μιχ. Ροδά, εις τό «Έλεύθερον Πήμα», «Και επί γης ειρήνη!» του κ. Δημ. Βουτυρά και τή «Όρφανά Χριστούγεννα» του κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου εις τον «Έλεύθερον Άνθρωπον», τό «Λαούτο του Άγγέλου» και «Νύχτα Πρωτοχρονιάς» του κ. Ν. Καρθούνη και «Χριστούγεννα στη φυλακή» του κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου εις τήν «Πρωϊαν», «Όταν ο άνθρωπος δεν μπορεί να συγχωρήση» του κ. Πέτρου Χάρη, ή «Προδέττσια» του κ. Μ. Κανελλή (Σιούφου), «Άκόμα τον περιμένουν» του κ. Παντελή Χόρν, «Όποιος αγαπάει, δεν πεθαίνει» του κ. υ. Φιλογέρα και ο «Διηγηματογράφος» του κ. Μιχ. Π. Παπαστρατηγάκη εις τήν «Ελληνικήν», «Χριστουγεννιάτικαι έρωτες στα ψηλά βουνά» του κ. Μαν. Σκουλούδη και τή «Όνειρο της Μαρίας» της κ. Κλ. Δίπλα Μαλάμου εις τήν «Καθημερινήν», ή «Άκόμωτη πηττα» του κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου εις τήν «Πατρίδα» κ. ά.

— Άρκεται, επίσης, και ενδιαφέρουσαι αι χριστουγεννιάτικαι και πρωτοχρονιάτικαι άναμνήσεις, πολλαι των όποιων έχουν μορφήν διηγημάτων και άξιαν πραγματικώς λογοτεχνικήν.

— Τέλος, αναφέρω την θεατρικήν επισκόπησιν του κ. Μιχ. Ροδά εις τό «Έλεύθερον Βήμα», εις τήν όποιαν γίνεται μινεία των σπουδαιότερων θεατρικών γεγονότων του έτους, τήν «Κίνησιν του βιβλίου κατά τό 1930» του κ. Σ. Λαμπίκη εις τον «Ήμερησιον Τύπον», εις τήν όποιαν, εκτός των συντόμων κρίσεων περι των περισσοτέρων βιβλίων του έτους, εβρίσκομεν και άρκετάς όρθοτάτας ακέψεις διά τήν έν γένει έκδοτικήν μας κίνησιν, άπολογισμόν του φιλολογικού 1930 από τον κ. Φ. Γιοφύλλον εις τον «Έλεύθερον Άνθρωπον», επαινετικώτατον άρθρον του κ. Διον. Κοκκίνου εις τήν «Ελληνικήν» διά τον «Γκάντι» του κ. Μιχ. Παπαστρατηγάκη, με τον όποιον ήσυχολήθη και ο ειδικός συνεργάτης μας, ενδιαφέρον σημείωμα του κ. Σ. Σπίκη εις τήν «Έστια» διά τή «Χριστουγεννιάτικα τραγούδια», ωραιότατον άρθρον του κ. Η. Λέφα εις τήν «Ελληνικήν» διά τή «Χριστούγεννα των Φιλικών στην Όθρησσό», σύντομον μελέτην του κ. Γ. Μπαρλά εις τήν «Καθημερινήν» περι του ρόλου τον όποιον έπαιξε εις τήν Τέχνην τό βρέφος της Βηθλεέμ, μιάν ήγγυσημένην φιλολογικήν συνταγήν του κ. Γρ. Ξενοπούλου εις τήν ίδιαν εφημερίδα περι του τρόπου με τον όποιον κατασκευάζονται τή κατά παραγγελίαν χριστουγεννιάτικα διηγήματα,

σημείωμα του κ. Κ. Μπασιτά εις τήν «Πρωϊαν» διά «Τά κάλαντα και τραγούδι ο λαός μας», άρθρον του κ. Άρίστον Καμπάνη εις τήν ίδιαν εφημερίδα διά τον Κ. Καρωτάκη, εις τό όποιον γίνεται άνάλυσις άρκετών ποιημάτων του ποιητού της «Ανάρα» και διατυπώνεται ή γνώμη ότι μεταξύ των Έλλήνων συμβολιστών ή μετασυμβολιστών εβρίσκονται «έκείνοι οι όποιοι έβούλησαν τον παισιότατον νεανίσκον να δώση έκφρασιν εις τον πόνον του» άρθρον, επίσης εις τήν «Πρωϊαν», του κ. Φώτου Πολίτη, εις τό όποιον καταδικάζεται με πολλή επιχειρήματα ο διμιλδον κινηματογράφος, και συνέντευξιν του κ. Πέτρου Χάρη εις τήν «Ελληνικήν» (άντι φιλολογικής επισκοπήσεως) με τον κ. Ρ. Παπανδρέου διά τό ελληνικόν λογοτεχνικόν βιβλίον, εις τήν όποιαν ο φιλότεχνος Ύπουργός τονίζει ότι τό Κράτος δεν πρέπει τό υβρίζεται από τους λογοτέχνας, διά τους όποιους ή πολιτεία έχει ήδη κάμει άρκετά, βεβαιώνει ότι δεν θα λείψη έπισκοπήποτε ή κρατική μέριμνα διά τους πνευματικούς ανθρώπους του τόπου και διατυπώνει διά μιάν άκόμωτη φοράν τήν γνώμη, ή όποια δεν είναι δυνατόν παρά να ληφθῆ σοβαρώς όπ' έψιν από τους έργοδούς, ότι εις τήν Άκαδημίαν πρέπει τό ταχύτερον να γίνη χωριστόν τμήμα γραμμάτων και τεχνών.

— Και ως συνέχειαν της συνεντεύξεως αυτής και της κινήσεως διά τήν ένίσχυσιν του ελληνικού λογοτεχνικού βιβλίου, περι της όποιας έγράφωμεν εις τό προηγούμενον τεύχος, έχομεν τήν αναγγελθεισαν ήδη άπόφασιν του κ. ύπουργού της Παιδείας περι μεταφράσεως, μερίμνη και δαπάνη του Κράτους, έργων των καλύτερων Έλλήνων λογοτεχνών εις τας κυριωτέρας ευρωπαϊκάς γλώσσας, άπόφασιν ή όποια έδωσε άφορμήν εις τήν διατύπωσιν πολλών και άλληλοσυγκρουομένων άπόψεων. Ο κ. Κωστής Παλαμῆς, λ. χ. εις συνέντευξιν του με τον κ. Ν. Γιοκαρίνην, δημοσιευθεισαν εις τήν «Πρωϊαν», δεν συμφωνεί με τήν αντίληψιν του κ. Παπανδρέου ότι διά των μεταφράσεων αυτών θα ένισχυθῆ ή ελληνική λογοτεχνία, λέγει όρθά-κορτά ότι «ή Πολιτεία ανακατεύεται και πού δεν πρέπει», φρονεί ότι τή «λογοτεχνικά έργα ταξειδεύουν μόνα τους έξω των συνόρων», δηλαδή προκαλοθν τό ενδιαφέρον των άλλων λαών χωρίς τήν επέμβασιν των Κυβερνήσεων, και διατυπώνει ένα σωρό άλλας αντιρρήσεις και άμφισβολίας όσον άφορῆ τον καθορισμόν των λογοτεχνικών έργων, τον τρόπον της έκλογής αυτών κλπ.

— Αντιθέτως, ο κ. Γρ. Ξενοπούλος εις τήν ίδιαν συνέντευξιν (εις τήν όποιαν έμίλησαν μόνον δύο λογοτέχνη, ο «ποιητής» και ο «πεζογράφος»), εβρίσκει τήν άπόφασιν αυτήν του κ. ύπουργού της Παιδείας θετικόν τρόπον ένισχύσεως της λογοτεχνίας μας, και φρονεί ότι εις τήν Άκαδημίαν πρέπει να ανατεθῆ ή έκλογή των προς μετάφρασιν έργων.

— Έκ των δημοσιευμάτων, που έπροκλήσε ή άπόφασις αυτή του κ. ύπουργού της Παιδείας, άξιωματικώτατα είναι ένα σημείωμα του κ. Φώτου Πολίτη εις τήν «Πρωϊαν», ο όποιος εβρίσκει έντελώς άσκοπον τό μέτρον της μεταφράσεως των νεοελληνικών έργων, και άντ' αυτού προτείνει τήν έκδοσιν άρχαίων συγγραφέων με σχολία, τήν μετάφρασιν ξένων κλασικών συγγραφέων και τήν άνατύπωσιν των έργων άρισμένων λογοτεχνών μας, και

ιδίως ένα άρθρον τοῦ κ. Ἰλ. Ἰμπειρίκου-Κουμπου-
 δούρου εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα, ἡ ὁποία ὄχι μόνον
 ἐπιφυλάττει τὴν ἰδέαν περὶ μεταφράσεως ἑλληνι-
 κῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ ἀναπτύσσει πῶς πρέπει νὰ γίνῃ
 ἡ διάδοσις τῶν ἑλληνικῶν λογοτεχνημάτων εἰς τὸ
 ἔξωτερον. Ἀπὸ τὸ ἄρθρον αὐτὸ νομιζομεν ὅτι πολὺ
 ἔξω βοήθησιν ἢ ἀρωγίαν ὑπηρεσία τοῦ Ἰπουργείου
 τῆς Παιδείας εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ σχετικοῦ νο-
 μολογίου.

— Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα φιλολογικὰ δη-
 μοσιεύματα τοῦ δεκαπενθήμερου εἶναι κριτικὰ ση-
 μειώματα περὶ τῶν νέων βιβλίων. Εἰς τὸ «**Ἐλεύ-
 θερον Πῆμα**» ἀμεινέσονται κρισεὶς τοῦ κ. Μιχ.
 Ροδᾶ διὰ τὸν «**Ἀνδρέαν Λόντον**» τοῦ κ. Ἀρίστου
 Σταυροπούλου, καὶ ἐπίκρισις ἀπὸ τὸν ἴδιον τοῦ
 νέου βιβλίου τοῦ κ. Θρ. Καστανάκη «**Τὸ ματί-
 γιο καὶ οἱ πολυέλαιοι**». Ἀρκετὰ, ἐπίσης, καὶ
 ἐπαινετικὰ ἄρθρα διὰ τὴν «**Ἐκλογὴν ἀπὸ τὰ ἑρσι-
 τερα ἑλληνικὰ λαϊκὰ ποιήματα**» τῶν κκ. Κλ. Πα-
 ράσου καὶ Ε. Λευκοπαρῖδη, τοῦ κ. Ἀρ. Καμπάνη
 εἰς τὴν «**Ἱπρωίαν**», τοῦ κ. Α. Λαπαθιώτη εἰς τὴν
 «**Πειθαρχίαν**», τοῦ Ἄλκη Θρύλου εἰς τὴν «**Ἐρ-
 γασίαν**», τοῦ κ. Μ. Κανελλῆ εἰς τὴν «**Ἑλληνι-
 κὴν**» κ. ἄ. Ἡ ἐκλογὴ τῶν κκ. Παράσου καὶ Λευ-
 κοπαρῖδη ἐκρίθη καὶ συναζητήθη ὅσο ὀλίγη λογο-
 τεχνικὰ ἔργασια. Εἰς τὴν «**Ἱπρωίαν**» ἐκτενέστα-
 τον ἄρθρον τοῦ κ. Σπ. Λοβέρδου διὰ τὸ ἔξαιρετι-
 κῶς ἐνδιαφέρον βιβλίον τοῦ κ. Ἰωάννου Γενναίου
 «**Ὁ λόρδος Ἐλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλ-
 λάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογῆσαντες ἐπι-
 δρομεῖς**», καὶ εἰς τὴν «**Καθημερινὴν**» ἐπαινετικὸν
 σημεῖωμα τοῦ κ. Νάξου διὰ τοὺς «**Ἐσρηζωμένους**»
 τοῦ κ. Β. Δασκαλάκη.

— Εἰς τὸ «**Μακεδονικὸν Βῆμα**» Κοζάνης, ἐμ-
 πνευσμένον ἄρθρον τοῦ Μητροπολίτου Ἰωακείμ
 περὶ τῆς θείας Βασιλείας.

— Εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, νέον ἑβδομαδιαῖον πε-
 ριοδικὸν «**Παναγιύπεια**», ὄργανον τοῦ Αἰγυπτιώ-
 του Ἑλληνισμοῦ. Διευθυντὴς ὁ κ. Στέφ. Πάργας,
 ἀρχισυντάκτης ὁ κ. Σ. Π. Πατριδῆς καὶ ἐπὶ τῆς
 ὕλης ἡ κ. Εὐτυχία Ν. Ζελίτα (Πάργα).

— Εἰς τὸν «**Ταχυδρόμον**» Ἀλεξανδρείας ἀντα-
 πόκρισις ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τῶν ἐ-
 κεῖθεν διερχομένων ἑλληνικῶν βιάσεων. Ἐξ ἀφορ-
 μῆς τῆς προσκλήσεως τῆς Κυβέλης νὰ παύσῃ ἐνώ-
 πιον τοῦ Κεμάλ εἰς τὴν Ἀγκυραν, ὁ ἀνταποκριτὴς
 ἐνθυμίζει ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἡ πρώτη φορά κατὰ τὴν
 ὁποῖαν ἡ ἑλληνικὴ καλλιτέχνης θὰ παύσῃ ἐνώπιον
 τοῦρκου ἡγεμόνος. Καὶ πρὸ ἐτῶν, λέγει, «**ὅταν ἤ-
 ταν μικροῦλα, ἀλλὰ πάντοτε χαριτωμένη καὶ ζη-
 λουτὴ καλλιτέχνης, ἔπαιξε τὴν Φωτεινὴν Σάντην
 ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου Χαμίτ, προσκλήθησθε εἰς
 τὸ Ἰλδίξ**».

— Εἰς τὴν **Παρωτοπολίαν** τοῦ Ἰανουαρίου
 νέα ποιήματα Σικελιανοῦ, Προφύλλη, Ρίτας Μπού-
 μη καὶ ἄλλων.

— Πλουσιώτατον εἰς ὕλην καὶ εἰκόνας τὸ εἰκο-
 σασέλιδον πρωτοχρονιάτικον φύλλον τῆς ἐφημερί-
 δος «**Θάρος**» τοῦ Πειραιῶς. Πολὺ καλλιτεχνικὴ
 καὶ ἡ ἀλληγορικὴ παράστασις τοῦ ἐξωφύλλου.

— Εἰς τὸν «**Λόγον**» Ἰανουαρίου: «**Ἄδωρα δῶρα**»
 γλωσσικὴ μελέτη τοῦ κ. Γέλλου Ἀγρα. Ὁ συναρ-
 γάτης μας θεωρεῖ ἀπαραίτητον διὰ τοὺς νέους συγ-
 γραφεῖς τὴν ἐκδοσὴν δύο λεξικῶν: ἐνὸς Ἀεξικοῦ Συ-

νωνήμιον τῆς Δημοτικῆς καὶ ἄλλου Καθαρευούσης-
 Δημοτικῆς. Κατὰ τρίτον λόγον χρειάζεται καὶ ἓνα
 Γαλλοελληνικὸν Ἀεξικὸν τῆς Δημοτικῆς. «Ὅλα, ἐν-
 νοεῖται, μικρὰ καὶ εὐχρηστά».

— Εἰς τὸ «**Libro**» Δεκεμβρίου-Ἰανουαρίου, ὁ κ.
 Ρουσσέλ, ἐμιλῶν διὰ τὴν «**Νέαν Ἰστορίαν**», ἐξάγει τὸ
 ὄρατον ποίημα τοῦ κ. Γιάννη Κουγιούλη «**Ἐθνοπα-
 σία**» — καὶ ποῖο ποίημα τοῦ κ. Κουγιούλη δὲν εἶ-
 ναι ὄρατον; — καὶ ἀνασκευάζει τὸ ἄρθρον τοῦ κ.
 Δόξα περὶ χρεωκοπίας τῆς ποιήσεως.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἀληθείας τῆς θητείας τοῦ κ. Παλαμά, τὴν
 προεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀνέλαθεν ὁ κ.
 Γ. Στρέϊτ. Ἀντιπρόεδρος εἶναι ὁ κ. Α. Βουρνάζος.
 * Διὰ τὴν ἔδραν τῆς Τάξεως τῶν Γραμμικῶν
 καὶ Ἑχνῶν, ἡ ὁποία ἀπεφοσθῆ ὑπὸ τῆς Ἀκαδη-
 μίας νὰ πληρωθῇ διὰ λογοτέχνου, οἱ κκ. Κωστής
 Παλαμάς καὶ Παῦλος Νιρβάνης, διὰ θεσμῆς καὶ ἐκ-
 τενοῦς ἐκθέσεως, συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ πρώτου,
 ὑποδεικνύουν τὸν κ. Γρηγόριον Ξενοπούλου.

* Ὁ θάσος τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου ἀπετελέσθη
 ἐκ τῶν ἡθοποιῶν Κυβέλης Θεοδωρίδῃ καὶ Μαρίας
 Κοτοπούλῃ (ἐκτόκτω), Σαπφῶς Ἀλκαίου, Ἑλένης
 Παπαδάκη, Μαρίας Σαγιάννου, Γ. Κοτσάλη, Ἄν-
 νας Σταυρίδου, Νέλλης Μαρσέλλου, Ἀμιλίου Βεά-
 κῃ, Νίκου Παπαγεωργίου, Τηλεμ. Ασπενιώτη, Ρο-
 ζάν, Χ. Νέξερ, Μινωτῆ καὶ ἄλλων τακτικῶν καὶ
 δοκιμῶν, ἐν ὅλῃ τριάντα. Αἱ παραστάσεις θάρχι-
 σουν πανηγυρικῶς εἰς τὸ Στάθιον μετὰ τὸν «**Ἀγαμέ-
 μνονα**» τοῦ Αἰσχύλου καὶ θὰ συνεχισθοῦν εἰς τὴν
 «**Διονύσια**». Κατόπιν ὁ θάσος θὰ ἐπιχειρήσῃ περιο-
 δεῖαν, ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ Δε-
 κέμβριον, θὰ παύσῃ εἰς τὸ πρῶτον Βασιλικόν, τοῦ
 ὁποῖου αἱ ἐπισκευαὶ θὰ ἔχουν ὡς τότε περατωθῇ.

* Ἐτυπώθη καὶ θὰ κυκλοφορήσῃ κατ' αὐτὰς
 νέον βιβλίον ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν «**Ἀπάντων**» Ξενο-
 πούλου, «**Ἀνάμεσα σὲ τρεῖς γυναῖκες**», ἀθηναϊκὸν
 μυθιστόρημα.

* Τὴν 14 Ἰανουαρίου, εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς
 Ἀρχαιολογικῆς, ἐκ μέρους τοῦ «**Συλλόγου Ἰονέων**»,
 διάλεξις τῆς κυρίας Ζωῆς Σ. Φράγκου: «**Τὰ προ-
 δέγματα τῆς σημερινῆς οἰκογενείας**».

* Ὁ κ. Ἰωάν. Κ. Πέτσος (Π. Παπαγεωργίου,
 Θεσσαλονίκη) ἀγγέλλει τὴν ἐκδοσὴν «**Συλλογῆς
 Δημοτικῶν Ἀσμάτων Μακεδονίας, Χαλκιδικῆς,
 Θράκης**». Τιμὴ δρ. 50.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

14 Ἰανουαρίου

Ἐυχαριστοῦμεν θερμῶς τοὺς παλαιούς μας
 συνδρομητάς, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν προθυμίαν—
 καὶ μετὰ τόσο καλὰ λόγια — ἀνέωσαν τὴν συν-
 δρομὴν των διὰ τὸ 1931. Πολλοὶ μᾶς ἔστειλαν
 καὶ ὀνόματα φίλων των, διὰ νὰ τοὺς στείλωμεν
 ἀπὸ ἓν τεῦχος τῆς «**Νέας Ἰστορίας**» ὡς δέγμα,
 ὅπως εἶχαμεν παρακαλέσει. Ἐπαναλαμβάνομεν
 τὴν παράκλησίν μας. Θὰ προσέφεραν μεγάλην
 εὐδουλεύειν εἰς τὸ περιοδικὸν μας, ὅσοι θὰ εἶ-
 χαν τὴν καλωσύνην νὰ τὸ γνωρίσουν καὶ εἰς
 ἄλλους φιλομούσους, στέλλοντες πρὸς ἡμᾶς
 ἀπλῶς ἓνα μικρὸν ἢ μεγάλον κατάλογον ὀνο-

μάτων μετὰ τὰς διευθύνσεις. Εἰς κάθε πῶλιν,
 ὑπάρχουν βέβαια πολλοί, τοῦ εὐχαρίστως θὰ
 ἐκπύρναν τὴν «**Νέαν Ἰστορίαν**» ἐὰν τὴν ἐγνω-
 ρίζαν. . .

κ. Γ. Θ. Χ. Κέρκυρα. Ναι, ὁ «**Πρωτόδικος**» τοῦ
 Μαρτζώκη εἶναι μὴ μακρὰντα στηριζομένη εἰς τὸν
 ἴδιον ὄρθρον τοῦ «**Φαντάσματος**». Ἐκρίματα καλὰ
 καὶ μὴς τῆ θητείας. Μπορεῖ νὰ τὴν ἀναδημο-
 σιεύσωμεν, ὅταν τὸ μυθιστόρημά μας θὰ φθάσῃ
 εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ νεκροταφείου. — κ. Δ. Α. Στ. Μό-
 ναχο. Σὺς ἐστειλαμεν τὸ τεῦχος τῆς Θεατρικῆς
 Ἑβδομαδιαίας τοῦ Ξενοπούλου. Σ' αὐτὸ θὰ
 βρῆτε ὅλες τὰς πληροφορίες τοῦ χρεωκόπου γιὰ τὸ
 ἄρθρον σας. Τὸ λάβατε; — κ. Γ. Κ. Φίσι. Ἠδέ-
 κλειον. Γιὰ νὰ προλογίσωμε, δυστυχῶς, μὴς εἶναι
 ἀδύνατον. Τὸ μόνον ποῦ μποροῦμε, εἶναι νὰ τὸ δια-
 βῶσωμε καὶ νὰ σὺς πῶμε τὴ γνώμη μας. Ἀλλὰ
 εἰς τὸ ἐρχόμενο. — κ. Γ. Ἐλ. Κιλκίς. Ἐλάβαμεν
 μετὰ χαρᾶς. Χαιρετισμούς. — Ὁ κ. Γιάννης Κορ-
 δάτος μας παρακαλεῖ νὰ διορθώσωμε τὴν λεζάντ
 τῆς φωτογραφίας εἰς τὴν σελ. 9 τοῦ προηγουμένου
 τεύχους: εἶναι «**ὁ κύριος τοῦ Κοτζιάμπου Κοκο-
 ολῆ**». Καὶ εἰς τὴν σελ. 10, εἰς τὸ τραπέζι, ἀντὶ «**γαυρίας**»,
 θέλει «**τῆς λησμονίας τῆς μαύρης**». — κ. Ζην.
 Ρωσσ. Λουδίνου. Ἐυχαριστοῦμεν θερμῶς καὶ ἀντε-
 χόμεθα. — δ. Α. Σ. Αἴγυπτιον. Δὲν τὰ ἔχομεν τώρα
 πρόχειρα. Παρεπέμφκαμεν τὸ γράμμα σας εἰς τὸν συναρ-
 γάτην μας ἐπὶ τῆς ὕλης. Αὐτὸς θὰ μᾶς πληροφο-
 ρῆσῃ καὶ θάχετε ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρχόμενο. — κ. Ν. Α.
 Π. Τρίκαλα. Ἐλάβαμεν. εὐχαριστοῦμεν πολὺ γιὰ
 ὄλα. — κ. Α. Μιτ. Παρίσι. Ἐυχαριστοῦμεν, ἀντε-
 χόμεθα, περιμένομεν. — δ. Μ. Ρ. Ἀλεξάνδρειαν.
 Ἦνεγράφη. Ἐυχαριστοῦμεν. Γιὰ τὸ διήγημα εἰς
 τὸ ἐρχόμενο. — κ. Χ. Γ. Τ. Πύργον. Δὲν δεχόμεθα
 κριτικὴν συνεργασίαν, παρ' ἀπὸ τοὺς τακτικούς μας
 συνεργάτες. Ἄλλα εἶναι ἓνα γράμμα γιὰ τὸ «**Δε-
 καπενθήμερον**», ὅπου πρέπει νὰ φαίνεται κάπου
 κάπου καὶ ἡ Κοινὴ Γνώμη. Φυσικὰ, ἐκτάκτως,
 μπορεῖ νὰ δεχθοῦμε καὶ μὴ κριτικὴν μαλέτη ἀπὸ
 ἑκτακτο συνεργάτη. Ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι σὺν
 τὸν «**Ζῆτα**» τοῦ κ. Νικολαρεῖζῃ, ἢ σὺν τὸν «**Σπύ-
 κλον**» τῆς κ. Αζμπρῖδη. Ἔτσι μάλιστα. — κ. Γ.
 Α. Π. Πειραιῶ. Συμφωνοῦμεν ἀπολύτως. Ἀλλ'
 αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἰπωθοῦν πλατύτερα σὲ μὴ ἐπι-
 θεώρησιν τοῦ 1930. Τὸ γράμμα σας δὲν ἀναπλη-
 ρώνει τὸ ἄρθρον ποῦ, δυστυχῶς, δὲν μπόρεσε φάτος
 νὰ γράψῃ ὁ κ. Παράσχος. — κ. Ἀλκην Μ. Βου-
 κουρέτι. Δημοσιεύσαμε σήμερον τὸ ἄρθρον περὶ Πα-
 λαμά. Ἡ «**Νέα Ἰστορία**» εἶναι εἰς τὴν διὰ τῆς
 γιὰ τὸν ὄρατον αὐτὸ σκοπὸ. Μεταφράζετε πολὺ
 καλὰ, ἐπομένως μπορεῖτε νὰ μᾶς στείλατε ὅ,τι θέ-
 λετε ἀπὸ τὴν ρουμανικὴν λογοτεχνίαν. — κυρίαν Α.
 Γιαννιοῦ, ἐνταῦθα. Ἐξέβηκαμεν ὄλα καὶ ὅλα
 περιμένομεν. Ἄν κάποτε πάλι ἓνα χρόνον νὰ τὰ
 ζητήσετε, μπορεῖ. . . νὰ τὰ ἐναχάσωμε. — κ. Α.
 Β. Ζαγοράν. Ἐστειλαμεν 10 τεῦχη τοῦ πρώτου καὶ
 εὐχαριστοῦμεν. Θὰ ἐξαικολοθησοῦμε τὴν ἀποστολὴν
 μέχρις εἰσοποιήσεώς σας. — κ. Α. Ν. Μ. Λεσθῆσιαν.
 Θερμοκράτης εὐχαριστίας. — δ. Ντ. Γ. Γ. Ἀσέν. «**Τὸ
 ματίγιο καὶ οἱ πολυέλαιοι**» δὲν εἶναι ἐκδοσις μας·
 ὥστε πρέπει νὰ ἐκλέξετε ἄλλο βιβλίον γιὰ δῶρον. —

κ. Χρ. Σ. Ἀγίαν Ἄντων. Καὶ σὺς πρέπει νὰ μᾶς
 ἐρίσατε ἓνα βιβλίον ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις μας. Τεῦχη,
 τοῦ 29 ὑπάρχουν πρὸς ἡ δρ. ἑκατόν. Ἡ θεοθυ-
 σις τῆς κ. Α. Χ. εἶναι ὁδὸς Ἰακώβου, Πλάκα,
 Ἀθῆναι. — κ. Γ. Φ. Πύργον. Δὲν ἔχετε δικίον ὅτε οἱ
 ἄλλοι ποῦ διαμαρτυρήθηκαν. Ἡ γλῶσσά εἶναι ἐλευ-
 θερὰ καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὅπως πιετοῦ. — κ. Μαγ.
 Σιγ. Παλάτι. Δὲν ἐλάβαμε παρὰ μόνον ὅσα δημο-
 σιεύθηκαν. Φαίνεται ὅτι αὐτὸ τὸ πολὺτοιο γράμμα
 ἐχάθη. Εἶναι δυνατὸ νὰ ξανακαλεῖ; — Στὸ γράμμα
 τοῦ κ. Φιλήντα, ποῦ δημοσιεύθηκε εἰς τὸ προηγου-
 μένο, πρέπει νὰ προστεθῶν καὶ αὐτὰ, ποῦ ὁ φίλος
 γλωσσολόγος μᾶς τὰ ἔστειλε ἀργά: «**Ἰστορία ὁ κ.
 Νετσηδάκης (Γλωσσ. Μετ. α', 1915—1916)**» λέει πῶς
 καὶ τὸ κατὰ εἶναι μεταρρηματικὸ ἀπ' τὸ κατα-
 ρῶμαι, ὅπως τὸ ἦτα ἀπ' τὸ ἦτεῶμαι κτλ. Γιὰ
 νὰ φωτισθῶ περισσότερο ἀνοίξα τοῦ ἴδιου τὰ Μεσ.
 καὶ Ν. Ἑλλ. α', σελ. 76, μὰ τί νὰ ἰδῶ: ὅπως ἀπ'
 τὸ πείνα, λέει, γίνεται τὸ πεινάω, δύνω > δινώω,
 λύσσα > λυσσάω κτλ. ἔτσι γίνεται, λέει, καὶ τὸ γέν-
 να τὸ γένναω. Ὡστόσο αὐτὸ τὸ τελευταῖον εἶναι με-
 ταρρηματικὸν πῶς εἴπαμε ἀπ' ὅλα τὰλλα ποῦ λέμε,
 καὶ τὸ φαίνεται καθε ἄξιος γλωσσολόγος. — κ. Π. Γ.
 Ἐνταῦθα. Ἐλάβαμεν. εὐχαριστοῦμεν. Θὰ γράψῃ ἀργό-
 τερα περὶ αὐτοῦ ὁ εἰδικὸς μας συνεργάτης. — κ. Γ. Π.
 Φραβ. ἐνταῦθα. Γεμάτο ἠράτες καὶ εὐγενεῖς σκέψεις.
 Κρίμα ὅμως ποῦ ἡ ὑπόθεσις εἶναι κάπως χαλαρὰ καὶ
 στερημένη ἀναλόγου ἐνδιαφέροντος! — κ. Α. Κ.,
 Προσῆλιον Λακωνίας. Ἐχει χάρη τὸ γραμμὸν σας.
 Ἦχετε μέτρον καὶ φιλολογικὴν σεμνότητα. Πρέπει
 ὅμως νὰ ἐκτείνεσθε κάπως περισσότερο: οὐδὲν λείπει
 ἢ φαντασία. Ἄν μποραίτε, νὰ πλουτίσατε τὸν «**Ἰὸ
 τοῦ Μυλωνᾶ**» μετὰ κατὰ ἐνδιαφέρον. — ἓνα γεγο-
 νός, ἓναν ψυχολογημένο διάλογο. — κ. Κ. Φ., ἐν-
 ταῦθα. Ἰσραῖλ, ἀλλ' ὄχι ὅπως τὰ προηγουμένα
 σας: ἐκεῖνα πολὺ ἀνώτερα εἰς τὴν «**φόρμιν**», καὶ
 ὅτι τὰ προτιμήσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος. — κ. Β. Νελ.,
 Πειραιῶ. Τὰ δικὰ σας πάντοτε μᾶς σταματοῦν ἰδιαι-
 τέρως. Νὰ σὺς εἰποῦμε καθαρά, κωνηγάτε πράγμα-
 τα, ποῦ, εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τὴν ὀλίγην φιλολο-
 γικὴν παράδοσιν καὶ τὰ σχετικῶς περιτρισμαμένα μέτρα
 μορφώσεως, ἀπακτῶνται ἀργότερα, μετὰ τὴν πείραν
 τῆς ζωῆς. . . Πρὸς τὸ παρόν, γράφετε καλύτερα
 εἰς τὸν τόνον τοῦ βιβλίου: ὀλιγώτερος ρεαλισμὸς
 καὶ περισσότερον ὄνειρον! — κ. Τ. Μ., Ἀμφισσαν.
 Ναι, ἔγιναν ἔκτοτε ἀριστέες ἐπιλογές μεταξὺ καὶ
 τῶν ἐγχεκριμένων, πράγμα ποῦ μᾶς ἐπέβαλε ἡ κα-
 ταπληκτικὴ πληθώρα συνεργασίας· τὰ δικὰ σας ὅ-
 μως μένουσιν πάντοτε, καὶ μόνον εἰς ζητήματα προ-
 τεραϊότητος ὀφείλεται ἡ ἀρροπορία. Μόνον τὸ ση-
 μερινόν, ὄχι ὡς ἄτεχνον, ἀλλ' ὡς πολὺ ἔκτανές,
 δὲν θὰ συμπεριληφθῇ. . . — κ. Χ. Ἄλ. Λιτόχωρον.
 Ἐυχαριστίας καὶ πολλὴν συμπάθειαν διὰ τὰ καλὰ
 λόγια. Τὰ ἐπικαιρα ποιήματα, δόκιμα κατὰ τὰ λοι-
 πὰ, μᾶς ἤρθαν πολὺ ἀρροπορημένα. Διὰ τὰλλα ση-
 μεια τῆς ἐπιστολῆς σας, ἐσχύουν ἀκριβῶς ὅσα ἡμῶς
 ἀνωτέρω. — Νιαγάραν, ἐνταῦθα. Δὲν εἶναι ἄσχημο. Τοῦ
 λείπει ὅμως ἀκόμη ἓνα σταθερὸ περιγραμμά, μὴ συγ-
 κέντρισις ἐντυπώσεων καὶ σκέψεων, ἓνας ἐντοπισμὸς
 στοιχείων ποῦ εἶναι κάπως ἄτακτα καὶ ἀσύμμετρα.
 — Σ' ὅσους μᾶς ἐστειλαν ἔργα μετὰ τὴν 25 Δεκεμ-
 βρίου, θὰ ἀπαντήσωμε εἰς τὸ ἐρχόμενο.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ (ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ) ΤΟΥ Κ. ΑΧΙΑ ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΞΕΝΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ

Byzantinische Zeitschrift, XXIX, 1-2.

Γραμματικὴς τῆς δημοτικῆς καὶ ὁμιλουμένης νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας, ἡ ὁποία εἶναι καιρὸς τώρα πού κάθε μέρα κατακτᾷ περισσότερο ἔδαφος στήν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἔχουν γραφῆ πολλὰς φορές, καὶ ὑπάρχουν σήμερα, γιὰ τὸν ἀναγνώστη παντὸς σχεδὸν ἔθνους, πού θέλει νὰ σπουδάσῃ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καλὰς Γραμματικὰς πρὸς χρῆσιν τοῦ. Συντακτικὸν ὅμως τῆς νέας Ἑλληνικῆς, γραμμένο στήν ἔκτασιν πού ἀπαιτεῖ αὐτὸ τὸ θέμα, δὲν ὑπῆρχε ἕως σήμερον. Ὁ Α. Τζάρτζανος, ἕνας μαθητὴς τοῦ Χατζιδάκι, συμπληρῶνει πιά αὐτὸ τὸ κενὸ μ' ἕνα ἔργο πλήρες καὶ μεθοδικόν. Τὸ στηρίζει πρὸ παντὸς στὸ ὕλικόν τῆς λαϊκῆς γλώσσας, συλλογὰς δηλαδὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ διηγημάτων λογοτεχνικῶν, σὲ ἔργα γραμμένα στὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὅπως τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτη, τοῦ Καρκαβίτσα. Χρησιμοποιεῖ ὅμως καὶ ἔργα γραμμένα στήν ἀπλὴν καὶ ἀφελῆ καθαρῆν γλῶσσαν, ἡ ὁποία στὸ φθογγικόν δὲν ἀπέχει ἀπὸ τὴν ὁμιλουμένην, ὅπως π. χ. τοῦ Δροσίνου τὰ ἔργα. Ἔτσι, μὲ τὸ βιβλίον αὐτὸ ἡ ὁρθὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας σύνταξις, ἡ ὁποία σήμερα στήν Ἑλλάδα ταλαντεύεται τόσο πολὺ ἀνάμεσα στοὺς ἀρχαίους καὶ νέους τύπους, καθορίζεται ἐπιστημονικῶς. Τέλος ὁ συγγραφεὺς μὲ τὸ ἀξιόλογον αὐτὸ βιβλίον ἔχει διευκολύνει τὴν ἐκμάθησιν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ὁμοίαν κριτικὴν ἔχει δημοσιευθῆ στὸ Ὁλλανδικὸν περιοδικὸν *Nieuwe Theologisch Studien* (1930, Μάρτιος, σελ. 98-99), εἰς τὴν ὁποίαν μεταξὺ ἄλλων

λέγεται ὅτι «ἡ ἐμφάνισις τοῦ πρώτου συντακτικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας εἶναι ἀφορμὴ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸν ἐπιστήμονα ἐρευνητὴν ἐν Ἑυρώπῃ», ἀφοῦ «διὰ τὴν γλῶσσαν τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῶν ἀρχαιτέρων Χριστιανικῶν συγγραμμάτων, ἢ καθημερινῆ, Ἑλληνικῆς γλώσσας, εἰς τὴν ὁμιλουμένην καὶ γραφομένην τῆς μορφῆν, εἶναι τοῦλάχιστον ἴσης σημασίας πρὸς τοὺς παπύρους» καὶ ἀφοῦ «πρὸ παντὸς ἡ σύνταξις τῆς γλώσσας ἔχει σπουδαιότητα διὰ τὸν ἐξηγητὴν».

Revue des études Grecques. Tome XLIII, No 202 (1930).

Εὐχαριστεῖται κανεὶς νὰ βλέπῃ μὲ πόσον ζῆλον οἱ Ἕλληνες τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀσχολοῦνται σὲ κάθε τι, πού ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν τοῦς. Ὁλίγη ὅμως κλίση εἶχαν δεῖξει ἕως τώρα εἰς τὸ νὰ θίξουν μεθοδικῶς τὴν σπουδὴν τῶν ζητημάτων τῆς συντάξεως, τὰ ὁποία ἐν τούτοις ἀποτελοῦν ἕνα ἀπὸ τὰ χρησιμώτερα καὶ ἐπαγωγότερα μέρη τῆς Γραμματικῆς ἐν γένει. Ὁ κ. Τζάρτζανος τώρα τελευταῖα ἐπιδόθηκε ἀποφασιστικῶς σ' αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ μᾶς ἔδωκε ἕνα βιβλίον, τὸ ὁποῖον χωρὶς ἀμφισβολία θὰ εὕρῃ καλὴν ὑποδοχὴν στὰς Ἀθήνας καὶ τὸ ὁποῖον ἐν πάσῃ περιπτώσει θ' ἀποφέρει μεγάλας ὑπηρεσίας στοὺς ξένους, πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὸ ἔργον εἶναι ἀξιὸν συστάσεως ὑπὸ πολλὰς ἐπιφύσεις, ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν συντακτικῶν φαινομένων, πού μνημονεύονται σ' αὐτό, καὶ γιὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν παραδειγμάτων, τὰ ὁποία ὅλα εἶναι παρμένα ἀπὸ νεοελληνικὰ κείμενα, μὲ παραπομπὰς...

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ Σ^Α — ΣΤΑΔΙΟΥ 50, ΑΘΗΝΑΙ